

LUBELSKI KURATOR OŚWIATY

INFORMATOR

**O KONKURSACH PRZEDMIOTOWYCH I TEMATYCZNYCH
DLA UCZNIÓW
SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW
WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
W ROKU SZKOLNYM 2014/2015**

Wrzesień 2014

SPIS TREŚCI

Podstawa prawna

Zarządzenie nr 38 Lubelskiego Kuratora Oświaty z dnia 3 września 2014 r. w sprawie organizacji konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w roku szkolnym 2014/2015 3

Zarządzenie nr 39 Lubelskiego Kuratora Oświaty z dnia 3 września 2014 r. w sprawie powołania Wojewódzkiej Komisji Konkursowej do przeprowadzenia konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w roku szkolnym 2014/2015 .5

Część I. Organizacja konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w roku szkolnym 2014/2015

1. Regulamin Wojewódzkich Konkursów Przedmiotowych i Tematycznych

1.1. Postanowienia ogólne 10

1.2. Organizacja etapu szkolnego 11

1.3. Organizacja etapu okręgowego 14

1.4. Organizacja etapu wojewódzkiego 16

2. Preferencje 17

3. Terminarz eliminacji konkursów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty we współpracy z Lubelskim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli w roku szkolnym 2014/2015 dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów 19

4. Miejsce eliminacji 21

Wzory dokumentów 22

Część II. Programy merytoryczne konkursów

1. Konkursy przedmiotowe i tematyczne dla uczniów szkół podstawowych

1.1. Konkurs przedmiotowy z języka angielskiego 28

1.2. Konkurs przedmiotowy z języka polskiego 33

1.3. Konkurs przedmiotowy z matematyki 38

1.4. Wojewódzki Konkurs Przyrodniczy 43

1.5. Wojewódzki Konkurs Historyczny 47

1.6. Wojewódzki Konkurs Ortograficzny 53

2. Konkursy przedmiotowe i tematyczne dla uczniów gimnazjów

2.1. Konkurs przedmiotowy z geografii 55

2.2. Konkurs przedmiotowy z biologii 59

2.3. Konkurs przedmiotowy z chemii 67

2.4. Konkurs przedmiotowy z fizyki 75

2.5. Konkurs przedmiotowy z matematyki 82

2.6. Konkurs przedmiotowy z historii 86

2.7. Konkurs przedmiotowy z języka angielskiego 94

2.8. Konkurs przedmiotowy z języka niemieckiego 103

2.9. Konkurs przedmiotowy z języka francuskiego 113

2.10. Konkurs przedmiotowy z języka rosyjskiego 119

2.11. Konkurs przedmiotowy z języka hiszpańskiego 123

2.12. Konkurs przedmiotowy z języka polskiego 131

2.13. Wojewódzki Konkurs Ortograficzny 140

Podstawa prawna

Zarządzenie nr 38/2014 Lubelskiego Kuratora Oświaty z dnia 3 września 2014 roku

w sprawie organizacji konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w roku szkolnym 2014/2015

Działając na podstawie art. 31 ust. 1 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późna. zm.), § 1-6 oraz § 15 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz. U. z 2002 r. Nr 13, poz. 125 z późn. zm.), § 20 ust. 7 oraz § 39 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późna. zm.) oraz § 14 pkt 1 ppkt 17) Regulaminu Kuratorium Oświaty w Lublinie zatwierdzonego przez Wojewodę Lubelskiego w dniu 9 września 2013 r. **zarządzam, co następuje:**

§1.

W roku szkolnym 2014/2015 na terenie województwa lubelskiego przeprowadzone zostaną konkursy przedmiotowe dla uczniów szkół podstawowych z następujących przedmiotów:

- 1) język polski,
- 2) matematyka,
- 3) język angielski.

§2.

W roku szkolnym 2014/2015 na terenie województwa lubelskiego dodatkowo dla uczniów szkół podstawowych zostaną przeprowadzone poniżej wymienione konkursy tematyczne:

- 1) wojewódzki konkurs historyczny,
- 2) wojewódzki konkurs przyrodniczy,
- 3) wojewódzki konkurs ortograficzny.

§3.

W roku szkolnym 2014/2015 na terenie województwa lubelskiego przeprowadzone zostaną konkursy przedmiotowe dla uczniów gimnazjów z następujących przedmiotów:

- 1) język polski,
- 2) język angielski,
- 3) język niemiecki,
- 4) język rosyjski,
- 5) język francuski,
- 6) język hiszpański,
- 7) historia,
- 8) matematyka,
- 9) fizyka,
- 10) chemia,
- 11) biologia,
- 12) geografia.

§4.

W roku szkolnym 2014/2015 na terenie województwa lubelskiego dodatkowo dla uczniów gimnazjów zostanie przeprowadzony tematyczny wojewódzki konkurs ortograficzny.

§5.

W roku szkolnym 2014/2015 Lubelski Kurator Oświaty zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz. U. z 2002 r. Nr 13, poz. 125 z późn. zm.) współorganizuje i przeprowadza konkursy przedmiotowe i tematyczne dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów wymienione w §1, §2, §3 i §4 niniejszego zarządzenia w porozumieniu z Lubelskim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli z siedzibą w Lublinie, ul. Dominikańska 5.

§6.

W celu przygotowania i przeprowadzenia konkursów przedmiotowych i tematycznych zostanie powołana odrębnym zarządzeniem Wojewódzka Komisja Konkursowa.

§7.

W zarządzeniu, o którym mowa w §6, zostaną określone: skład i zadania Wojewódzkiej Komisji Konkursowej.

§8.

1. Szkolne komisje konkursów przedmiotowych i tematycznych zostaną powołane przez dyrektorów szkół.
2. W przypadku, gdy w szkole, do której uczeń uczęszcza, nie organizuje się konkursów, uczeń może do nich przystąpić w innej, wskazanej przez dyrektora, szkole.

§9.

- 1 Konkursy są skierowane do uczniów **szczególnie uzdolnionych, wykazujących zainteresowanie związane z wybranym przedmiotem.**
2. Dyrektor szkoły informuje uczniów o organizacji, terminach przeprowadzania i warunkach udziału w konkursach.
3. Udział uczniów w konkursie jest dobrowolny.

§10.

Regulaminy konkursów przedmiotowych i tematycznych zatwierdza Lubelski Kurator Oświaty.

§11.

Przewodniczącego i członków Wojewódzkiej Komisji Konkursowej obowiązuje zasada przygotowywania, przechowywania i przekazywania tematów konkursowych w warunkach uniemożliwiających ich nieuprawnione ujawnienie.

§12.

Obserwatorami konkursów mogą być upoważnieni przez Lubelskiego Kuratora Oświaty, pracownicy Kuratorium Oświaty w Lublinie lub jego Oddziałów Zamiejscowych.

§13.

Wykonanie zarządzenia powierza się wicekuratorowi Pani Annie Szczepińskiej.

§14.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Lubelski Kurator Oświaty

mgr Krzysztof Babisz

**Zarządzenie nr 39/2014
Lubelskiego Kuratora Oświaty
z dnia 3 września 2014 roku**

**w sprawie powołania Wojewódzkiej Komisji Konkursowej do przeprowadzenia
konkursów dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego
w roku szkolnym 2014/2015**

Na podstawie art. 31 ust.1 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 roku Nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami) oraz § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz. U. Nr 13, poz.125 z późniejszymi zmianami) zarządzam, co następuje:

§1

Powołuję na rok szkolny 2014/2015 Wojewódzką Komisję Konkursową w Lublinie do przygotowania i przeprowadzenia konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w składzie:

Jolanta Piątek – nadzór nad organizacją i przebiegiem konkursów

Wizytator Kuratorium Oświaty w Lublinie tel. 81 53 85 283

Alicja Tynowska - nadzór nad organizacją i przebiegiem konkursów

Starszy wizytator Kuratorium Oświaty w Lublinie tel. 81 53 85 213

Zofia Starownik – koordynator - nadzór nad organizacją i przebiegiem konkursów

Kierownik Działu Doskonalenia i Doradztwa

Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli

20-111 Lublin, ul. Dominikańska 5, telefony: 81 53 292 41, fax: 81 53 446 34

e-mail: zofiastar@wp.pl, zstarownik@lscdn.pl

Ewa Zakościelna

przewodnicząca Wojewódzkiej Komisji Konkursowej

Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli

ul. Dominikańska 5

20-111 Lublin

tel. 81 53 216 05, fax: 81 53 446 34

z.ewa@poczta.onet.pl

Przewodniczący Powiatowych i Okręgowych Komisji Konkursowych

1. Beata Wilkołaska

przewodnicząca OKK i PKK w Lublinie

Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli

ul. Dominikańska 5

20-111 Lublin

tel. 81 53 292 41 wewnętrzny 222, pokój 22

bwilkolaska@lscdn.pl

2. Teresa Koziół

przewodnicząca OKK i PKK w Chełmie

Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Oddział w Chełmie

ul. Waśniewskiego 17

22-100 Chełm

tel. 82 564 20 42

teresakoziol@wp.pl

- 3. Weronika Koltun** *przewodnicząca OKK i PKK w Zamościu*
Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia
Nauczycieli Oddział w Zamościu
ul. Sienkiewicza 5
22-400 Zamość
tel. 84 638 43 96
weronikabkoltun@wp.pl
- 4. Marta Cybulska – Demczuk** *przewodnicząca OKK w Białej Podlaskiej*
Szkoła Podstawowa nr 3 im. M. Konopnickiej w Białej
Podlaskiej
ul. Sportowa 7
21-500 Biała Podlaska
tel. 83 343 80 37
marta@demczuk.eu
- Przewodniczący Powiatowych Komisji Konkursowych*
- 5. Małgorzata Szymanek** *przewodnicząca PKK w Puławach i Rykach*
Szkoła Podstawowa nr 2 w Puławach
ul. Aleja Mała 10
24-100 Puławy
tel. 81 886 44 27
goskan@wp.pl
- 6. Ilona Wójtowicz** *przewodnicząca PKK w Lubartowie*
Szkoła Podstawowa nr 4 w Lubartowie
ul. Kosmonautów 11
21-100 Lubartów
tel. 81 855 10 57, 854 24 68
onail@wp.pl
- 7. Grażyna Holota** *przewodnicząca PKK w Kraśniku*
Publiczne Gimnazjum nr 1 w Kraśniku
ul. Księdza Popiełuszki 1
23-204 Kraśnik
tel. 81 825 54 82
grazyna.holota@wp.pl
- 8. Anna Gawlik** *przewodnicząca PKK w Opolu Lubelskim*
Zespół Szkół nr 1 w Opolu Lubelskim
ul. Szkolna 5
tel. 81 827 23 22
ania_g236@wp.pl
- 9. Teresa Laskowska** *przewodnicząca PKK w Krasnymstawie*
Zespół Szkół nr 4 w Krasnymstawie
ul. Piłsudskiego 21
22-300 Krasnystaw
tel. 82 576 28 08
teresalaskowska7@wp.pl
- 10. Joanna Kojro** *przewodnicząca PKK we Włodawie*
Publiczne Gimnazjum nr 1 we Włodawie
ul. Szkolna 7
22-200 Włodawa
tel. 82 572 10 68
joannakojro@op.pl
- 11. Marta Słupna** *przewodnicząca PKK w Hrubieszowie*

- Zespół Szkół Miejskich nr 3 w Hrubieszowie
ul. Zamojska 16
22-500 Hrubieszów
tel. 84 696 31 10
sp3hrubieszow@vp.pl
- 12. Bożena Tucka** *przewodnicząca PKK w Tomaszowie Lubelskim*
Szkoła Podstawowa nr 3 w Tomaszowie Lubelskim
ul. Żwirki i Wigury 6
tel. 84 664 24 43
tuckab@op.pl
- 13. Teresa Bogdanowicz-Bordzań** *przewodnicząca PKK w Biłgoraju*
Szkoła Podstawowa nr 5 w Biłgoraju
ul. Nadstawna 2a
23-400 Biłgoraj
tel. 84 688 04 82
teresa_bogda@poczta.onet.pl
- 14. Justyna Bęczkowska** *przewodnicząca PKK w Łęcznej i Świdniku*
Szkoła Podstawowa nr 5 w Świdniku
ul. Jarzębinowa 6
21-040 Świdnik
tel. 81 751 33 71
justynapb@o2.pl
- 15. Jarosław Płatek** *przewodniczący PKK w Radzynie Podlaskim*
Gimnazjum nr 1 w Radzynie Podlaskim
ul. Jana Pawła II 25
21-300 Radzyń Podlaski
tel. 83 352 74 32
jaros.pl@gmail.com
- 16. Andrzej Pieniak** *przewodniczący PKK w Łukowie*
Gimnazjum nr 2 w Łukowie
ul. Cieszkowizna 13
21-400 Łuków
tel. 25 798 27 65
andpien@poczta.onet.pl
- 17. Witold Jakubas** *przewodniczący PKK w Parczewie*
Publiczne Gimnazjum w Parczewie
ul. Spółdzielcza 7
21-200 Parczew
tel. 83 355 12 40
witekjakubas@autograf.pl
- 18. Jolanta Wolanin** *przewodnicząca PKK w Białej Podlaskiej*
Gimnazjum nr 6 w Białej Podlaskiej
ul. Zygmunta Augusta 2
21-500 Biała Podlaska
tel. 83 341 64 44
clarus7@wp.pl
- 19. Anna Targońska** *przewodnicząca PKK w Janowie Lubelskim*
Gimnazjum nr 1 w Janowie Lubelskim
ul. Ogrodowa 23
23-300 Janów Lubelski
tel. 15 872 30 65, 15 872 30 66, 15 872 30 65 67
anatar@poczta.fm

20. Maria Sobczak	konsultant ds. pomiaru dydaktycznego, tel. 608 589 258, ulasob0@poczta.onet.pl
21. Małgorzata Augustowska	członek WKK
22. Anna Biskupska	członek WKK
23. Elżbieta Bytniewska-Rozwód	członek WKK
24. Ewa Cichorzewska	członek WKK
25. Marlena Deckert	członek WKK
26. Beata Wysokińska	członek WKK
27. Małgorzata Gajewska	członek WKK
28. Monika Łakuta	członek WKK
29. Arkadiusz Maślach	członek WKK
30. Katarzyna Mikos	członek WKK
31. Małgorzata Tetiurka	członek WKK
32. Grażyna Polakowska	członek WKK
33. Daniel Osiński	członek WKK
34. Teresa Szabelska	członek WKK
35. Wiesława Wąsik	członek WKK
36. Małgorzata Wiertel	członek WKK
37. Grażyna Wójcik-Josicz	członek WKK
38. Mirosława Jurak	członek WKK
39. Ewa Fijuth	członek WKK
40. Jerzy Masłowski	członek WKK
41. Joanna Russa-Resztak	członek WKK
42. Anna Zimnowodzka	członek WKK
43. Jolanta Rodzoś	członek WKK
44. Maria Cichoń	członek WKK

§ 2

Zadania Wojewódzkiej Komisji Konkursowej wynikają z organizacji wszystkich etapów konkursów wymienionych w treści *Zarządzenia nr 38/2014 Lubelskiego Kuratora Oświaty z dnia 3 września 2014 r. w sprawie organizacji konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w roku szkolnym 2014/2015*. Szczegółowo określa je *Informator o konkursach przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w roku szkolnym 2014/2015*.

§ 3

Nadzór nad organizacją i przebiegiem konkursów wymienionych w *Zarządzeniu nr 38 Lubelskiego Kuratora Oświaty z dnia 3 września 2014 roku w sprawie organizacji konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w roku szkolnym 2014/2015* sprawuje Pani Zofia Starownik Kierownik Działu Doskonalenia i Doradztwa Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lublinie.

§ 4

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Lubelski Kurator Oświaty

 mgr Krzysztof Babisz

Część I

Organizacja konkursów przedmiotowych i tematycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego w roku szkolnym 2014/2015

1. REGULAMIN WOJEWÓDZKICH KONKURSÓW PRZEDMIOTOWYCH I TEMATYCZNYCH

1.1. Postanowienia ogólne

1) Konkursy przygotowuje i przeprowadza Wojewódzka Komisja Konkursowa powołana przez Lubelskiego Kuratora Oświaty, który zatwierdza regulamin konkursów opracowany przez komisję.

2) Regulamin konkursu określa:

- liczbę stopni konkursu oraz sposób i terminy przeprowadzania eliminacji, w tym ustalania i ogłaszania wyników,
- zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych stopniach konkursu,
- propozycję literatury dla uczniów i nauczycieli wspomagającą w przygotowaniu się do konkursów,
- sposób kwalifikowania uczestników do kolejnych stopni konkursu,
- warunki uzyskiwania tytułów laureata lub finalisty konkursu,
- tryb pracy komisji na poszczególnych etapach konkursu.

3) Regulamin konkursu nie może być zmieniony w ciągu roku szkolnego.

4) Uczeń ma prawo przystąpić do każdego wybranego przez siebie konkursu. Jeżeli w macierzystej szkole ucznia nie organizuje się danego konkursu, uczeń może do niego przystąpić w innej szkole wskazanej przez dyrektora szkoły macierzystej.

5) Uczniowie przystępują do konkursów dobrowolnie.

6) W wyższych etapach konkursów uczestniczą tylko uczniowie wyłonieni w drodze eliminacji niższego stopnia.

7) Opiekę nad uczniami uczestniczącymi w eliminacjach okręgowych i wojewódzkich sprawują nauczyciele oddelegowani przez dyrektora szkoły.

8) Nauczyciele przygotowujący uczniów do konkursu mają obowiązek zapoznać uczniów i rodziców z regulaminem.

9) Uczestnik konkursu powinien mieć przy sobie aktualną legitymację szkolną i okazać ją przystępując do eliminacji szkolnych, okręgowych i wojewódzkich.

10) Rozwiązania zadań konkursowych uczniowie zapisują długopisem lub piórem (kolor tuszu, atramentu – czarny lub niebieski).

11) Wymagania edukacyjne i kryteria oceny, obowiązujące we wszystkich konkursach, są jednakowe dla każdego uczestnika danego konkursu.

12) Komisje konkursowe organizując eliminacje, uwzględniają potrzeby osób niepełnosprawnych ruchowo oraz przewlekłe chorych.

13) Nie przewiduje się żadnych dodatkowych terminów dla poszczególnych etapów konkursów, jeżeli uczeń nie przystąpił do eliminacji w wyznaczonym terminie z powodu choroby, sytuacji losowej, udziału w innych konkursach.

14) Przystąpienie do konkursu jest równoznaczne z akceptacją regulaminu.

15) Eliminacje dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwa lubelskiego organizowane są w formie trzystopniowego konkursu:

I stopień	- etap szkolny,
II stopień	- etap okręgowy (powiatowy),
III stopień	- etap wojewódzki.

16) Zadania konkursowe przygotowują członkowie Wojewódzkiej Komisji Konkursowej a zatwierdzają: Przewodnicząca WKK i Lubelski Kurator Oświaty.

17) Zadania konkursowe do czasu rozpoczęcia eliminacji stanowią tajemnicę służbową.

18) WKK prowadzi i przechowuje dokumentację konkursów, to jest:

- protokoły z przebiegu I etapu konkursów (do 30 czerwca 2015 r.),
- protokoły z przebiegu II i III etapu konkursów (przez 1 rok),
- prace pisemne zawodników z III etapu (przez 1 rok),
- ewidencję zaświadczeń wydanych laureatom i finalistom konkursów,
- dokumentację finansową (przechowywaną w księgowości KO).

Uwaga: *Pisemne prace uczestników etapu szkolnego i okręgowego (powiatowego) mogą być wydane macierzystym placówkom po podsumowaniu konkursów. Należy je odebrać do 30 czerwca 2015 r. W przypadku nieodebrania prace będą niszczone.*

1.2. Organizacja etapu szkolnego

1) Za organizację i przeprowadzenie etapu szkolnego konkursu odpowiada dyrektor szkoły.

2) Do **30 września 2014 r.** nauczyciel danego przedmiotu zgłasza do dyrektora szkoły uczestników eliminacji szkolnych. W związku z przekazywaniem zadań konkursowych w formie elektronicznej nie ma konieczności wcześniejszego zgłaszania udziału szkoły w konkursach.

3) Zadaniem dyrektora jest:

- zapoznanie nauczycieli, uczniów i rodziców z regulaminem konkursów;
- powołanie szkolnych komisji przeprowadzających eliminacje oraz zespołów oceniających zadania uczniów co najmniej na trzy dni przed terminem konkursu wskazanym w regulaminie;
- pobranie drogą elektroniczną (Panel kontaktowy LKO dla dyrektorów szkół) arkuszy zadań konkursowych w dniu eliminacji konkursu w godz. 7.30 – 8.30; **w przypadku trudności technicznych z pobraniem arkusza zadaniowego należy kontaktować się z pracownikiem LKO (telefon 81 53 85 267) w godzinach wyżej wymienionych;**
- pobranie drogą elektroniczną schematu oceniania prac uczniowskich w dniu danego konkursu o godz. 12.00;
- nadzorowanie prawidłowego i terminowego przebiegu konkursów oraz przebiegu obiektywnego oceniania prac, odbywającego się na terenie szkoły w dniu przeprowadzanych eliminacji (**wzór nr 4**);
- poinformowanie uczniów o uzyskanych wynikach w ciągu dwóch dni od dnia przeprowadzonych eliminacji;
- **zobowiązanie szkolnej komisji konkursowej do punktualnego (godzina 9.00) rozpoczęcia i zakończenia eliminacji;**
- rozpatrywanie ewentualnych odwołań od decyzji komisji szkolnych;

- zebranie od rodziców uczniów zakwalifikowanych do etapu okręgowego oświadczeń wyrażających zgodę na umieszczenie nazwisk i wyników dzieci na stronie internetowej LSCDN i Kuratorium Oświaty (**wzór nr 3**);
- przekazanie arkuszy konkursowych i oświadczeń osobno do każdego konkursu, w którym uczeń zakwalifikował się do eliminacji okręgowych (oświadczenie należy spiąć z arkuszem zadaniowym);
- prowadzenie i przekazywanie dokumentacji eliminacji szkolnych.

4) Uczestnik eliminacji szkolnych, nauczyciel przygotowujący do konkursu, rodzic/prawny opiekun ma prawo odwołać się od wyniku konkursu na etapie szkolnym w ciągu dwóch dni od ogłoszenia wyników.

5) Odwołania od decyzji komisji szkolnej należy kierować do dyrektora macierzystej szkoły w terminie dwóch dni od daty podania wyników etapu szkolnego. **Decyzje szkolnych komisji oraz dyrektora szkoły uważa się za ostateczną.**

6) W przypadku, jeśli uczeń przystąpił do konkursu z przedmiotu, który nie jest nauczany w jego szkole macierzystej (patrz punkt 1.1.4), odwołanie od decyzji szkolnej komisji należy kierować do Wojewódzkiej Komisji Konkursowej.

7) Do etapu okręgowego kwalifikuje się uczniów, którzy w eliminacjach szkolnych osiągnęli co najmniej 90% możliwych do uzyskania punktów. Na etapie szkolnym wymagania konkursowe nie wykraczają poza podstawę programową.

8) Osobno w części II *Informatora* zostały przedstawione zasady organizacji Wojewódzkiego Konkursu Ortograficznego. W konkursie tym nie obowiązuje przyjęty dla innych konkursów próg procentowy. O przejściu do następnego etapu decyduje liczba błędów ortograficznych i interpunkcyjnych. Do eliminacji okręgowych przechodzi uczeń, który popełnił najwyżej 3 błędy ortograficzne i 5 błędów interpunkcyjnych. Czas pisania dyktanda: 45 minut po odliczeniu czynności organizacyjnych.

9) Dyrektor szkoły podstawowej w nieprzekraczalnym terminie do dnia 29 października 2014 r. przesyła do przewodniczącej lub przewodniczącego właściwej Powiatowej Komisji Konkursowej dokumentację etapu szkolnego.

10) Dyrektor gimnazjum w nieprzekraczalnym terminie do dnia 7 listopada 2014 r. przesyła do przewodniczącej lub przewodniczącego właściwej Powiatowej Komisji Konkursowej dokumentację etapu szkolnego.

11) Do przewodniczącego lub przewodniczącej właściwej Powiatowej Komisji Konkursowej we wskazanych wyżej terminach należy przesłać:

- a) wszystkie protokoły etapu szkolnego bez względu na wyniki konkursu (**wzór nr1**),
- b) oświadczenie dyrektora szkoły (**wzór nr 4**),
- c) oświadczenia rodziców spięte z arkuszami zadaniowymi (**wzór nr 3**).

Dokumenty wskazane w podpunktach a) i b) pakujemy do koperty zatytułowanej **PROTOKOŁY I OŚWIADCZENIE DYREKTORA SZKOŁY**. Protokoły należy przesłać również w przypadku, gdy nie zakwalifikował się żaden uczeń (wówczas nie zawierają nazwisk uczniów). Do kolejnych opieczetowanych kopert opisanych według wzoru: **NAZWA KONKURSU, LICZBA ARKUSZY, LICZBA OŚWIADCZEŃ**, pakujemy opieczetowane arkusze zadaniowe spięte z oświadczeniami rodziców uczniów **zakwalifikowanych** do etapu okręgowego.

12) Do przewodniczącego lub przewodniczącej właściwej Powiatowej Komisji Konkursowej dyrektor szkoły przesyła w terminach wskazanych w punktach 9 i 10, przygotowane w wersji elektronicznej, zbiorcze zestawienie udziału uczniów we wszystkich konkursach (wzór zostanie zamieszczony na stronie www.lscdn.pl do **10 października 2014 r.**).

13) Do przewodniczącego lub przewodniczącej właściwej Powiatowej Komisji Konkursowej dyrektor szkoły przesyła w terminach wskazanych w punktach 9 i 10, przygotowane w wersji elektronicznej, zestawienie uczniów zakwalifikowanych do etapu okręgowego (wzór zostanie zamieszczony na stronie www.lscdn.pl do **10 października 2014 r.**).

14) Jako temat e-maili, przesyłanych na wskazane w tabeli adresy, należy podać: skróconą nazwę szkoły, np. SP 1 Lublin, SP Zakrzew, Gim 1 Lubartów, Gim Bychawa.

Rejon	Adres PKK
Chełm	teresakoziol@wp.pl
Krasnystaw	teresalaskowska7@wp.pl
Włodawa	joannakojro@op.pl
Biała Podlaska	clarus7@wp.pl
Radzyń Podlaski	jaros.pl@gmail.com
Parczew	witekjakubas@autograf.pl
Janów Lubelski	anatar@poczta.fm
Lublin	konkursy@lscdn.pl
Lubartów	onail@wp.pl
Kraśnik	grazyna.holota@wp.pl
Puławy i Ryki	goskan@wp.pl
Opole Lubelskie	ania_g236@wp.pl
Łęczna, Świdnik	justynapb@o2.pl
Łuków	andpien@poczta.onet.pl
Zamość	weronikabkoltun@wp.pl
Tomaszów Lubelski	tuckab@op.pl

Biłgoraj	teresa_bogda@poczta.onet.pl
Hrubieszów	sp3hrubieszow@vp.pl

15) Jeżeli dokumentacja ucznia zakwalifikowanego do etapu okręgowego zostanie przekazana z naruszeniem obowiązujących terminów traci on prawo do udziału w etapie okręgowym konkursu.

16) Na wykonanie zadań konkursowych na etapie szkolnym przeznaczają się **60 minut**.

17) Wojewódzka Komisja Konkursowa zastrzega sobie prawo weryfikacji prac uczestników etapu szkolnego zakwalifikowanych do etapu okręgowego.

1.3. Organizacja etapu okręgowego

1) Eliminacje II stopnia przeprowadzane są w ustalonych przez PKK grupach uczestników i odbywają się w wyznaczonych szkołach na terenie działania poszczególnych Okręgowych Komisji Konkursowych. Informacje o miejscach i terminach przeprowadzania eliminacji okręgowych zostaną podane **na stronach internetowych** www.lscdn.pl i www.kuratorium.lublin.pl **do 28 listopada 2014 r.**

2) Komisje powołane przez Lubelskiego Kuratora Oświaty przeprowadzają eliminacje i sprawdzają prace konkursowe.

3) Jeżeli liczba uczniów uczestniczących w eliminacjach okręgowych danego konkursu jest mniejsza niż 7, to nie będą one przeprowadzane w rejonie PKK. Przewodniczący WKK i OKK określają miejsce przystąpienia do eliminacji okręgowych tej grupy uczniów.

4) Za rzetelność i prawidłowość przebiegu pracy komisji odpowiada jej przewodniczący. **W skład komisji danej grupy eliminacyjnej nie mogą wchodzić nauczyciele, których uczniowie lub własne dzieci zostały włączone do tej samej grupy eliminacyjnej konkursu.**

5) Na wykonanie zadań konkursowych (po odliczeniu czynności organizacyjnych) przeznaczają się **90 minut**.

6) Wyniki oceniania komisji konkursowych podlegają podwójnej weryfikacji.

7) Weryfikacja obejmuje wyniki uczniów, którzy uzyskali co najmniej 70% możliwych do zdobycia punktów.

8) Arkusze konkursowe uczestników pozostają zakodowane do czasu ich zweryfikowania przez właściwą Komisję Weryfikacyjną.

9) W skład Komisji Weryfikacyjnych wchodzi przewodniczący komisji przeprowadzających eliminacje okręgowe i członkowie WKK.

10) Informacje o wynikach uzyskanych przez uczestników konkursów zostaną zamieszczone na stronie internetowej www.lscdn.pl i www.kuratorium.lublin.pl zgodnie z **Terminarzem eliminacji konkursów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015 dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów** zamieszczonym na stronach 19 i 20 Informatora.

11) Ewentualne odwołania od ustaleń Komisji Weryfikacyjnej wraz z **pisemnym uzasadnieniem merytorycznym** należy kierować do Przewodniczącej WKK w **nieprzekraczalnym terminie 3 dni roboczych od daty ogłoszenia wyników konkursu**.

12) **Do etapu wojewódzkiego zostaną zakwalifikowani uczniowie, którzy osiągnęli co najmniej 80% możliwych do uzyskania punktów.**

13. Osobno w części II *Informatora* zostały przedstawione zasady organizacji Wojewódzkiego Konkursu Ortograficznego. W konkursie tym nie obowiązuje przyjęty dla innych konkursów próg procentowy. O przejściu do następnego etapu decyduje liczba błędów ortograficznych i interpunkcyjnych. Czas pisania dyktanda: 45 minut po odliczeniu czynności organizacyjnych.

14) W ciągu dwóch tygodni od daty ogłoszenia wyników odwołania zostaną rozpatrzone przez niezależne komisje odwoławcze, powołane przez przewodniczącą WKK i wówczas zostanie zamieszczona na stronie internetowej www.lscdn.pl i www.kuratorium.lublin.pl (w zakładce *Konkursy przedmiotowe*) lista uczniów zakwalifikowanych do etapu wojewódzkiego.

15) **Odwołania wniesione z naruszeniem wymienionego powyżej terminu nie będą rozpatrywane.**

16) Decyzje komisji odwoławczej są ostateczne.

17) Zainteresowany uczeń, rodzic/opiekun prawny, nauczyciel przygotowujący do konkursu z danej szkoły ma możliwość indywidualnego wglądu (bez możliwości kserowania, fotografowania i filmowania) do pracy konkursowej w godzinach od 13.00 – 18.00 w obecności członka WKK w siedzibie LSCDN przy ul. Dominikańskiej 5 w Lublinie (tel. 81 53 216 05). Osoba oglądająca pracę konkursową musi okazać dowód tożsamości. Ogląd pracy jest limitowany czasowo. Nie może trwać dłużej niż 15 minut. Każdy wgląd do pracy jest dokumentowany i rejestrowany. Terminarz wglądu do prac określa ***Terminarz eliminacji konkursów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015 dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów*** zamieszczony na stronach 19 i 20 *Informatora*.

18) Uczniowie zakwalifikowani do trzeciego etapu konkursu mają obowiązek dostarczyć na eliminacje wojewódzkie, czytelnie wypełnioną i opatrzoną pieczętą szkoły oraz pieczętą imienną i podpisem dyrektora szkoły potwierdzającym prawdziwość danych, kartę uczestnika (**wzór nr 2**).

1.4. Organizacja etapu wojewódzkiego

- 1) Eliminacje III stopnia przeprowadza WKK zgodnie z podanym terminarzem. Informacja o miejscach eliminacji ukaże się na stronie internetowej www.lscdn.pl i www.kuratorium.lublin.pl
- 2) Na wykonanie zadań konkursowych, po odliczeniu czynności organizacyjnych, przeznacza się 90 minut. Konkursy przedmiotowe z języka polskiego (gimnazjum), języka angielskiego (szkoła podstawowa i gimnazjum), języka francuskiego, języka hiszpańskiego, języka rosyjskiego, języka niemieckiego składają się z dwóch części: pisemnej i ustnej. Czas trwania każdej z nich określają regulaminy szczegółowe wymienionych konkursów.
- 3) Za rzetelność i prawidłowość przebiegu pracy komisji odpowiada jej przewodniczący. W skład komisji danej grupy eliminacyjnej nie mogą wchodzić nauczyciele, których uczniowie lub własne dzieci zostały włączone do tej samej grupy eliminacyjnej konkursu.
- 4) Wyniki oceniania komisji konkursowych podlegają podwójnej weryfikacji.
- 5) Weryfikacja obejmuje wyniki uczniów, którzy uzyskali co najmniej 70% możliwych do zdobycia punktów.
- 6) Arkusze konkursowe uczestników pozostają zakodowane do czasu ich zweryfikowania przez właściwą Komisję Weryfikacyjną.
- 7) W skład Komisji Weryfikacyjnych wchodzi przewodniczący komisji przeprowadzających eliminacje wojewódzkie, ich zastępcy i członkowie WKK.
- 8) Informacje o wynikach uzyskanych przez uczestników konkursów zostaną zamieszczone na stronie internetowej www.lscdn.pl i www.kuratorium.lublin.pl zgodnie z **Terminarzem eliminacji konkursów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015 dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów** zamieszczonym na stronach 19 i 20 Informatora.
- 9) Nie przewiduje się rejestracji audiowizualnej części ustnej konkursów z języka polskiego i języków obcych. Wypowiedzi ustne finalistów nie podlegają weryfikacji.
- 10) Finalistami konkursu wojewódzkiego zostają uczestnicy, którzy zakwalifikowali się do etapu wojewódzkiego i wzięli w nim udział.
- 11) Laureatami etapu wojewódzkiego zostają uczniowie, którzy uzyskają co najmniej 80% maksymalnej liczby punktów.
- 12) W Wojewódzkim Konkursie Ortograficznym nie obowiązuje przyjęty dla innych konkursów próg procentowy. O uzyskaniu tytułu laureata decyduje liczba błędów ortograficznych i interpunkcyjnych. Czas pisania dyktanda: 45 minut po odliczeniu czynności organizacyjnych.
- 13) Informacje o wynikach uzyskanych przez uczestników konkursów zostaną zamieszczone na stronie internetowej www.lscdn.pl i www.kuratorium.lublin.pl zgodnie z **Terminarzem eliminacji konkursów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015 dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów** zamieszczonym na 19 i 20 Informatora.

14) Ewentualne odwołania od ustaleń Komisji Weryfikacyjnej wraz z **pisemnym uzasadnieniem merytorycznym** należy kierować do Przewodniczącej WKK w **nieprzekraczalnym terminie 3 dni roboczych od daty ogłoszenia wyników konkursu.**

15) W ciągu dwóch tygodni od daty ogłoszenia wyników odwołania zostaną rozpatrzone przez niezależne komisje odwoławcze, powołane przez przewodniczącą WKK i wówczas zostanie zamieszczona na stronie internetowej www.lscdn.pl i www.kuratorium.lublin.pl (w zakładce Konkursy przedmiotowe) lista laureatów.

16) **Odwołania wniesione z naruszeniem wymienionego powyżej terminu nie będą rozpatrywane.**

17) **Decyzje komisji odwoławczej są ostateczne.**

18) Zainteresowany uczeń, rodzic/opiekun prawny, nauczyciel przygotowujący do konkursu z danej szkoły ma możliwość indywidualnego wglądu (bez możliwości kserowania, fotografowania i filmowania) do pracy konkursowej w godzinach od 13.00 – 18.00 w obecności członka WKK w siedzibie LSCDN przy ul. Dominikańskiej 5 w Lublinie (tel. 81 53 216 05). Osoba oglądająca pracę konkursową musi okazać dowód tożsamości. Ogląd pracy jest limitowany czasowo. Nie może trwać dłużej niż 15 minut. Każdy wgląd do pracy jest dokumentowany i rejestrowany. Terminarz wglądu do prac określa **Terminarz eliminacji konkursów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015 dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów** zamieszczony na stronach 19 i 20 Informatora.

2. PREFERENCJE

1) Preferencje laureatów konkursów przedmiotowych określa §39 rozporządzenia MEN z dnia 25 kwietnia 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. 2013 poz. 520) oraz §20 rozporządzenie MEN z dnia 20 sierpnia 2010 r. (Dz. U. Nr 156 poz.1046).

§39

1. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych oraz laureaci konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim, o których mowa w przepisach w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad, organizowanych z zakresu jednego z przedmiotów objętych sprawdzianem lub egzaminem gimnazjalnym, są zwolnieni:

1) w przypadku uczniów szkoły podstawowej – z odpowiedniej części sprawdzianu;

2) w przypadku uczniów gimnazjum – z danego zakresu odpowiedniej części egzaminu gimnazjalnego, a w przypadku języka obcego nowożytnego – z części trzeciej tego egzaminu.

2. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, następuje na podstawie zaświadczenia stwierdzającego uzyskanie przez ucznia szkoły podstawowej albo gimnazjum tytułu odpowiednio laureata lub finalisty. Zaświadczenie przedkłada się przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego, o którym mowa w § 40 ust. 1.

3. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, z odpowiedniej części sprawdzianu albo z danego zakresu części pierwszej lub z danego zakresu części drugiej egzaminu gimnazjalnego jest równoznaczne z uzyskaniem z danej części sprawdzianu albo danego zakresu odpowiedniej części egzaminu gimnazjalnego najwyższego wyniku.

Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, z części trzeciej egzaminu gimnazjalnego jest równoznaczne z uzyskaniem z tej części egzaminu gimnazjalnego najwyższego wyniku na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

§20 b) ust. 7

Laureaci konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim i ponadwojewódzkim w szkole podstawowej i gimnazjum oraz laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych otrzymują z danych zajęć edukacyjnych celującą roczną (semestralną) ocenę klasyfikacyjną. Uczeń, który tytuł laureata konkursu przedmiotowego o zasięgu wojewódzkim ponadwojewódzkim bądź laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej uzyskał po ustaleniu albo uzyskaniu rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych, otrzymuje z tych zajęć edukacyjnych celującą końcową ocenę klasyfikacyjną."

2) Laureaci konkursów: historycznego, przyrodniczego i ortograficznego dla szkół podstawowych nie są zwalniani z żadnej części sprawdzianu zewnętrznego. Ich preferencje określa wewnętrznie szkoła na podstawie *Zarządzenia nr 9 Lubelskiego Kuratora Oświaty z dnia 21 lutego 2014 r. w sprawie ustalenia terminów przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego do publicznych gimnazjów i publicznych szkół ponadgimnazjalnych w województwie lubelskim, w tym terminów składania dokumentów, sposobu przeliczania na punkty ocen z języka polskiego i trzech wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych oraz wyników egzaminu gimnazjalnego, **a także sposobu punktowania innych osiągnięć kandydata.***

3) Laureaci konkursu ortograficznego dla uczniów gimnazjum nie są zwalniani z danego zakresu odpowiedniej części egzaminu gimnazjalnego. Ich preferencje określa wewnętrznie szkoła na podstawie powyższego zarządzenia.

3. Terminarz eliminacji konkursów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015 dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów

SZKOŁA PODSTAWOWA							
Konkurs	I etap	II etap	Termin ogłoszenia wyników	Udostępnianie prac	III etap	Termin ogłoszenia wyników	Udostępnianie prac
Ortograficzny	13.10.2014	3.12.2014	12.12.2014	15-16.12.2014	20.02.2015	4.03.2015	5-6.03.2015
Przyrodniczy	15.10.2014	4.12.2014			23.02.2015		
Historyczny	16.10.2014	5.12.2014			24.02.2015		
Język polski	17.10.2014	8.12.2014			25.02.2015		
Matematyka	20.10.2014	9.12.2014			26.02.2015		
Język angielski	21.10.2014	10.12.2014			27.02.2015		

Eliminacje szkolne rozpoczynają się o godzinie 9.00, a eliminacje okręgowe i wojewódzkie o godzinie 10.00.

Gimnazjum							
Konkurs	I etap	II etap	Termin ogłoszenia wyników	Udostępnianie prac	III etap	Termin ogłoszenia wyników	Udostępnianie prac
ortograficzny	13.10.2014	3.12.2014	12.12.2014	15 - 16.12.2014	20.02.2015	4.03.2015	5 - 6.03.2015
język rosyjski	15.10.2014	4.12.2014			23.02.2015		
język niemiecki	16.10.2014	5.12.2014			24.02.2015		
język francuski	17.10.2014	8.12.2014			25.02.2015		
język angielski	20.10.2014	9.12.2014			26.02.2015		
język hiszpański	21.10.2014	10.12.2014			27.02.2015		
biologia	22.10.2014	11.12.2014	16.12.2014	17 - 18.12.2014	2.03.2015	9.03.2015	10 - 11.03.2015
język polski	23.10.2014	12.12.2014			3.03.2015		
matematyka	24.10.2014	7.01.2015	15.01.2015	16 i 19.01.2015	4.03.2015		
historia	27.10.2014	8.01.2015			5.03.2015	13.03.2015	16 - 17.03.2015
fizyka	28.10.2014	9.01.2015			6.03.2015		
chemia	29.10.2014	12.01.2015			9.03.2015		
geografia	30.10.2014	13.01.2015			10.03.2015		

Eliminacje szkolne rozpoczynają się o godzinie 9.00, a eliminacje okręgowe i wojewódzkie o godzinie 10.00.

4. MIEJSCA ELIMINACJI

1. Etap szkolny - w szkołach macierzystych.

2. Etap okręgowy – miejsca eliminacji ustalą przewodniczący OKK po otrzymaniu protokołów z eliminacji szkolnych.

Informacja o miejscach eliminacji ukaże się na stronie internetowej Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli www.lscdn.pl i Kuratorium Oświaty w Lublinie www.kuratorium.lublin.pl w terminie do 28 listopada 2014 r.

3. Etap wojewódzki

Informacja o miejscach eliminacji ukaże się do 15 lutego 2015 r. na stronie internetowej Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli www.lscdn.pl i Kuratorium Oświaty w Lublinie www.kuratorium.lublin.pl

4. Uroczyste podsumowanie

Uroczystość podsumowania konkursów odbędzie się **w maju 2015** roku. Szczegółowa informacja zostanie przekazana po ogłoszeniu wyników etapu wojewódzkiego konkursów.

WZORY DOKUMENTÓW

.....
pieczęć szkoły

.....
miejscowość, data

PROTOKÓŁ

przebiegu eliminacji szkolnych konkursu
(nazwa konkursu) odbytych dnia w Szkole Podstawowej nr/
Gimnazjum nr w gmina

Zespół przeprowadzający eliminacje w składzie:

Lp.	Imię i nazwisko		Czytelny podpis
1.	Przewodniczący		
2.	Sekretarz		
3.	Członek		

stwierdza, że do konkursu przystąpiło uczniów. Eliminacje przeprowadzono zgodnie z regulaminem konkursu.

Zespół oceniający prace w składzie:

Lp.	Imię i nazwisko		Nauczany przedmiot	Czytelny podpis
1.	Przewodniczący			
2.	Sekretarz			
3.	Członek			

stwierdza, że po sprawdzeniu prac i podliczeniu punktów do etapu okręgowego zakwalifikowano uczniów, którzy uzyskali 90% maksymalnej liczby punktów:

Lp.	Nazwisko i imię ucznia zakwalifikowanego do etapu okręgowego	Data i miejsce urodzenia (miesiąc słownie)	Klasa	Suma pkt.	Nazwisko i imię nauczyciela przygotowującego do konkursu
1.					

Oświadczam, że nauczyciele, uczniowie i rodzice zainteresowani konkursem z(nazwa konkursu) zostali zapoznani z jego regulaminem.

.....
podpis i pieczęć dyrektora szkoły

UWAGA: Prosimy o czytelne wypełnienie tabeli.

.....
pieczęć szkoły

**KARTA UCZESTNIKA ETAPU WOJEWÓDZKIEGO
KONKURSU Z**
(nazwa przedmiotu)

.....
imiona i nazwisko uczestnika

.....
klasa

.....
data urodzenia

.....
miejsce urodzenia

.....
imię i nazwisko dyrektora szkoły

.....
dokładny adres szkoły

.....
telefon do szkoły

Za zgodność danych

podpis i pieczęć dyrektora szkoły

UWAGA: Prosimy o czytelne wypełnienie karty.

Zgoda rodziców/opiekunów prawnych dziecka

OŚWIADCZENIE

Oświadczam, że wyrażam zgodę na udział córki/syna..... (*imię i nazwisko dziecka*), ucznia/uczennicy(*nazwa szkoły*) w eliminacjach okręgowych i/lub wojewódzkich konkursu przedmiotowego z(*nazwa przedmiotu/przedmiotów*) organizowanego przez Lubelskiego Kuratora Oświaty.

Oświadczam, że przyjmuję do wiadomości, że:

- 1) administratorem danych osobowych jest Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, mający siedzibę przy ul. Dominikańskiej 5, 20-111 Lublin i Kuratorium Oświaty mające siedzibę przy ul. 3 Maja 6, 20-950 Lublin;
- 2) dane osobowe mojego dziecka będą przetwarzane wyłącznie w celu realizacji konkursu/konkursów;
- 3) imię i nazwisko mojego dziecka oraz wyniki przez niego uzyskane w konkursach przedmiotowych zostaną opublikowane na stronie internetowej Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli oraz Kuratorium Oświaty w Lublinie.

.....
miejscowość, data

.....
*czytelny podpis rodziców/opiekunów
prawnych*

**OŚWIADCZENIE O WYRAŻENIU ZGODY NA WYKORZYSTANIE
WIZERUNKU**

Oświadczam, że wyrażam zgodę na wykorzystanie wizerunku mojego dziecka przez Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kuratorium Oświaty w Lublinie do promowania działań związanych z realizacją celów konkursu poprzez upowszechnianie zdjęć oraz materiałów filmowych (ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz.631, z późn. zm.), autorskim i prawach pokrewnych Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz.631, z późn. zm.).

.....
miejscowość, data

.....
*czytelny podpis rodziców/opiekunów
prawnych*

.....
pieczęć szkoły

.....
miejsowość, data

OŚWIADCZENIE DYREKTORA SZKOŁY

Oświadczam, że zapoznałem/am się z Regulaminem konkursów przedmiotowych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów organizowanych przez Lubelskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015.

Zobowiązuję się do przestrzegania zapisów w nim zawartych oraz tajemnicy służbowej.

.....
pieczętka i podpis dyrektora szkoły

CZĘŚĆ II

Programy merytoryczne konkursów przedmiotowych

1. KONKURSY PRZEDMIOTOWE I TEMATYCZNE DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

1.1. KONKURS Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO

1.1.1. Cele edukacyjne

- Rozbudzanie wśród uczniów zainteresowania językiem angielskim oraz motywowanie ich do dalszego samodzielnego pogłębiania wiedzy i umiejętności językowych.
- Wzbogacenie wiedzy uczniów o kulturze, historii, literaturze, geografii i sprawach życia codziennego krajów angielskiego obszaru językowego.
- Wspieranie w rozwoju uczniów uzdolnionych językowo.
- Rozwijanie umiejętności praktycznego wykorzystania zdobytej przez nich wiedzy.
- Kształtowanie postawy tolerancji w stosunku do przedstawicieli innych narodów i kultur.

1.1.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

1.1.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiających realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów (PP.I.1): 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (przedmioty nauczania, przybory szkolne); 4) praca (popularne zawody); 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego); 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki); 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie); 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, kierunki świata); 9) kultura (święta, obrzędy); 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy); 11) zdrowie (samopoczucie, higiena codzienna);

- 12) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).
- 3. Uczeń rozumie krótkie proste, kilkuzdaniowe wypowiedzi pisemne (PP.II.3):**
- 1) rozumie ogólny sens tekstu;
 - 2) wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście;
 - 3) rozpoznaje różne rodzaje tekstów, np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa.
- 5. Uczeń tworzy kilkuzdaniowe wypowiedzi pisemne według wzoru (PP. III.5):**
- 1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca;
 - 2) opisuje czynności życia codziennego;
 - 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia.
- 7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w prostych sytuacjach życia codziennego (PP.IV.7):**
- 1) udziela podstawowych informacji na swój temat;
 - 2) wyraża podziękowania.
- 8. Uczeń przetwarza tekst (PP.V.8):**
- 2) zapisuje informacje uzyskane z tekstu (...) czytanego.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
Pozostają jako obowiązujące wszystkie wymagania szczegółowe wskazane dla etapu szkolnego, a ponadto:	
11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych). (PP.V.11)	
12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). (PP.V.12)	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
1. człowiek (cechy charakteru); 2. szkoła (życie szkoły); 3. żywienie (lokale gastronomiczne); 4. zakupy i usługi (korzystanie z usług).	Uczeń: rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).

Informacje dodatkowe: uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze krajów angielskiego obszaru językowego, np. nazwy państw i stolic, symbole, tradycje, znane miejsca i postaci, istotne wydarzenia historyczne.

III. Eliminacje wojewódzkie

A. Część pisemna (80 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
Pozostają jako obowiązujące wszystkie wymagania szczegółowe wskazane dla etapu szkolnego i okręgowego, a ponadto:
2. Uczeń rozumie wypowiedzi ze słuchu (PP.II.2):
1) reaguje na polecenia; 2) rozumie znaczenie zwrotów dnia codziennego adresowanych do ucznia;

3) rozumie ogólny sens prostego tekstu; 4) wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście słuchanym; 5) rozumie intencje rozmówców (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie); 6) rozpoznaje rodzaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole). 8. Uczeń przetwarza tekst (PP.V.8): 2) zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
1) człowiek (cechy charakteru); 2) szkoła (życie szkoły); 3) żywienie (lokale gastronomiczne); 4) zakupy i usługi (korzystanie z usług); 5) zdrowie (choroby, ich objawy i leczenie); 6) podróżowanie i turystyka (orientacja w terenie, informacja turystyczna, zwiedzanie); 7) sport (imprezy sportowe); 8) świat przyrody (żywioły).	Uczeń: 1) rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie); 2) relacjonuje wydarzenia z przeszłości i teraźniejszości; 3) wyraża i uzasadnia swoje poglądy, uczucia; 4) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 5) różnicuje czasy gramatyczne z formy podstawowej czasownika; 6) formułuje pytania szczegółowe.

Informacje dodatkowe: uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze krajów angielskiego obszaru językowego, np. nazwy państw i stolic, symbole, tradycje, znane miejsca i postaci, istotne wydarzenia historyczne.

B. Część ustna (10 minut, liczba punktów: 10)

Zagadnienia	Wymagane umiejętności
1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiających realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów (PP.I.1): 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (przedmioty nauczania, przybory szkolne); 4) praca (popularne zawody); 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego); 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki);	4. Uczeń tworzy kilkuzdaniowe wypowiedzi ustne według wzoru (PP.III.4): 1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca; 2) opowiada o czynnościach życia codziennego; 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia. 6. Uczeń reaguje ustnie w prostych sytuacjach dnia codziennego (PP. IV.6): 1) przedstawia siebie i członków swojej rodziny; 2) podaje swój wiek i miejsce zamieszkania; 3) podaje swoje upodobania; 4) mówi, co posiada i co potrafi robić; 5) prosi o informacje; 6) wyraża swoje emocje;

7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie); 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, kierunki świata); 9) kultura (święta, obrzędy); 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy); 11) zdrowie (samopoczucie, higiena codzienna); 12) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).	7) wyraża prośby i podziękowania. 12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) (PP.V.12).
--	---

Zasady organizacji części ustnej

- W części ustnej uczniowie losują ilustrację do opisanego i przygotowują się do odpowiedzi na dwa pytania.
- Jedno pytanie dotyczy opisu ilustracji, a drugie wiąże się z zakresem tematycznym wskazanym powyżej.

Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

Przekazanie informacji	- 0-3 pkt
Bogactwo leksykalno-gramatyczne	- 0-3 pkt
Poprawność językowa i wymowa	- 0-2 pkt
Płynność wypowiedzi	- 0-2 pkt

1.1.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania typu prawda/ fałsz.

1. Etap szkolny

Test gramatyczno-leksykalny, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.

2. Etap okręgowy

Test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.

3. Etap wojewódzki

Część pisemna - test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, zadania na rozumienie tekstu słuchanego, wypowiedź pisemna na podany temat.

Część ustna – zadanie sprawdzające umiejętność prowadzenia rozmowy (interakcji) w języku angielskim na podstawie ilustracji na tematy zgodne z zakresem tematycznym konkursu.

1.1.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Oxford Wordpower. Słownik angielsko-polski z indeksem polsko-angielskim.
2. Oxford Guide to British and American Culture.
3. *New Grammar Time 1-3*, Sandy Jervis and Maria Carling, Pearson Longman.
4. *Basic Grammar in Use*, Raymond Murphy, Cambridge.
5. *Practice Makes Perfect*. Basic English, Julie Lachance, McGraw Hill Education.
6. *Basic Vocabulary in Use*, Michael McCarthy and Felicity O'Dell, Cambridge.
7. Penguin Readers: *British Life*, Anne Collins, Pearson Longman.

8. Penguin Readers: *American Life*, Vicky Shipton, Pearson Longman.
9. *Customs and Traditions in Britain*, Stephen Rabley, Longman.
10. *American Customs and Traditions*, Terry Tomscha, Longman.
11. www.onestopenglish.com
12. www.english-heritage.org.uk
13. www.americanenglish.state.gov
14. www.mygrammarlab.com

Opracowała *Ewa Cichorzewska*

1.2. KONKURS Z JĘZYKA POLSKIEGO

1.2.1. Cele edukacyjne

- Pogłębianie zainteresowania polską literaturą, tradycją narodową i ich udziałem w kulturze europejskiej.
- Rozbudzanie zamiłowania do refleksyjnego i twórczego odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury.
- Doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem na różnych poziomach tekstów literackich, popularnonaukowych, publicystycznych, użytkowych.
- Rozwijanie sprawności pisania z troską o poprawność redagowanego tekstu w każdym z jego aspektów.
- Doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem jako nośnikiem wartości, a także narzędziem komunikacji oraz wyrażania myśli i uczuć.

1.2.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową **I i II etapu edukacyjnego**.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa to regulamin.

1.2.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. 1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 2) określa temat i główną myśl tekstu; 3) identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi (autora, narratora, czytelnika, słuchacza); 4) identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, literacki [...]; 5) rozpoznaje formy gatunkowe (zaproszenie, życzenia i gratulacje, zawiadomienie i ogłoszenie, instrukcję, w tym przepis); 6) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych; 7) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio (ukryte); 8) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi; 9) wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście (w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz); 10) dostrzega relacje między częściami składowymi wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity).

3. Świadomość językowa. Uczeń:

- 1) rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach (podmiot, orzeczenie, dopełnienie, przydawka, okolicznik);
- 2) rozpoznaje w tekście [...] równoważniki zdań – i rozumie ich funkcje;
- 3) rozpoznaje w wypowiedziach podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówki, [...] przymówek, spójnik) i wskazuje różnice między nimi;
- 4) rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, osób, czasów i rodzajów gramatycznych – rozumie ich funkcje w wypowiedzi.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela.

1. Wstępne rozpoznanie. Uczeń:

- 1) nazywa swoje reakcje czytelnicze (np. wrażenia, emocje);
- 2) konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami;
- 3) wyraża swój stosunek do postaci.

2. Analiza. Uczeń:

- 1) dostrzega swoistość artystyczną dzieła;
- 2) odróżnia fikcję artystyczną od rzeczywistości;
- 3) odróżnia realizm od fantastyki;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim: porównanie, przenośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy i objaśnia ich rolę;
- 9) omawia akcję, wyodrębnia wątki i wydarzenia;
- 10) charakteryzuje i ocenia bohaterów;
- 11) identyfikuje: opowiadanie, [...], baśń, legendę, mit, [...], komiks.

3. Interpretacja. Uczeń:

- 1) odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym;
- 2) objaśnia [...] oraz samodzielnie formułuje przesłanie baśni.

4. Wartości i wartościowanie. Uczeń odczytuje wartości pozytywne i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) tworzy spójne teksty na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury;
- 2) dostosowuje sposób wyrażania się do oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej oraz do zamierzonego celu;
- 3) formułuje pytania do tekstu;
- 5) tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: [...] ogłoszenie, zaproszenie, prosta notatka;
- 6) stosuje w wypowiedzi pisemnej odpowiednią kompozycję i układ graficzny zgodny z wymogami danej formy gatunkowej (w tym wydziela akapity);
- 7) sporządza plan odtwórczy wypowiedzi (ramowy i szczegółowy).

2. Świadomość językowa. Uczeń:

- 1) rozróżnia i poprawnie zapisuje zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- 2) przekształca zdania w [...] równoważniki zdań i odwrotnie – odpowiednio do przyjętego celu;
- 3) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmienne;
- 7) operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne).

Uczeń:

1. Wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem utworów literackich na różnych poziomach, a także innych tekstów (np. popularnonaukowych, użytkowych), przetwarzając, wykorzystując i wartościując zawarte w nich informacje. Wskazuje poszczególne elementy świata przedstawionego. Rozpoznaje wartości etyczne, patriotyczne, artystyczne wpisane w teksty kultury (I. 1. oraz II).
2. Redaguje wypowiedzi poprawnie pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym (III. 2. 5), 6)).
Umiejętności te podlegają ocenie w przypadku zadań otwartych.
3. Funkcjonalnie wykorzystuje wiadomości na temat wyrazów pokrewnych, bliskoznacznych, przeciwstawnych, zdrobnień, zgrubień oraz związków frazeologicznych (III. 2. 7) oraz wymagania szczegółowe 2) a i 3) c na koniec klasy III szkoły podstawowej/.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
Pozostają jako obowiązujące wszystkie wymagania szczegółowe wskazane dla etapu szkolnego, a ponadto:	
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. 1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 4) identyfikuje wypowiedź jako tekst [...] reklamowy. 2. Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń korzysta z informacji zawartych w encyklopedii, słowniku ortograficznym, słowniku języka polskiego (małym lub podręcznym), słowniku wyrazów bliskoznacznych. 3. Świadomość językowa. Uczeń: 2) rozpoznaje w tekście zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte, pojedyncze i złożone (współrzędnie i podrzędnie), [...] – i rozumie ich funkcje; 3) rozpoznaje w wypowiedziach podstawowe części mowy [...] liczebnik, zaimek [...] i wskazuje różnice między nimi.	
II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela. 2. Analiza. Uczeń: 5) rozpoznaje: wers, zwrotkę (strofę), rym, rytm, refren; odróżnia wiersz rymowany i nierymowany (biały); 11) identyfikuje: [...] bajkę, fraszkę, wiersz, przysłowie, [...].	
III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 5) tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: [...] proste sprawozdanie (np. z wycieczki, z wydarzeń sportowych), opis postaci, przedmiotu, krajobrazu [...]. 2. Świadomość językowa. Uczeń: 2) przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie [...] – odpowiednio do przyjętego celu; 4) poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki i używa ich we właściwych kontekstach.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Dedykacja, podziękowanie, przeprosiny.	Dokonuje gramatyczno-stylistycznych przekształceń tekstów w zależności od celu

Tryb, strona, aspekt, rodzaje zaimków, temat fleksyjny, końcówka, rodzaje oboczności; rodzaje wypowiedzi ze względu na budowę, rodzaje podmiotu i orzeczenia, związki wyrazów w zdaniu (główny, poboczne), typy zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie – dopełnieniowe, okolicznikowe, przydawkowe, wykres zdania pojedynczego i złożonego; wyraz podstawowy, wyraz pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, typy formantów, rdzeń, rodzina wyrazów. Rodzaje literackie; typy narracji i narratora, fabuła, nowela, odmiany powieści, ballada; sonet, pieśń, hymn; apostrofa, personifikacja, animizacja, alegoria, symbol, powtórzenie, pytanie retoryczne, rodzaje rymów, wers, strofa, wiersz wolny, wiersz stroficzny; motyw (wędrowny); archaizm, neologizm.	wypowiedzi lub potrzeb odbiorcy, np. streszcza. Wykorzystuje wiadomości spoza podstawy programowej o języku, formułując własne wypowiedzi oraz rozwiązując zadania gramatyczne. Analizuje i interpretuje teksty literackie, stosując pojęcia z zakresu teorii literatury, wskazując na funkcje poszczególnych elementów utworu. Tworzy wypowiedzi w związku z analizą i interpretacją utworów literackich, redaguje krótkie teksty o argumentacyjne, np. opinie na temat analizowanych tekstów kultury.
--	---

1. Rozwijając umiejętności uczniów w zakresie redakcji form użytkowych, należy uwzględnić również współczesne środki komunikacji, np. sms.
2. Wiadomości i umiejętności uczniów z zakresu ortografii i interpunkcji będą sprawdzane za pomocą zadań krótkiej odpowiedzi. **Nie wystąpi dyktando.** Obowiązującą wykładnią są zasady zawarte w *Wielkim słowniku ortograficznym PWN* pod red. E. Polańskiego /s. 15-66, 68-85, 87-89, 94-96, 121-136, 138-142, 144-146, 149-151/.

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej Pozostają jako obowiązujące wszystkie wymagania szczegółowe wskazane dla etapu szkolnego i okręgowego, a ponadto: II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela. 2. Analiza. Uczeń: 6) wyodrębnia elementy składające się na widowisko teatralne (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty); 7) wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska); 8) wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa). III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 5) tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: opowiadanie z dialogiem (twórcze i odtwórcze), pamiętnik i dziennik (pisane z perspektywy bohatera literackiego lub własnej), list oficjalny [...].

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Charakterystyka pośrednia i bezpośrednia. Formy sztuki teatralnej, akt, antrakt, choreograf, choreografia, dialog, didaskalia, dramat, komedia, komizm, monolog, scena, scenograf, scenografia, tekst główny, tragedia, tragizm, widownia. Adaptacja, ekranizacja, gatunki i odmiany, filmu fabularnego, kadr, montaż, operator, plan filmowy.	Redaguje charakterystykę postaci literackiej lub rzeczywistej. Posługuje się pojęciami z zakresu edukacji teatralnej i filmowej.

1.2.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania typu prawda – fałsz, zadania na dobieranie, zadania otwartej krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

1.2.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Bańko M., Krajewska M., *Słownik wyrazów kłopotliwych*, Warszawa 1995.
2. Bańko M., *Polszczyzna na co dzień*, Warszawa 2013 (rozdz. 2. ABC stylistyki, 3. ABC gramatyki, 5. ABC grzeczności, 6. Zasady komunikacji internetowej 7. Zasady pisowni, 8. Zasady interpunkcji, 10. Wzory tekstów użytkowych).
3. Bańko M., *Wykłady z polskiej fleksji*, Warszawa 2012.
4. Bortnowski S., *Jak uczyć poezji*, Warszawa 1998.
5. Głowiński M., Okopień-Sławińska A., Sławiński J., *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1991.
6. Głowiński M., Kostkiewiczowa T., Okopień-Sławińska A., Sławiński J., *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1988.
7. Klemensiewicz Z., *Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego*, Warszawa 1970.
8. Müldner–Nieckowski P., *Wielki słownik frazeologiczny*, Warszawa 2004.
9. Nagajowa M., *Nauka o języku dla nauki języka*, Kielce 1994.
10. Nagajowa M., *Sztuka dobrego pisanie i mówienia: poradnik językowy dla młodzieży*, Warszawa 2003.
11. Sękowska E., *Budowa wyrazów [w:] Nauka o języku dla polonistów*, red. S. Dubisz, Warszawa 1996.
12. Podracki J., *Dydaktyka składni polskiej*, Warszawa 1989.
13. Stypka A., *Gramatyka w szkole podstawowej. Ćwiczenia dla kl. 4, 5, 6*, Warszawa 2002.
14. Stypka A., *Ortografia w szkole podstawowej. Ćwiczenia dla klas IV – VI*, Warszawa 2000.
15. *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, pod red. E. Polańskiego, Warszawa 2012.
16. *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, pod red. A. Markowski, Warszawa 2012.
17. Strona internetowa Rady Języka Polskiego - www.rjp.pan.pl

W ocenie poprawności rozwiązań w zakresie języka, ortografii, interpunkcji uwzględniana będzie wykładnia podana w wymienionych słownikach.

Opracowała Katarzyna Mikos

1.3. KONKURS Z MATEMATYKI

1.3.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zdolności i zainteresowań matematycznych.
- Rozwijanie pamięci oraz umiejętności myślenia abstrakcyjnego i logicznego rozumowania.
- Wyrabianie umiejętności rozwiązywania nietypowych problemów matematycznych.
- Motywowanie uczniów do samodzielnej pracy poznawczej i twórczej.
- Kształtowanie pozytywnego nastawienia do podejmowania wysiłku intelektualnego i postawy dociekliwości.
- Uczenie się dobrej organizacji pracy.
- Wyrabianie postawy systematyczności, pracowitości i wytrwałości.
- Pogłębianie poczucia własnej wartości.
- Podnoszenie odporności psychicznej na stres towarzyszący sukcesom, porażkom, egzaminom.

1.3.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

Uwaga!

Na żadnym etapie uczestnicy konkursu nie mogą korzystać z kalkulatora.

1.3.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Liczby naturalne w dziesiętkowym układzie pozycyjnym • odczytywanie i zapisywanie liczb naturalnych wielocyfrowych, • interpretacja liczb naturalnych na osi liczbowej, • porównywanie liczb naturalnych, • zaokrąglanie liczb naturalnych, • odczytywanie i zapisywanie liczb w systemie rzymskim w zakresie do 30.
2. Działania na liczbach naturalnych • dodawanie i odejmowanie w pamięci liczb naturalnych dwucyfrowych oraz liczb wielocyfrowych w przypadkach takich jak $230 + 80$ lub $4600 - 1200$, dodawanie liczby jednocyfrowej do dowolnej liczby naturalnej i odejmowanie jej od dowolnej liczby naturalnej, • pisemne dodawanie i odejmowanie liczb naturalnych wielocyfrowych,

- mnożenie i dzielenie liczby naturalnej przez liczbę naturalną jednocyfrową, dwucyfrową lub trzycyfrową w prostych przypadkach w pamięci, w pozostałych pisemnie,
- dzielenie z resztą liczb naturalnych,
- stosowanie wygodnych technik ułatwiających obliczenia, w tym przemienności i łączności dodawania lub mnożenia oraz rozdzielności mnożenia względem dodawania,
- porównywanie różnicowe i ilorazowe liczb naturalnych,
- rozpoznawanie podzielności liczb naturalnych przez 2, 3, 5, 9, 10, 100,
- rozpoznawanie liczb złożonych jednocyfrowych i dwucyfrowych, a także większych, gdy istnienie dzielnika wynika z cechy podzielności,
- rozkładanie liczb dwucyfrowych na czynniki pierwsze,
- obliczanie kwadratów i sześcianów liczb naturalnych,
- stosowanie reguł kolejności wykonywania działań,
- szacowanie wyników działań.

3. Liczby całkowite

- praktyczne przykłady stosowania liczb ujemnych,
- interpretacja liczb całkowitych na osi liczbowej,
- obliczanie wartości bezwzględnej,
- porównywanie liczb całkowitych,
- wykonywanie prostych rachunków pamięciowych na liczbach całkowitych.

4. Ułamki zwykłe i liczby dziesiętne

- opisywanie części całości za pomocą ułamka,
- przedstawianie ułamka jako ilorazu liczb naturalnych oraz ilorazu liczb naturalnych jako ułamka,
- skracanie i rozszerzanie ułamków zwykłych,
- sprowadzanie ułamków zwykłych do wspólnego mianownika,
- przedstawianie ułamków niewłaściwych w postaci liczby mieszanej i odwrotnie,
- zapisywanie wyrażeń dwumianowanych w postaci liczby dziesiętnej i odwrotnie,
- zaznaczanie ułamków zwykłych i liczb dziesiętnych na osi liczbowej oraz odczytywanie ich, gdy są zaznaczone na osi,
- zapisywanie liczb o skończonym rozwinięciu dziesiętnym w postaci ułamka zwykłego,
- zamiana ułamków zwykłych o mianownikach będących dzielnikami liczb 10, 100, 1000 itd. na liczby dziesiętne skończone (dowolną metodą, np. przez rozszerzanie ułamków zwykłych, dzielenie licznika przez mianownik w pamięci, pisemnie),
- zapisywanie ułamków zwykłych o mianownikach innych niż wymienione wyżej w postaci liczb z nieskończonym rozwinięciem dziesiętnym z użyciem trzech kropek po ostatniej zapisanej cyfrze (różnymi metodami, np. dzieląc licznik przez mianownik w pamięci, pisemnie),
- zaokrąglanie liczb dziesiętnych zadaną dokładnością,
- porównywanie ułamków zwykłych i liczb dziesiętnych.

5. Działania na ułamkach zwykłych i liczbach dziesiętnych

- dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie ułamków zwykłych o mianownikach jedno- lub dwucyfrowych, także zapisanych jako liczby mieszane,
- dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie liczb dziesiętnych w najprostszych przypadkach w pamięci, w pozostałych pisemnie,
- wykonywanie nieskomplikowanych rachunków, w których występują jednocześnie ułamki zwykłe i liczby dziesiętne,
- porównywanie różnicowe ułamków,

- obliczanie ułamka danej liczby naturalnej,
- obliczanie kwadratów i sześciątów ułamków zwykłych i liczb dziesiętnych oraz mieszanych,
- obliczanie wartości prostych wyrażeń arytmetycznych z zastosowaniem reguł dotyczących kolejności wykonywania działań,
- wykonywanie działań na ułamkach dziesiętnych, używając sprytnych strategii rachunkowych,
- szacowanie wyników działań.

6. Proste i odcinki

- rozpoznawanie i nazywanie figur - punkt, prosta, półprosta, odcinek,
- rozpoznawanie prostych i odcinków prostopadłych i równoległych,
- rysowanie par odcinków prostopadłych i równoległych,
- mierzenie długości odcinków z dokładnością do 1 milimetra,
- znajdowanie odległości punktu od prostej przez znalezienie długości odpowiedniego odcinka prostopadłego.

7. Kąty

- wskazywanie w kątach ramion i wierzchołka,
- mierzenie kątów mniejszych od 180 stopni z dokładnością do 1 stopnia,
- rysowanie kątów o mierze mniejszej niż 180 stopni,
- rozpoznawanie kątów prostych, ostrych i rozwartych,
- porównywanie kątów,
- rozpoznawanie kątów wierzchołkowych i przyległych, korzystanie z ich własności.

8. Wielokąty, koła, okręgi

- rozpoznawanie i nazywanie trójkątów ostrokątnych, prostokątnych, rozwartokątnych, równobocznych i równoramiennych,
- konstruowanie trójkątów o trzech danych bokach,
- ustalanie możliwości zbudowania trójkąta na podstawie nierówności trójkąta,
- stosowanie twierdzenia o sumie kątów trójkąta,
- rozpoznawanie i nazywanie czworokątów - kwadrat, prostokąt, romb, równoległobok, trapez,
- najważniejsze własności tych czworokątów,
- wskazywanie na rysunku i rysowanie cięciwy, średnicy i promienia koła lub okręgu.

9. Obliczenia w geometrii

- obliczanie obwodu wielokąta o danych długościach boków,
- obliczanie pól kwadratu, prostokąta, rombu, równoległoboku, trójkąta, trapezu przedstawionych na rysunkach (w tym na własnym rysunku pomocniczym) oraz w sytuacjach praktycznych,
- stosowanie jednostek pola: m^2 , cm^2 , km^2 , mm^2 , dm^2 , ar, hektar (bez zamiany jednostek w trakcie obliczeń),
- obliczanie objętości i pola powierzchni prostopadłościanu przy danych długościach krawędzi,
- stosowanie jednostek objętości i pojemności: litr, mililitr, m^3 , dm^3 , cm^3 , mm^3 ,
- obliczanie miar kątów z zastosowaniem poznanych własności kątów i wielokątów.

10. Obliczenia praktyczne

- interpretowanie 100% danej wielkości jako całości, 50% – jako połowy, 25% – jako ćwiartki, 10% – jako jednej dziesiątej, 1% – jako setnej części danej wielkości liczbowej,
- obliczanie procentu danej wielkości w przypadkach osadzonych w kontekście praktycznym (stopień trudności typu 50%, 10%, 20%),
- proste obliczenia zegarowe na godzinach, minutach i sekundach,

- proste obliczenia kalendarzowe na dniach, tygodniach, miesiącach, latach,
- odczytywanie temperatury (dodatniej i ujemnej),
- zamiana i prawidłowe stosowanie jednostek długości: metr, centymetr, decymetr, milimetr, kilometr,
- zamiana i prawidłowe stosowanie jednostki masy: gram, kilogram, dekagram, tona,
- obliczanie rzeczywistej długości odcinka, gdy dana jest jego długość w skali, oraz długości odcinka w skali, gdy dana jest jego długość rzeczywista,
- obliczanie drogi przy danych prędkości i czasie, prędkości przy danych drodze i czasie, czasu przy danych drodze i prędkości w sytuacjach praktycznych,
- stosowanie jednostek prędkości: km/h, m/s.

11. Elementy statystyki opisowej

- gromadzenie i porządkowanie danych,
- odczytywanie i interpretacja danych przedstawionych w tekstach, tabelach, diagramach i na wykresach.

12. Zadania tekstowe

- czytanie ze zrozumieniem prostych tekstów zawierających informacje liczbowe,
- wykonywanie wstępnych czynności ułatwiających rozwiązanie zadania (rysunek pomocniczy, wygodny zapis informacji i danych z treści zadania),
- dostrzeganie zależności między podanymi informacjami,
- dzielenie rozwiązania zadania na etapy z zastosowaniem wygodnych strategii rozwiązania,
- stosowanie wiedzy z zakresu arytmetyki i geometrii oraz umiejętności i metod rachunkowych do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym,
- weryfikacja wyniku zadania tekstowego w kontekście sensowności rozwiązania.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
Obowiązuje zakres treści wskazany dla etapu szkolnego – zadania o wyższym stopniu trudności, a ponadto:	
Elementy algebry • korzystanie z nieskomplikowanych wzorów, w których występują oznaczenia literowe, zamiana wzoru na formę słowną, • stosowanie oznaczeń literowych nieznanymi wielkościami liczbowymi, zapisywanie prostych wyrażeń algebraicznych na podstawie informacji osadzonych w kontekście praktycznym, • rozwiązywanie równań pierwszego stopnia z jedną niewiadomą występującą po jednej stronie równania (zgadywanie, dopełnianie lub wykonanie działania odwrotnego).	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Wyrażenia algebraiczne	- zapisywanie i odczytywanie wyrażeń algebraicznych, - mnożenie i dzielenie sum algebraicznych przez liczby, - redukcja wyrazów podobnych, - rozwiązywanie równań metodą równań równoważnych, - zastosowanie równań do rozwiązywania zadań tekstowych.
Procenty	- obliczanie procentu danej wielkości, - obliczanie liczby z danego jej procentu, - obliczanie, jakim procentem jednej liczby jest druga liczba,

	- stosowanie obliczeń procentowych do rozwiązywania problemów w kontekście praktycznym.
Liczby naturalne	- odczytywanie i zapisywanie liczb w systemie rzymskim w zakresie do 3000, - zastosowanie największego wspólnego dzielnika, najmniejszej wspólnej wielokrotności i średniej arytmetycznej liczb do rozwiązywania zadań, - określanie skali, w jakiej wykonano dany rysunek.

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
Obowiązuje zakres treści wskazany dla etapu szkolnego – zadania o wyższym stopniu trudności, a ponadto:	
Bryły - rozpoznawanie graniastosłupów prostych, ostrosłupów, walców, stożków i kul w sytuacjach praktycznych, wskazywanie tych brył wśród innych modeli, - wskazywanie wśród graniastosłupów prostopadłościanów i sześciianów z uzasadnieniem, - rozpoznawanie siatek graniastosłupów prostych i ostrosłupów, - obliczanie objętości i pola powierzchni prostopadłościanu przy danych długościach krawędzi, - rysowanie siatek prostopadłościanów, - stosowanie jednostek objętości i pojemności: litr, mililitr, m^3, dm^3, cm^3, mm^3.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Bryły	- obliczanie sumy długości krawędzi, pola powierzchni i objętości graniastosłupa prostego, - rysowanie siatek graniastosłupów prostych.
Twierdzenie Pitagorasa	- zastosowanie Twierdzenia Pitagorasa do wyznaczania długości wskazanych odcinków w figurach płaskich i graniastosłupach prostych (przekątna ściany, przekątna graniastosłupa).
Liczby wymierne	- obliczanie pierwiastków drugiego i trzeciego stopnia.

1.3.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania typu prawda – fałsz, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

1.3.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

- W. Łęska, S. Łęski „Zbiór zadań dla Asa”.
- Kangur matematyczny – zadania z kategorii „Beniamin”.
- Czasopismo „Matematyka w szkole” – Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.
- Z. Romowicz, E. Piegat „Sto zadań z błyskiem”.
- K. Dworecka, Z. Kochanowski „Konkursy matematyczne – wybrane zadania”.
- Z. Krawcewicz „Zadania dla uczniów uzdolnionych matematycznie” – wybrane zadania.

Opracowała Ewa Zakościelna

1.4. Wojewódzki Konkurs Przyrodniczy

1.4.1. Cele edukacyjne

Uczestników konkursu obowiązuje wykazanie się poniżej wymienionymi umiejętnościami:

- wykorzystywanie wiedzy do analizy i opisu zjawisk przyrodniczych;
- posługiwanie się informacjami, przyrządami używanymi w przedmiotach przyrodniczych;
- czytanie i interpretowanie planów, map, wykresów, tabel, rysunków, schematów;
- wyjaśnianie i prawidłowe stosowanie pojęć przyrodniczych;
- dokonywanie prostych obliczeń matematycznych w zakresie związanym z zagadnieniami zawartymi w podstawie programowej przyrody.

Uczeń przystępujący do konkursu powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami opisanymi w podstawie programowej przedmiotu przyroda z **rozszerzeniem w zakresie wskazanym przez autora /literatura/**.

1.4.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

1.4.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Ja i moje otoczenie – całość.
2. Orientacja w terenie - całość.
3. Obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i modelowanie – całość.
4. Najbliższa okolica - całość.
5. Człowiek a środowisko –całość.
6. Właściwości substancji -całość.

Zakres treści obowiązujący w etapie szkolnym obowiązuje także w etapie okręgowym i wojewódzkim.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
7. Krajobrazy Polski i Europy – całość.
8. Organizm człowieka – całość.

9. Zdrowie i troska o zdrowie - całość. 10. Zjawiska elektryczne i magnetyczne w przyrodzie - całość. 11. Ziemia we Wszechświecie - całość.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Plan i skala mapy.	Posługiwanie się różnymi rodzajami skal, odczytywanie i zamiana skal. Określanie rodzaju map i ich charakteryzowanie. Dokonywanie obliczeń z wykorzystaniem skali.
Formy terenu, mapa poziomicowa.	Rozpoznawanie form terenu i ich opis, odczytywanie informacji z map poziomicowych. Odczytywanie wysokości bezwzględnej, obliczanie wysokości względnej.
Składniki pokarmowe i ich znaczenie.	Odczytywanie informacji z tabel i piramidy pokarmowej. Układanie diety dla osób o różnych potrzebach żywieniowych i w różnym wieku.
Krainy geograficzne Polski, ich rozmieszczenie i charakterystyka.	Charakteryzowanie najważniejszych (największe, najstarsze) miast Polski, ich położenie oraz walory turystyczne. Odczytywanie informacji z map dotyczących bogactw naturalnych, w tym bogactw mineralnych Polski.
Morze Bałtyckie i jego znaczenie, środowisko życia organizmów.	Omawianie znaczenia Bałtyku, zagrożenia dla tego morza i ich przyczyny, odczytywanie informacji z map obszaru Bałtyku i państw nadbałtyckich. Omawianie flory i fauny Bałtyku.
Symbioza, drapieżnictwo, pasożytnictwo – przykłady i przystosowania.	Omawianie przykładów wymienionych typów współżycia organizmów.
Cechy budowy i podstawowe czynności życiowe organizmów.	Omawianie znaczenia i budowy komórki (ściana komórkowa, błona komórkowa, cytoplazma, jądro, chloroplasty, wodniczka, mitochondria), wyjaśnianie pojęcia tkanki, przykłady. Wyjaśnianie i omawianie czynności życiowych i budowy układów narządów organizmu na przykładzie człowieka - odżywianie, oddychanie, wydalanie, reakcja na bodźce, krążenie, ruch, rozmnażanie się i rozwój. Omawianie samożywności i cudzożywności, oddychania tlenowego i beztlenowego (przykłady). Rozpoznawanie i opisywanie schematów przedstawiających elementy organizmów obserwowane przez lupę i mikroskop.

Proponowana literatura dla nauczyciela i ucznia

Uczeń ma opanować zawarte w podstawie programowej treści, uwzględniając rozszerzenie, które powinno być realizowane także przy pomocy podanych poniżej stron:

1. <http://mapa.polskaniezwykla.pl/>
2. www.astronomia.pl/uklad_sloneczny
3. www.youtube.com/user/SciTeraz - materiały i filmy zgodne z tematyką

Zakres treści obowiązujący w etapie szkolnymi okręgowym obowiązuje także w etapie wojewódzkim

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
12. Lądy i oceany - całość. 13. Krajobrazy świata - całość. 14. Przemiany substancji - całość. 15. Ruch i siły w przyrodzie - całość.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Kontynenty i oceany.	Odczytywanie informacji z map świata. Omawianie stref oceanu, jako środowiska życia organizmów oraz przystosowania organizmów do życia. Omawianie znaczenia różnych obszarów leśnych na Ziemi oraz zagrożenia dla środowisk leśnych.
Współrzędne geograficzne.	Określanie położenia przy pomocy współrzędnych geograficznych. Omawianie ruchu obiegowego i obrotowego Ziemi oraz następstw tych ruchów. Określanie czasu, różnica czasu na Ziemi, obliczanie czasu.
Zagrożenia środowiska życia o charakterze globalnym (efekt cieplarniany, dziura ozonowa, smog, kwaśne deszcze).	Omawianie uproszczonych (dostosowanych do etapu kształcenia) schematów przedstawiających podane zjawiska, ich przyczyn oraz skutków dotyczących przyrody i człowieka.
Różne formy ochrony przyrody, obszary chronione oraz rośliny i zwierzęta objęte ochroną gatunkową (ze szczególnym uwzględnieniem Lubelszczyzny).	Omawianie, także z wykorzystaniem map i tekstów, różnych form ochrony przyrody. Omawianie znaczenia i charakterystycznych cech oraz walorów parków narodowych Lubelszczyzny.
Ochrona przyrody na świecie (znane parki narodowe i ich osobliwości)	Omawianie walorów wybranych parków narodowych na świecie (najstarszy, największy, morski, charakterystyczny dla kontynentu).

Uczeń ma opanować zawarte w podstawie programowej treści, uwzględniając rozszerzenie, które powinno być realizowane także przy pomocy podanych poniżej stron:

1. www.roztoczanski.pl
2. www.poleski.pl
3. <http://mapa.polskaniezwykla.pl/>
4. www.parkinarodowe.edu.pl/intro.html
5. <http://ochrona-przyrody.edu.pl/wiki/parki-narodowe-na-swiecie>
6. <http://ochrona-przyrody.edu.pl/wiki/parki-narodowe>

1.4.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

Opracowała *Małgorzata Augustowska*

1.5. Wojewódzki Konkurs Historyczny

1.5.1. Cele edukacyjne

- Rozbudzenie zainteresowania wydarzeniami z dziejów Polski i świata.
- Rozwijanie indywidualnych uzdolnień uczniów.
- Kształtowanie postaw: patriotycznej i obywatelskiej.
- Rozwijanie umiejętności posługiwania się ze zrozumieniem pojęciami historycznymi.
- Kształcenie postawy szacunku wobec tradycji i przeszłości.
- Uświadomienie roli i znaczenia związków przyczynowo-skutkowych w historii ludzkości.
- Rozwijanie zainteresowania przeszłością, która pomaga w lepszym zrozumieniu relacji międzynarodowych we współczesnym świecie.

1.5.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

1.5.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym. Uczeń: 1) wyjaśnia, w czym wyraża się odmiennosc i niepowtarzalność każdego człowieka; 2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania; 3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny; 4) wyraża opinię na temat kultywowania tradycji i gromadzenia pamiątek rodzinnych; 5) charakteryzuje społeczność szkolną, z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków; 6) podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego w swojej szkole; 7) tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe; 8) wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja; 9) podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania.
2. „Mała Ojczyzna”. Uczeń: 1) opisuje swoją „małą Ojczyznę”, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze; 2) zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości „małej Ojczyzny”; 3) wskazuje na planie miejscowości siedzibę władz lokalnych i na przykładach omawia zakres działań oraz sposoby powoływania władz.

3. Ojczyzna. Uczeń:

- 1) wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej;
- 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski;
- 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje oraz wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie.

4. Państwo. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, w czym wyraża się demokratyczny charakter państwa polskiego, używając pojęć: wolne wybory, wolność słowa, wolne media, konstytucja;
- 2) wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej: parlament, prezydent, rząd, sądy, i omawia najważniejszą funkcję każdego z tych organów w systemie politycznym;
- 3) podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane.

5. Społeczeństwo. Uczeń:

- 1) wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział;
- 2) opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie;
- 3) podaje przykłady ważnych problemów współczesnej Polski, korzystając z różnych źródeł informacji (od osób dorosłych, z prasy, radia, telewizji, Internetu).

8. Historia jako dzieje. Uczeń:

- 1) odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości;
- 2) wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
- 3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.

9. Fundamenty Europy. Uczeń:

- 1) wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla wspólnoty ludzkiej;
- 2) opisuje życie w Atenach peryklejskich, używając pojęć: teatr, filozofia, bogowie olimpijscy (Zeus, Atena, Apollo), mity (Herakles, Odyseusz), olimpiada;
- 3) charakteryzuje osiągnięcia Rzymu, używając pojęć i terminów: prawo rzymskie, drogi, wodociągi;
- 4) opisuje narodziny chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianie w czasach starożytnych.

10. Państwo polskie za Piastów. Uczeń:

- 1) opowiada legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie, a także rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy;
- 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I;
- 3) opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie i używając pojęć: plemię, gród, družyna, książę;
- 4) opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postacie: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III;
- 5) wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego, umiejscawiając je w czasie;
- 6) opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego, z uwzględnieniem powstania Akademii Krakowskiej i uczty u Wierzyńka.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)**Wymagania szczegółowe z podstawy programowej****11. Mnisi. Uczeń:**

- 1) opisuje klasztor średniowieczny i tryb życia mnichów, używając pojęć: zakon, reguła, ubóstwo;
- 2) charakteryzuje postać św. Franciszka z Asyżu.

12. Rycerze. Uczeń:

- 1) charakteryzuje zamek średniowieczny i jego mieszkańców;
- 2) opisuje charakterystyczne cechy wzoru osobowego średniowiecznego rycerza.

13. Mieszczanie. Uczeń:

- 1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie;
- 2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.

14. Chłopi. Uczeń:

- 1) opisuje warunki życia na wsi średniowiecznej;
- 2) porównuje życie chłopą z życiem rycerza i mieszczanina.

15. Odkrycie Nowego Świata. Uczeń:

- 1) umieszcza Krzysztofa Kolumba i jego pierwszą odkrywczą wyprawę w czasie i w przestrzeni;
- 2) opisuje odkrycie Krzysztofa Kolumba, używając pojęć: karawela, Nowy Świat, Indianie, broń palna;
- 3) wymienia następstwa wypraw odkrywczych dla Europy i dla Ameryki.

16. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie. Uczeń:

- 1) opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: uczony, astronom, odkrycie naukowe;
- 2) opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika, wyjaśniając, co znaczy powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”.

17. Jadwiga i Jagiello. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie Wielkie Księstwo Litewskie;
- 2) wyjaśnia przyczyny unii polsko-litewskiej;
- 3) charakteryzuje osobę Jadwigi i wymienia jej zasługi dla kultury polskiej;
- 4) opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem.

18. Dwór Jagiellonów. Uczeń opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania Zygmunta, używając pojęć: dwór, pałac, komnata, arras.

19. Polski szlachcic. Uczeń:

- 1) charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa, używając pojęć: sejm, sejmik, pospolite ruszenie;
- 2) opisuje działalność gospodarczą polskiej szlachty, używając pojęć: folwark, pańszczyzna, kmiecie, spichlerz, spław rzeczny – Wisła do Gdańska.

20. Rzeczpospolita Obojga Narodów. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, na czym polegała unia lubelska i wskazuje na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów;
- 2) opisuje, w jaki sposób dokonywano wyboru króla, używając pojęć: elekcja, pole elekcyjne, koronacja.

21. Rzeczpospolita w XVII w. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie i omawia wydarzenia potopu szwedzkiego, z uwzględnieniem obrony Częstochowy i postaci Stefana Czarnieckiego;
- 2) sytuuje w czasie i opisuje wyprawę wiedeńską Jana III Sobieskiego, używając pojęć: oblężenie, odsiecz, sułtan, husaria.

22. Upadek I Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, z uwzględnieniem Konstytucji 3 maja;
- 2) omawia i sytuuje w czasie wydarzenia powstania kościuszkowskiego, używając pojęć: naczelnik powstania, przysięga Kościuszki, kosynierzy;
- 3) wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do upadku państwa polskiego, podaje datę III rozbioru.

Zagadnienia spoza podstawy programowej; uczeń zna pojęcia, postacie, daty oraz przyczyny i skutki wydarzeń	Wymagane umiejętności –
Najstarsze cywilizacje – Mezopotamia i Egipt. Cywilizacja, Babilon, faraon, ziggurat, piramidy, 7 cudów świata, kodeks, Hammurabi, Ramzes II, Hatszepsut, „dar Nilu”.	Uczeń: - opisuje zależność pomiędzy położeniem wielkich rzek a rozwojem pierwszych cywilizacji.
Upadek Rzymu i jego skutki. Republika, cesarstwo, barbarzyńcy, legiony, Konstantynopol, 476 r. n.e.	Uczeń: - potrafi wymienić elementy, jakie przyczyniły się do upadku starożytnego imperium zachodniorzymskiego.
Polska dzielnicowa. Statut (testament) Bolesława Krzywoustego, dzielnica senioralna, senior, dynastia Piastów, 1138 r., 1226 r., 1320 r.	Uczeń: - wskazuje na przyczynę i znaczenie rozbiega dzielnicowego dla monarchii piastowskiej; - podkreśla rolę Władysława Łokietka w zjednoczeniu państwa.
Kultura w średniowieczu. Styl romański, styl gotycki.	Uczeń: - potrafi wskazać najważniejsze cechy romanizmu i gotyku.
Kultura odrodzenia. Renesans, humanizm, Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Jan Gutenberg;	Uczeń: - umie wymienić najistotniejsze elementy architektury i kultury renesansu.
Reformacja w Europie. Luteranizm, anglikanizm, kalwinizm, Marcin Luter, Jan Kalwin, Henryk VIII, 1517 r.	Uczeń: - potrafi wymienić przyczyny podziału religijnego w Europie; - uczeń charakteryzuje specyfikę polskiej reformacji (tolerancja religijna).
Kultura baroku.	Uczeń: - wskazuje na najważniejsze elementy architektury i kultury barokowej; - charakteryzuje formację kulturową polskiego baroku – sarmatyzm.
Wiek oświecenia – powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki i rewolucja we Francji. Rewolucja, republika, konstytucja, Karol Monteskiusz, Jerzy Waszyngton, 4 VII 1776 r., 14 VII 1789 r.	Uczeń: - wymienia najważniejsze cechy architektury i filozofii oświeceniowej; - wskazuje na okoliczności powstania USA i rewolucji francuskiej.

Uwaga!

Obowiązuje znajomość i chronologia panujących w Polsce władców.

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej

6. Wspólnota europejska. Uczeń opowiada o uczestnictwie Polski we wspólnocie europejskiej, używając pojęć: Unia Europejska, europejska solidarność, stosunki międzynarodowe, oraz rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej („Oda do radości”).

7. Problemy ludzkości. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co oznacza powiedzenie: „świat stał się mniejszy” i wskazuje przyczyny tego zjawiska;
- 2) opisuje i ocenia na przykładach wpływ techniki na środowisko naturalne i życie człowieka;
- 3) wymienia korzyści i niebezpieczeństwa korzystania z mediów elektronicznych;
- 4) opowiada o przejawach nędzy na świecie oraz formułuje własną opinię o działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe;
- 5) wyjaśnia na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie.

23. Formy walki o niepodległość. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie powstanie listopadowe i powstanie styczniowe;
- 2) wymienia cele walki powstańców oraz przykłady represji zastosowanych wobec społeczeństwa po przegranych powstaniach;
- 3) omawia, na wybranym przykładzie, walkę o język polski w nauczaniu;
- 4) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla rozwoju kultury polskiej: Jana Matejki, Stanisława Moniuszki, Henryka Sienkiewicza i Stanisława Wyspiańskiego.

24. Życie na emigracji. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie państwa, które przyjęły najwięcej emigrantów z ziem polskich;
- 2) rozróżnia emigrację polityczną i zarobkową;
- 3) zbiera z różnych źródeł informacje o zasługach dla kultury polskiej: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej.

25. Miasto przemysłowe. Uczeń:

- 1) opowiada o rozwoju uprzemysłowienia w XIX w., używając pojęć: maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf, fabryka;
- 2) wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione miasta na ziemiach polskich;
- 3) rozróżnia rzemieślnicze i fabryczne (maszynowe) formy produkcji;
- 4) opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce.

26. Odrodzenie państwa polskiego. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej oraz wymienia jej sąsiadów;
- 2) wymienia czynniki decydujące o odzyskaniu niepodległości przez Polskę;
- 3) zbiera informacje o zasługach dla państwa polskiego Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego.

27. Polska w okresie II wojny światowej. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę;
- 2) podaje charakterystyczne cechy polityki Stalina i Hitlera wobec własnych społeczeństw i państw podbitych;
- 3) charakteryzuje życie ludności na okupowanych terytoriach Polski, z uwzględnieniem losów ludności żydowskiej;
- 4) omawia formy oporu społeczeństwa wobec okupantów;
- 5) opisuje postawę ludności cywilnej i żołnierzy powstańczej Warszawy.

28. Polska Rzeczpospolita Ludowa. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie granice Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i wymienia jej sąsiadów;

2) opowiada o Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, używając pojęć: odbudowa zniszczeń wojennych, awans społeczny i likwidacja analfabetyzmu, planowanie centralne, zależność od ZSRR, dyktatura partii komunistycznej, cenzura, opozycja demokratyczna. 29. Solidarność i powstanie III Rzeczypospolitej. Uczeń: 1) wskazuje na mapie III Rzeczypospolitą i jej sąsiadów; 2) opisuje powstanie i działania Solidarności, używając określeń: strajk, walka bez przemocy, stan wojenny, „Okrągły Stół”; 3) wyjaśnia, jakie najważniejsze zmiany zaszły w Polsce w 1989 r.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej; uczeń zna pojęcia, postacie, daty oraz przyczyny i skutki wydarzeń	Wymagane umiejętności
I wojna światowa. Trójpzymierze, trójporozumienie, ententa, wojna pozycyjna, 28 VI 1914 r., 11 XI 1918 r., 28 VI 1919 r., Legiony Piłsudskiego, armia gen. Hallera („błękitna armia”).	Uczeń: - potrafi wymienić przyczyny, sposoby walki i skutki I wojny światowej; - charakteryzuje polski czyn zbrojny w czasie I wojny światowej.
Polacy na frontach II wojny światowej. Rząd emigracyjny, Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, dywizjon myśliwski 303, Armia Polska w ZSRR, bitwa o Anglę, Monte Cassino, Władysław Sikorski, Władysław Anders, Stanisław Maczek, Zygmunt Berling.	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie istnienia polskiego rządu emigracyjnego dla Polaków będących pod jarzmem okupantów; - potrafi wskazać rolę i znaczenie polskich formacji wojskowych w walkach w czasie II wojny światowej.
Europa i świat po II wojnie światowej. Żelazna kurtyna, zimna wojna, mur berliński, jesień ludów (narodów), Ronald Reagan, Michaił Gorbaczow.	Uczeń: - potrafi wyjaśnić przyczyny i kształt dwubiegunowych stosunków politycznych na świecie po II wojnie światowej. -

1.5.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania typu prawda/fałsz, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi.

1.5.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. *Encyklopedia szkolna WSiP. Historia*, wyd. 4 zm. i rozsz., wyd. WSiP, Warszawa 2004.
2. *Multimedialna encyklopedia PWN 2.0. Historia*, PWN 2008.
3. *Poczet królów i książąt polskich*, red. A. Garlicki, wyd. 8, Warszawa 1998.
4. *Źródła i materiały do nauczania historii*, red. S. Sierpowski, Warszawa 1998.

Opracował Arkadiusz Maślach

1.6. WOJEWÓDZKI KONKURS ORTOGRAFICZNY

1.6.1. Cele edukacyjne

- Poglębianie zainteresowania zagadnieniami związanymi z ortografią i interpunkcją jako częściami kultury języka.
- Rozwijanie świadomości ortograficznej i wrażliwości na problemy pisowni.
- Rozwijanie praktycznych umiejętności związanych z poprawnym zapisem tekstu.
- Poglębianie wrażliwości na poprawność ortograficzną i ortograficzną tekstu pisanego jako elementów skutecznego komunikowania się.
- Kształtowanie postawy szacunku i współodpowiedzialności za dziedzictwo językowe polszczyzny.

1.6.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

1.6.3. Opis obowiązujących treści programowych

1. Zakres użycia litery ó

Wymiana ó w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia ó w zakończeniach: -ów, -ówna, -ówka; pisownia ó uzasadniona historycznie.

2. Zakres użycia litery u

Pisownia u na początku wyrazów; w przyrostkach rzeczowników i przymiotników (np. -uch, -utki); pisownia u w formach czasu teraźniejszego zakończonych na -uję, -ujesz, -uje oraz w wyrazach, w których nie ma uzasadnienia pisownia ó.

3. Zakres użycia litery ż

Wymiana ż w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia ż po ł, l, r; pisownia ż także po n w wyrazach zapożyczonych; pisownia ż uzasadniona historycznie.

4. Zakres użycia litery rz

Wymiana rz w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia zakończeń -erz, -arz, -mierz, -mistrz; pisownia rz po spółgłoskach p, b, t, d, k, g, ch, j, w z uwzględnieniem pisowni sz lub ż po spółgłoskach; pisownia rz uzasadniona historycznie.

5. Zakres użycia litery ch

Wymiana ch w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia ch na końcu wyrazu; pisownia ch po literze s; pisownia ch w wyrazach zapożyczonych oraz pisownia uzasadniona historycznie.

6. Zakres użycia litery h

Wymiana h w wyrazach pokrewnych; pisownia w rozpoczynającej wyraz części hekto-, hiper-, hydro-, hidro-, hipo-; pisownia h uzasadniona historycznie.

7. Pisownia q, ę, on, om, en, em w wyrazach rodzimych, spolszczonych i zapożyczonych, w formach deklinacyjnych i koniugacyjnych.

8. Pisownia i, j, zwłaszcza w rzeczownikach zakończonych na -ja, -ia, -eja, -ea, -ua.

9. Pisownia przedrostków z-, s-, ś-, wz-, weź-, ws-, wes-, bez-, nad-, ob-, od-, pod-, przed-, roz-, w-.

10. Zakres użycia spółgłosek podwójnych (np. poddasze, lekki, o Jagielle, o Traugucie).

11. Pisownia przymiotników zakończonych na -ski, -cki, -dzki.

12. Pisownia przymiotników od nazw miejscowych.

13. Pisownia rzeczowników zakończonych na *-stwo*, *-ctwo*, *-dztwo*, *-yzna*, *-izna*.
14. Pisownia łączna i rozdzielna partykuł *by*, *że*, *-ż*, *nie*, zrostów i zestawień, przymiotników złożonych, wyrażeń przyimkowych, przyimków złożonych, wyrazu *indziej*.
15. Użycie wielkiej i małej litery.
16. Zasady dzielenia wyrazów przy przenoszeniu.
17. Zasady użycia kropki, przecinka, pytajnika, dwukropka, myślnika, cudzysłowu.

Obowiązuje również poprawna pisownia słownictwa, którego zapis jest wyjątkiem od wyżej wymienionych zasad.

1.6.4. Forma i organizacja konkursu

- 1) Eliminacje szkolne, okręgowe i wojewódzkie mają tę samą formę.
- 2) Uczestnicy konkursu piszą ze słuchu przygotowany tekst, czyli dyktando.
- 3) Każde dyktando ma charakter tematyczny. Występujące w nim słownictwo koncentruje się wokół wybranego motywu, np. *wędrówka*, *góry*.
- 4) Dyktando to tekst zawierający od 250 do 350 wyrazów.
- 5) Na jego przeprowadzenie przeznaczona jest 45 minut po odliczeniu czynności organizacyjnych.
- 6) W konkursie mogą wziąć udział uczniowie klas 4-6 oraz klas 3.
- 7) O przejściu do eliminacji okręgowych i wojewódzkich decyduje kryterium ilościowe. Uczeń musi spełnić dwa warunki: popełnia w dyktandzie najwyżej trzy błędy ortograficzne i najwyżej pięć błędów interpunkcyjnych.
- 8) Laureatem konkursu zostaje uczeń, który spełnia dwa warunki: popełnia w dyktandzie najwyżej trzy błędy ortograficzne i najwyżej pięć błędów interpunkcyjnych.
- 9) Za błąd ortograficzny uznaje się każde odstępstwo od obowiązujących w polskiej pisowni zasad ortograficznych.
- 10) Za błąd interpunkcyjny uznaje się każde niewłaściwe użycie przecinka, kropki, pytajnika, dwukropka, myślnika, cudzysłowu.

1.6.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1) Bańko M., *Polszczyzna na co dzień*, Warszawa 2013 (rozdz. 7. *Zasady pisowni*, 8. *Zasady interpunkcji*).
- 2) Polański E., *Dydaktyka ortografii i interpunkcji*, Warszawa 1987.
- 3) Polański E., Kita M., Dereń E., Nowak T., *Słownik ortograficzny w wyrażeniach*, Wrocław 2005.
- 4) Stypka A., *Ortografia w szkole podstawowej. Ćwiczenia dla klas IV – VI*, Warszawa 2000.
- 5) *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, pod red. E. Polańskiego, Warszawa 2012.
- 6) Strona internetowa Rady Języka Polskiego – www.rjp.pan.pl

W ocenie poprawności rozwiązań w zakresie ortografii, interpunkcji uwzględniana będzie wykładnia podana w wymienionym słowniku ortograficznym.

Opracowały Teresa Szabelska, Katarzyna Mikos, Zofia Starownik

2. KONKURSY PRZEDMIOTOWE I TEMATYCZNE DLA UCZNIÓW GIMNAZJÓW

2.1. KONKURS Z GEOGRAFII

2.1.1. Cele edukacyjne

- Budzenie zainteresowań geograficznych uczniów.
- Kształcenie kompetencji uczniów, takich jak myślenie naukowe oraz wykorzystanie wiedzy do rozwiązywania problemów.
- Ukazanie użyteczności wiedzy geograficznej w życiu codziennym i działalności człowieka.
- Kształtowanie postawy Poglębianie Motywowanie uczniów do samodzielnej, systematycznej pracy.

2.1.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.1.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (w nawiasach podano oznaczenia wymagań szczegółowych zapisanych w podstawie programowej)
--

Uczeń:

- wykazuje znaczenie skali mapy w przedstawianiu różnych informacji geograficznych na mapie; posługuje się skalą mapy do obliczenia odległości w terenie (1.1);- odczytuje z map informacje przedstawione za pomocą różnych metod kartograficznych (1.2);- identyfikuje położenie i charakteryzuje odpowiadające sobie obiekty geograficzne na fotografiach, zdjęciach lotniczych i satelitarnych oraz mapach topograficznych (1.4);- dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych (1.5);- określa położenie geograficzne oraz matematyczno-geograficzne punktów i obszarów na mapie (1.6);- lokalizuje na mapach (również konturowych) kontynenty oraz najważniejsze obiekty geograficzne na świecie i w Polsce np. niziny, wyżyny, góry, rzeki, jeziora, wyspy, morza, państwa (1.7);- analizuje i interpretuje treści map ogólnogeograficznych, tematycznych, turystycznych (1.8);- podaje główne cechy kształtu i wymiarów Ziemi (2.1);

- posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: ruch obrotowy Ziemi, czas słoneczny, czas strefowy; podaje cechy ruchu obrotowego; wyjaśnia, dlaczego zostały wprowadzone strefy czasowe i granica zmiany daty; posługuje się mapą stref czasowych do określania różnicy czasu strefowego i słonecznego na Ziemi (2.2);
- podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi; przedstawia zmiany w oświetleniu Ziemi oraz w długości trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych i porach roku (2.3);
- podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchów Ziemi (2.4);
- charakteryzuje wpływ głównych czynników klimatotwórczych na klimat (3.1);
- charakteryzuje na podstawie wykresów lub danych liczbowych przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku w wybranych stacjach meteorologicznych położonych w różnych strefach klimatycznych; oblicza amplitudę i średnią temperaturę powietrza; wykazuje na przykładach związek między wysokością Słońca a temperaturą powietrza (3.2);
- wykazuje zróżnicowanie klimatyczne Ziemi na podstawie analizy map temperatury powietrza i opadów atmosferycznych oraz map stref klimatycznych na Ziemi (3.3);
- podaje na podstawie map tematycznych zależności między strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi oraz wykazuje wpływ klimatu na zróżnicowanie roślinności i gleb na Ziemi (3.4);
- podaje główne cechy płytowej budowy litosfery; wykazuje związki pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem zjawisk wulkanicznych i trzęsień ziemi (3.5);
- posługuje się ze zrozumieniem pojęciem wietrzenia i erozji; przedstawia rzeźbotwórczą rolę wód płynących, fal morskich, wiatru, lądolodów i lodowców górskich (3.6);
- rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działania czynników rzeźbotwórczych (3.7).

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej

Na etapie II obowiązują treści programowe z pierwszego etapu konkursu.

Ponadto uczeń:

- wykazuje się znajomością podziału politycznego Europy (9.1);
- określa położenie Europy i główne cechy środowiska przyrodniczego na podstawie mapy ogólnogeograficznej i map tematycznych (9.2);
- opisuje, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie regionalne, kulturowe, narodowościowe i etniczne współczesnej Europy oraz najważniejsze przyczyny i konsekwencje tego zróżnicowania (9.3);
- wykazuje, na podstawie map tematycznych, związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej a głównymi kierunkami rozwoju gospodarczego (9.4);
- wykazuje wpływ gór na cechy środowiska przyrodniczego oraz gospodarkę krajów alpejskich (9.8);
- wykazuje związki między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej (9.9);
- wykazuje, na podstawie map tematycznych, że kontynent Azji jest obszarem wielkich geograficznych kontrastów (10.1);
- wykazuje znaczenie czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii na tle niekorzystnych cech środowiska przyrodniczego (10.4);
- wykazuje związek pomiędzy rytmem upraw i „kulturą ryżu” a cechami klimatu monsunowego w Azji Południowo-Wschodniej (10.5);

- wykazuje, na przykładzie strefy Sahelu, związek pomiędzy formami gospodarowania człowiekiem a zasobami wodnymi; uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się poważnymi niedoborami słodkiej wody (10.9); - określa związki pomiędzy problemami wyżywienia, występowaniem chorób (m.in. AIDS) a poziomem życia w krajach Afryki na południe od Sahary (10.10); - wyróżnia główne cechy i przyczyny zróżnicowania kulturowego i etnicznego Ameryki Północnej i Południowej (10.11); - wykazuje związki między gospodarką a warunkami środowiska przyrodniczego w najważniejszych regionach gospodarczych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej; określa rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej (10.13).	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Państwa Unii Europejskiej Gospodarczy podział państw świata Rozmieszczenie ludności na Ziemi	Uczeń: - lokalizuje na mapie państwa UE, porównuje ich udział w światowej produkcji surowców mineralnych oraz produkcji przemysłowej i rolniczej; - określa cechy państw wysoko, średnio i słabo rozwiniętych, porównuje mierniki społeczno-gospodarcze państw o różnym poziomie rozwoju; - wskazuje obszary o dużej i małej gęstości zaludnienia na Ziemi, omawia czynniki rozmieszczenia ludności na kontynentach.

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
Na etapie III obowiązują treści programowe z pierwszego i drugiego etapu konkursu oraz uczeń wykazuje się opanowaniem treści programowych zawartych w następujących działach podstawy programowej: 4. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski (1 – 5). 5. Ludność Polski (1 – 6). 6. Wybrane zagadnienia geografii gospodarczej Polski (1 – 8). 7. Regiony geograficzne Polski (1 – 6). Ponadto uczeń: - charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze krajów sąsiadujących z Polską; wykazuje ich zróżnicowanie społeczne i gospodarcze (8.1)	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Ludność Polski, procesy demograficzne.	Uczeń: - formułuje wnioski dotyczące procesów demograficznych np. zmian liczby ludności Polski, przyrostu naturalnego, struktury płci na podstawie danych liczbowych i wykresów, oblicza podstawowe wskaźniki demograficzne np. gęstości zaludnienia, przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty na podstawie danych statystycznych;

Walory przyrodnicze i kulturowe Lubelszczyzny	- rozpoznaje na podstawie różnych źródeł informacji (fotografii, opisów) wybrane obiekty turystyczne Lubelszczyzny np. parki narodowe, krajobrazowe, zabytki kultury, muzea; opisuje walory krajoznawcze regionu na podstawie mapy fizycznej, turystycznej lub map tematycznych woj. Lubelskiego.
---	---

2.1.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania typu prawda – fałsz, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

2.1.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. *Świat w liczbach*, WSiP, Warszawa 2011 i dalsze.
2. J. Balon, Jerzy Desperak, *Tablice geograficzne*, wyd. Park Edukacja, Bielsko-Biała 2005.
3. *Tablice geograficzne*, wyd. Adamnatan, Warszawa 1998.
4. B. Pydziński, S. Zając, *Klimatologia w szkole*, WSiP, Warszawa 1980.
5. Flis J., *Szkolny słownik geograficzny*, WSiP, Warszawa 1999.
6. W. Łęcki, *Kanon Krajoznawczy Polski*, wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa 2000.

Strony internetowe:

www.imgw.pl

www.parkinarodowe.edu.pl

www.lubelskie.pl

Opracowała Małgorzata Gajewska

2.2. KONKURS Z BIOLOGII

2.2.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowań w zakresie nauk biologicznych.
- Pogłębienie motywacji do poszerzenia wiedzy i rozwijania umiejętności biologicznych.
- Rozwijanie umiejętności praktycznego wykorzystania zdobytej wiedzy.
- Rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów i myślenia naukowego.
- Poznawanie aktualnych problemów współczesnej biologii.
- Kształtowanie pozytywnego nastawienia do podejmowania wysiłku intelektualnego prowadzącego do sukcesu edukacyjnego.
- Wyrabianie postawy systematyczności, pracowitości i wytrwałości w uczeniu się biologii.

2.2.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.2.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

Na każdym etapie uczeń powinien mieć przybory do pisania i rysowania: pióro lub długopis, ołówek – przeznaczony jedynie do rysowania i gumkę.

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
Zakres merytoryczny szkolnego etapu konkursu dotyczy treści nauczania następujących działów tematycznych podstawy programowej: I. Związki chemiczne budujące organizmy oraz pozyskiwanie i wykorzystanie energii. Uczeń: 1) wymienia najważniejsze pierwiastki budujące ciała organizmów i wykazuje kluczową rolę węgla dla istnienia życia; 2) przedstawia znaczenie wody dla funkcjonowania organizmów; 3) wyróżnia podstawowe grupy związków chemicznych występujących w żywych organizmach (węglowodany, białka, tłuszcze, kwasy nukleinowe, witaminy, sole mineralne) oraz przedstawia ich funkcje; 4) przedstawia fotosyntezę, oddychanie tlenowe oraz fermentację mlekową i alkoholową jako procesy dostarczające energii; wymienia substraty i produkty tych procesów oraz określa warunki ich przebiegu; 5) wymienia czynniki niezbędne do życia dla organizmów samożywnych i cudzożywnych; ocenia, czy dany organizm jest samożywny czy cudzożywny.

II. Budowa i funkcjonowanie komórki. Uczeń:

- 1) dokonuje obserwacji mikroskopowych komórki i rozpoznaje (na schemacie lub po opisie) podstawowe elementy budowy komórki (błona komórkowa, cytoplazma, jądro, chloroplast, mitochondrium, wakuola, ściana komórkowa);
- 2) przedstawia podstawowe funkcje poszczególnych elementów komórki;
- 3) porównuje budowę komórki bakterii, roślin i zwierząt, wskazując cechy umożliwiające ich rozróżnienie.

III. Systematyka – zasady klasyfikacji, sposoby identyfikacji i przegląd różnorodności organizmów. Uczeń:

- 1) uzasadnia potrzebę klasyfikowania organizmów i przedstawia zasady systemu klasyfikacji biologicznej (system jako sposób katalogowania organizmów, jednostki taksonomiczne, podwójne nazewnictwo);
- 3) wymienia cechy, którymi wirusy różnią się od organizmów zbudowanych z komórek;
- 4) podaje znaczenie czynności życiowych organizmu (jednokomórkowego i wielokomórkowego): odżywiania, oddychania, wydalania, ruchu, reakcji na bodźce, rozmnażania, wzrostu i rozwoju;
- 5) przedstawia podstawowe czynności życiowe organizmu jednokomórkowego na przykładzie wybranego protista samożywczego (np. eugleny) i cudzożywczego (np. pantofelka);
- 6) przedstawia miejsca występowania bakterii i protistów oraz ich znaczenie w przyrodzie i dla człowieka;
- 7) wymienia cechy umożliwiające zaklasyfikowanie organizmu do grzybów oraz identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela grzybów na podstawie obecności tych cech; wskazuje miejsca występowania grzybów (w tym grzybów porostowych);
- 8) obserwuje okazy i porównuje cechy morfologiczne glonów i roślin lądowych (mchów, widłaków, skrzypów, paproci, nagozależkowych i okrytozależkowych), wymienia cechy umożliwiające zaklasyfikowanie organizmu do wymienionych wyżej grup oraz identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela jednej z nich na podstawie obecności tych cech;
- 9) wymienia cechy umożliwiające zaklasyfikowanie organizmu do parzydełkowców, płazińców, nicieni, pierścienic, stawonogów (skorupiaków, owadów i pajęczaków), mięczaków, ryb, płazów, gadów, ptaków, ssaków oraz identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela jednej z wymienionych grup na podstawie obecności tych cech;
- 10) porównuje cechy morfologiczne, środowisko i tryb życia grup zwierząt wymienionych powyżej, w szczególności porównuje grupy kręgowców pod kątem pokrycia ciała, narządów wymiany gazowej, ciepłoty ciała, rozmnażania i rozwoju;
- 11) przedstawia znaczenie poznanych grzybów, roślin i zwierząt w środowisku i dla człowieka.

Treści podstawy programowej dotyczą następujących zagadnień:

- komórka roślinna i funkcje jej elementów (błona komórkowa, cytoplazma, jądro, plastydy, mitochondrium, siateczka wewnątrzplazmatyczna, wakuola, ściana komórkowa);
- związek budowy tkanek roślinnych z pełnioną przez nie funkcją;
- zróżnicowanie funkcji korzenia roślin nasiennych – funkcje stref morfologicznych oraz modyfikacje funkcjonalne korzeni;
- przekształcenia łodyg roślin nasiennych;
- funkcje liści oraz czynniki wpływające na intensywność procesów zachodzących w liściu roślin nasiennych;
- modyfikacje funkcjonalne liści roślin nasiennych, typy ulistnienia;
- porównanie budowy anatomicznej i morfologicznej oraz funkcji organów roślin nasiennych;

- budowa, rodzaje i funkcje organów generatywnych roślin nasiennych, typy kwiatostanów;
- budowa nasienia i jego rozwój, różnorodność nasion i owoców, sposoby rozsiewania nasion i owoców;
- czynniki środowiskowe wpływające na kiełkowanie, wzrost i rozwój rośliny,
- rodzaje ruchów roślin i ich mechanizm,
- rozróżnianie głównych gatunków lasotwórczych rosnących w Polsce na podstawie wskazanych materiałów źródłowych.

Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Eisenreich W., Handel A., Zimmer Ute E., *Rozpoznawanie roślin i zwierząt. Praktyczny przewodnik*, Wydawnictwo Elipsa.
2. Koszewska B., Zabłocka T., *Zoologia. Jedność i różnorodność zwierząt (kompendium dla uczniów gimnazjum)*, WSiP (dowolne wydanie).
3. Mucha A., *Repetytorium gimnazjalisty. Biologia*, Kraków, 2012.
4. Woźniak A., *Botanika. Jedność i różnorodność roślin (kompendium dla uczniów gimnazjum)*, WSiP (dowolne wydanie).

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej

Zakres treści I etapu oraz wymagania wskazane poniżej.

VI. Budowa i funkcjonowanie organizmu człowieka.

1. Tkanki, narządy, układy narządów. Uczeń:

- 1) opisuje hierarchiczną budowę organizmu człowieka (tkanki, narządy, układy narządów);
- 2) podaje funkcje tkanki nabłonkowej, mięśniowej, nerwowej, krwi, tłuszczowej, chrzęstnej i kostnej oraz przedstawia podstawowe cechy budowy warunkujące pełnienie tych funkcji;
- 3) opisuje budowę, funkcje i współdziałanie poszczególnych układów: ruchu, pokarmowego, oddechowego, krążenia, wydalniczego, nerwowego, dokrewnego i rozrodczego.

2. Układ ruchu. Uczeń:

- 1) wykazuje współdziałanie mięśni, ścięgien, kości i stawów w prawidłowym funkcjonowaniu układu ruchu;
- 2) wymienia i rozpoznaje (na schemacie, rysunku, według opisu) elementy szkieletu osiowego, obręczy i kończyn;
- 3) przedstawia funkcje kości i wskazuje cechy budowy fizycznej i chemicznej umożliwiające ich pełnienie;
- 4) przedstawia znaczenie aktywności fizycznej dla prawidłowego funkcjonowania układu ruchu i gęstości masy kostnej oraz określa czynniki wpływające na prawidłowy rozwój muskulatury ciała.

3. Układ pokarmowy i odżywianie się. Uczeń:

- 1) podaje funkcje poszczególnych części układu pokarmowego, rozpoznaje te części (na schemacie, rysunku, według opisu) oraz przedstawia związek ich budowy z pełnioną funkcją;
- 2) przedstawia źródła i wyjaśnia znaczenie składników pokarmowych (białka, tłuszcze, węglowodany, sole mineralne, woda) dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania organizmu;
- 3) przedstawia rolę i skutki niedoboru niektórych witamin (A, C, B₆, B₁₂, kwasu foliowego, D), składników mineralnych (Mg, Fe, Ca) i aminokwasów egzogennych w organizmie;
- 4) przedstawia miejsce i produkty trawienia oraz miejsce wchłaniania głównych grup związków organicznych;
- 5) przedstawia rolę błonnika w prawidłowym funkcjonowaniu układu pokarmowego oraz uzasadnia konieczność systematycznego spożywania owoców i warzyw;

6) wyjaśnia, dlaczego należy stosować dietę zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb organizmu (wiek, stan zdrowia, tryb życia i aktywność fizyczna, pora roku itp.) oraz podaje korzyści z prawidłowego odżywiania się;

4. Układ oddechowy. Uczeń:

- 1) podaje funkcje części układu oddechowego, rozpoznaje je (na schemacie, rysunku, według opisu) oraz przedstawia związek ich budowy z pełnioną funkcją;
- 2) opisuje przebieg wymiany gazowej w tkankach i w płucach oraz przedstawia rolę krwi w transporcie gazów oddechowych;
- 3) przedstawia czynniki wpływające na prawidłowy stan i funkcjonowanie układu oddechowego (aktywność fizyczna poprawiająca wydolność oddechową, niepalenie papierosów czynnie i biernie).

5. Układ krążenia. Uczeń:

- 1) opisuje budowę i funkcje narządów układu krwionośnego i układu limfatycznego;
- 2) przedstawia krążenie krwi w obiegu płucnym i ustrojowym;
- 3) przedstawia rolę głównych składników krwi (krwinki czerwone i białe, płytki krwi, osocze) oraz wymienia grupy układu krwi AB0 oraz Rh;
- 4) przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety dla właściwego funkcjonowania układu krążenia;

6. Układ odpornościowy. Uczeń:

- 1) opisuje funkcje elementów układu odpornościowego (narządy: śledziona, grasica, węzły chłonne; komórki: makrofagi, limfocyty T, limfocyty B; cząsteczki: przeciwciała);
- 2) rozróżnia odporność swoistą i nieswoistą, naturalną i sztuczną, bierną i czynną;
- 3) porównuje działanie surowicy i szczepionki; podaje przykłady szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych oraz ocenia ich znaczenie;
- 4) opisuje konflikt serologiczny Rh;
- 5) wyjaśnia, na czym polega transplantacja narządów i podaje przykłady narządów, które można przeszczepiać;
- 6) przedstawia znaczenie przeszczepów, w tym rodzinnych, oraz zgody na transplantację narządów po śmierci.

7. Układ wydalniczy. Uczeń:

- 1) podaje przykłady substancji, które są wydalane z organizmu człowieka, oraz wymienia narządy biorące udział w wydalaniu;
- 2) opisuje budowę i funkcje głównych struktur układu wydalniczego (nerki, moczowody, pęcherz moczowy, cewka moczowa).

8. Układ nerwowy. Uczeń:

- 1) opisuje budowę i funkcje ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego;
- 2) porównuje rolę współczulnego i przywspółczulnego układu nerwowego;
- 3) opisuje łuk odruchowy, wymienia rodzaje odruchów oraz przedstawia rolę odruchów warunkowych w uczeniu się;
- 4) wymienia czynniki wywołujące stres oraz podaje przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu;

9. Narządy zmysłów. Uczeń:

- 1) przedstawia budowę oka i ucha oraz wyjaśnia sposób ich działania;
- 2) przedstawia rolę zmysłu równowagi, zmysłu smaku i zmysłu węchu i wskazuje lokalizację odpowiednich narządów i receptorów;
- 3) przedstawia przyczyny powstawania oraz sposób korygowania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm);
- 4) przedstawia wpływ hałasu na zdrowie człowieka;
- 5) przedstawia podstawowe zasady higieny narządów wzroku i słuchu.

10. Układ dokrewny. Uczeń:

- 1) wymienia gruczoły dokrewne, wskazuje ich lokalizację i przedstawia podstawową rolę w regulacji procesów życiowych;
- 2) przedstawia biologiczną rolę: hormonu wzrostu, tyroksyny, insuliny, adrenaliny, testosteronu, estrogenów;
- 3) przedstawia antagonistyczne działanie insuliny i glukagonu;

11. Skóra. Uczeń:

- 1) podaje funkcje skóry, rozpoznaje elementy jej budowy (na schemacie, rysunku, według opisu) oraz przedstawia ich cechy adaptacyjne do pełnienia funkcji ochronnej, zmysłowej (receptory bólu, dotyku, ciepła, zimna) i termoregulacyjnej;

12. Rozmnażanie i rozwój. Uczeń:

- 1) przedstawia budowę i funkcje narządów płciowych (męskich i żeńskich) oraz rolę gamet w procesie zapłodnienia;
- 2) opisuje etapy cyklu miesięczkowego kobiety;
- 3) przedstawia przebieg ciąży i wyjaśnia wpływ różnych czynników na prawidłowy rozwój zarodka i płodu;
- 4) przedstawia cechy i przebieg fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzewania człowieka;
- 5) przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową.

VII. Stan zdrowia i choroby. Uczeń:

- 1) przedstawia znaczenie pojęć „zdrowie” i „choroba” (zdrowie jako stan równowagi środowiska wewnętrznego organizmu, zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne; choroba jako zaburzenie tego stanu);
- 2) przedstawia negatywny wpływ na zdrowie człowieka niektórych substancji psychoaktywnych (tytoń, alkohol), narkotyków i środków dopingujących oraz nadużywania kofeiny i niektórych leków (zwłaszcza oddziałujących na psychikę);
- 3) wymienia najważniejsze choroby człowieka wywoływane przez wirusy, bakterie, protisty i pasożyty zwierzęce oraz przedstawia zasady profilaktyki tych chorób; w szczególności przedstawia drogi zakażenia się wirusami HIV, HBV i HCV oraz HPV, zasady profilaktyki chorób wywoływanych przez te wirusy oraz przewiduje indywidualne i społeczne skutki zakażenia;
- 4) przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi choroby nowotworowej (np. niewłaściwa dieta, tryb życia, substancje psychoaktywne, promieniowanie UV) oraz podaje przykłady takich chorób;
- 5) przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób nowotworowych;
- 6) uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych (np. badania stomatologiczne, podstawowe badania krwi i moczu, pomiar pulsu i ciśnienia krwi);
- 7) analizuje informacje dołączane do leków oraz wyjaśnia, dlaczego nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować leków ogólnodostępnych oraz dlaczego antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniem lekarza (dawka, godziny przyjmowania leku i długość kuracji);
- 8) przedstawia podstawowe zasady higieny;
- 9) analizuje związek pomiędzy prawidłowym wysypianiem się a funkcjonowaniem organizmu, w szczególności wpływ na procesy uczenia się i zapamiętywania oraz odporność organizmu.

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
- komórka zwierzęca i funkcje jej elementów (błona komórkowa, cytoplazma, jądro,	Uczeń: - wyjaśnia przebieg poszczególnych czynności oraz procesów życiowych zachodzących w organizmie

mitochondrium, wodniczka, siateczka wewnątrzplazmatyczna), - związek budowy tkanek zwierzęcych z pełnioną przez nie funkcją, - interpretowanie zależności między budową i funkcją układów i narządów w organizmie człowieka oraz funkcjonowaniem organizmów zwierzęcych a ich środowiskiem życia. - porównywanie budowy i funkcji pokrycia ciała, narządów wymiany gazowej, rozmnażania i rozwoju kręgowców, - ocenianie zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym w wyniku oddziaływania człowieka i ich wpływ na jego zdrowie.	człowieka i w innych organizmach; - postrzega jako integralną całość funkcjonowanie organizmu człowieka; - interpretuje zależności zachodzące między budową a funkcją układów i narządów w organizmie człowieka; - interpretuje zależności zachodzące między środowiskiem życia organizmu, a jego budową i funkcjonowaniem; - określa przyczyny zakłóceń stanu zdrowia człowieka; - analizuje przyczyny zakłóceń stanu zdrowia człowieka i przewiduje skutki własnych decyzji w tym zakresie; - przewiduje konsekwencje zdrowotne wynikające z nieprzestrzegania zasad profilaktyki i higieny w życiu człowieka; - rozpoznaje zmiany stanu zdrowia, które wymagają konsultacji lekarskiej; - charakteryzuje objawy wybranych chorób człowieka; formułuje hipotezę i wnioski; - określa warunki doświadczenia i odróżniania próby kontrolną od próby badanej; - interpretuje wyniki obserwacji, doświadczeń wraz z oceną ich wiarygodności.
--	--

Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Aleksandrowicz R. *Mały atlas anatomiczny*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2003.
2. *Atlas anatomiczny „Tajemnice ciała”*, Nowa Era. 2008.
3. Mucha A., *Repetitorium gimnazjalisty. Biologia*, Kraków, 2012.

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
Zakres treści I i II etapu oraz wymagania wskazane poniżej. IV. Ekologia. Uczeń: 1) przedstawia czynniki środowiska niezbędne do prawidłowego funkcjonowania organizmów w środowisku lądowym i wodnym; 2) wskazuje, na przykładzie dowolnie wybranego gatunku, zasoby, o które konkurują jego przedstawiciele między sobą i z innymi gatunkami, przedstawia skutki konkurencji wewnątrzgatunkowej i międzygatunkowej; 3) przedstawia, na przykładzie poznanych wcześniej roślinożernych ssaków, adaptacje zwierząt do odżywiania się pokarmem roślinnym; podaje przykłady przystosowań roślin służących obronie przed zgryzaniem; 4) przedstawia, na przykładzie poznanych wcześniej mięsożernych ssaków, adaptacje drapieżników do chwytania zdobyczy; podaje przykłady obronnych adaptacji ich ofiar; 5) przedstawia, na przykładzie poznanych pasożytów, ich adaptacje do pasożytniczego trybu życia; 6) wyjaśnia, jak zjadający i zjadani regulują wzajemnie swoją liczebność; 7) wykazuje, na wybranym przykładzie, że symbioza (mutualizm) jest wzajemnie korzystna dla obu partnerów;

- 8) wskazuje żywe i nieożywione elementy ekosystemu; wykazuje, że są one powiązane różnorodnymi zależnościami;
- 9) opisuje zależności pokarmowe (łańcuchy i sieci pokarmowe) w ekosystemie, rozróżnia producentów, konsumentów i destruktorów oraz przedstawia ich rolę w obiegu materii i przepływie energii przez ekosystem

VIII. Genetyka. Uczeń:

- 1) przedstawia znaczenie biologiczne mitozy i mejozy, rozróżnia komórki haploidalne i diploidalne, opisuje budowę chromosomu (chromatyd, centromer), rozróżnia autosomy i chromosomy płci;
- 2) przedstawia strukturę podwójnej helisy DNA i wykazuje jej rolę w przechowywaniu informacji genetycznej i powielaniu (replikacji) DNA;
- 3) przedstawia sposób zapisywania i odczytywania informacji genetycznej (kolejność nukleotydów w DNA, kod genetyczny); wyjaśnia różnicę pomiędzy informacją genetyczną a kodem genetycznym;
- 4) przedstawia zależność pomiędzy genem a cechą;
- 5) przedstawia dziedziczenie cech jednogenowych posługując się podstawowymi pojęciami genetyki (fenotyp, genotyp, gen, allel, homozygota, heterozygota, dominacja, recesywność);
- 6) wyjaśnia dziedziczenie grup krwi człowieka (układ AB0, czynnik Rh);
- 7) przedstawia dziedziczenie płci u człowieka i podaje przykłady cech człowieka sprzężonych z płcią (hemofilia, daltonizm);
- 8) podaje ogólną definicję mutacji oraz wymienia przyczyny ich wystąpienia (mutacje spontaniczne i wywołane przez czynniki mutagenne); podaje przykłady czynników mutagennych;
- 9) rozróżnia mutacje genowe (punktowe) i chromosomowe oraz podaje przykłady chorób człowieka warunkowanych takimi mutacjami (mukowiscydoza, zespół Downa).

IX. Ewolucja życia. Uczeń:

- 1) wyjaśnia pojęcie ewolucji organizmów i przedstawia źródła wiedzy o jej przebiegu;
- 2) wyjaśnia na odpowiednich przykładach, na czym polega dobór naturalny i sztuczny oraz podaje różnice między nimi;
- 3) przedstawia podobieństwa i różnice między człowiekiem a innymi naczelnymi jako wynik procesów ewolucyjnych.

X. Globalne i lokalne problemy środowiska. Uczeń:

- 1) przedstawia przyczyny i analizuje skutki globalnego ocieplenia klimatu;
- 2) uzasadnia konieczność segregowania odpadów w gospodarstwie domowym oraz konieczność specjalnego postępowania ze zużytymi bateriami, świetłówkami, przeterminowanymi lekami;
- 3) proponuje działania ograniczające zużycie wody i energii elektrycznej oraz wytwarzanie odpadów w gospodarstwach domowych.

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
- rozpoznawanie najważniejszych gatunków roślin i zwierząt chronionych na obszarze Polski oraz wskazywania przyczyn ich ochrony gatunkowej, na podstawie wskazanych materiałów źródłowych,	Uczeń: - interpretuje zależności zachodzące między środowiskiem życia organizmu, a jego budową i funkcjonowaniem; - charakteryzuje ekosystem pod względem struktury; - ocenia skutki działalności człowieka, powstające w środowisku na skalę lokalną i globalną; - wskazuje przyczyny zanieczyszczeń środowiska i

- Poleski i Roztoczański Park Narodowy obszarem Natura 2000, rzadkie i zagrożone gatunki roślin i zwierząt oraz siedliska przyrodnicze, - przystosowania roślin i zwierząt do życia na lądzie, - interakcje wewnątrzgatunkowe i międzygatunkowe.	sposoby zmniejszania tych zanieczyszczeń; - wyjaśnia podstawowe zasady dziedziczenia; - rozwiązuje jednogennowe krzyżówki genetyczne; - wykazuje ewolucyjne źródła różnorodności biologicznej; - formułuje hipotezy i wnioski; - określa warunki doświadczenia i odróżnia próbę kontrolną od próby badanej; - interpretuje wyniki obserwacji, doświadczeń wraz z oceną ich wiarygodności; - opisuje proste obserwacje i doświadczenia, zgodnie z metodologią badań biologicznych; - interpretuje wiedzę z różnych dziedzin, niezbędną do wyjaśnienia procesów życiowych; - interpretuje rysunki, schematy, wykresy i diagramy.
--	---

Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Umiński T., *Ekologia dla uczniów gimnazjum*, WSiP, Warszawa 1999.
2. Eisenreich W., Handel A., Zimmer Ute E., *Rozpoznawanie roślin i zwierząt. Praktyczny przewodnik*, Wydawnictwo Elipsa.
3. Grykiel K., Halastra-Petryna G., Mazurek E., Potulska-Klein B., *Tablice biologiczne*, Gdańsk, 2007.
4. www.ppn.pl, www.rpn.pl

2.2.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, prawda/fałsz.

Opracowała Beata Wysokińska

2.3. KONKURS Z CHEMII

2.3.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowań chemicznych i pogłębienie motywacji do poszerzania wiedzy i umiejętności w zakresie chemii.
- Rozwijanie umiejętności wykorzystania wiedzy chemicznej w życiu codziennym i działalności człowieka.
- Stwarzanie uczniom możliwości do sprawdzania własnego poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie chemii.
- Wspomaganie nauczycieli w rozpoznawaniu i rozwijaniu uzdolnień uczniów.
- Promowanie osiągnięć uczniów, ich nauczycieli i szkół.

2.3.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.3.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Pozyskiwanie, przetwarzanie i tworzenie informacji. Uczeń pozyskuje i przetwarza informacje z różnorodnych źródeł z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. II. Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów. Uczeń opisuje właściwości substancji i wyjaśnia przebieg prostych procesów chemicznych; zna związki właściwości różnorodnych substancji z ich zastosowaniami i ich wpływ na środowisko naturalne; wykonuje proste obliczenia dotyczące praw chemicznych. III. Opanowanie czynności praktycznych. Uczeń bezpiecznie posługuje się prostym sprzętem laboratoryjnym i podstawowymi odczynnikami chemicznymi; projektuje i przeprowadza proste doświadczenia chemiczne. Treści nauczania – wymagania szczegółowe 1. Substancje i ich właściwości. Uczeń: 1) opisuje właściwości substancji będących głównymi składnikami stosowanych na co dzień produktów np. soli kamiennej, cukru, mąki, wody, miedzi, żelaza; wykonuje doświadczenia, w których bada właściwości wybranych substancji; 2) przeprowadza obliczenia z wykorzystaniem pojęć: masa, gęstość i objętość; 3) obserwuje mieszanie się substancji; opisuje ziarnistą budowę materii; tłumaczy, na czym polega zjawisko dyfuzji, rozpuszczania, mieszania, zmiany stanu skupienia; planuje doświadczenia potwierdzające ziarnistość materii; 4) wyjaśnia różnice pomiędzy pierwiastkiem a związkiem chemicznym;

5) klasyfikuje pierwiastki na metale i niemetale; odróżnia metale od niemetalu na podstawie ich właściwości;

6) posługuje się symbolami (zna i stosuje do zapisywania wzorów) pierwiastków:

H, O, N, Cl, S, C, P, Si, Na, K, Ca, Mg, Fe, Zn, Cu, Al, Pb, Sn, Ag, Hg;

7) opisuje cechy mieszanin jednorodnych i niejednorodnych;

8) opisuje proste metody rozdziału mieszanin i wskazuje te różnice między właściwościami fizycznymi składników mieszaniny, które umożliwiają ich rozdzielanie; sporządza mieszaniny i rozdziela je na składniki (np. wody i piasku, wody i soli kamiennej, kredy i soli kamiennej, siarki i opiłków żelaza, wody i oleju jadalnego, wody i atramentu).

2. Wewnętrzna budowa materii. Uczeń:

1) odczytuje z układu okresowego podstawowe informacje o pierwiastkach (symbol, nazwę, liczbę atomową, masę atomową, rodzaj pierwiastka – metal lub niemetal);

2) opisuje i charakteryzuje skład atomu (jądro: protony i neutrony, elektrony); definiuje elektrony walencyjne;

3) ustala liczbę protonów, elektronów i neutronów w atomie danego pierwiastka, gdy dana jest liczba atomowa i masowa;

4) wyjaśnia związek pomiędzy podobieństwem właściwości pierwiastków zapisanych w tej samej grupie układu okresowego a budową atomów i liczbą elektronów walencyjnych;

5) definiuje pojęcie izotopu, wymienia dziedziny życia, w których izotopy znalazły zastosowanie; wyjaśnia różnice w budowie atomów izotopów wodoru;

6) definiuje pojęcie masy atomowej (średnia mas atomów danego pierwiastka, z uwzględnieniem jego składu izotopowego);

7) opisuje, czym różni się atom od cząsteczki; interpretuje zapisy H_2 , $2H$, $2H_2$ itp.;

8) opisuje rolę elektronów walencyjnych w łączeniu się atomów;

9) na przykładzie cząsteczek H_2 , Cl_2 , N_2 , CO_2 , H_2O , HCl , NH_3 opisuje powstawanie wiązań atomowych (kwalencyjnych); zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne tych cząsteczek;

10) definiuje pojęcie jonów i opisuje, jak powstają; zapisuje elektronowo mechanizm powstawania jonów, na przykładzie Na, Mg, Al, Cl, S; opisuje powstawanie wiązania jonowego;

11) porównuje właściwości związków kwalencyjnych i jonowych (stan skupienia, rozpuszczalność w wodzie, temperatury topnienia i wrzenia);

12) definiuje pojęcie wartościowości jako liczby wiązań, które tworzy atom, łącząc się z atomami innych pierwiastków; odczytuje z układu okresowego wartościowość maksymalną dla pierwiastków grup: 1., 2., 13., 14., 15., 16. i 17. (względem tlenu i wodoru);

13) rysuje wzór strukturalny cząsteczki związku dwupierwiastkowego (o wiązaniach kwalencyjnych) o znanych wartościowościach pierwiastków;

14) ustala dla prostych związków dwupierwiastkowych, na przykładzie tlenków: nazwę na podstawie wzoru sumarycznego; wzór sumaryczny na podstawie nazwy; wzór sumaryczny na podstawie wartościowości.

3. Reakcje chemiczne. Uczeń:

1) opisuje różnice w przebiegu zjawiska fizycznego i reakcji chemicznej; podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka; planuje i wykonuje doświadczenia ilustrujące zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną;

2) opisuje, na czym polega reakcja syntezy, analizy i wymiany; podaje przykłady różnych typów reakcji i zapisuje odpowiednie równania; wskazuje substraty i produkty; dobiera współczynniki w równaniach reakcji chemicznych; obserwuje doświadczenia ilustrujące typy reakcji i formułuje wnioski;

3) definiuje pojęcia: reakcje egzoenergetyczne (jako reakcje, którym towarzyszy wydzielanie się energii do otoczenia, np. procesy spalania) i reakcje endoenergetyczne (do przebiegu których energia musi być dostarczona, np. procesy rozkładu – pieczenie ciasta);
4) oblicza masy cząsteczkowe prostych związków chemicznych; dokonuje prostych obliczeń związanych z zastosowaniem prawa stałości składu i prawa zachowania masy.

4. Powietrze i inne gazy. Uczeń:

1) wykonuje lub obserwuje doświadczenie potwierdzające, że powietrze jest mieszaniną; opisuje skład i właściwości powietrza;
2) opisuje właściwości fizyczne i chemiczne azotu, tlenu, wodoru, tlenku węgla(IV); odczytuje z układu okresowego pierwiastków i innych źródeł wiedzy informacje o azocie, tlenie i wodorze; planuje i wykonuje doświadczenia dotyczące badania właściwości wymienionych gazów;
3) wyjaśnia, dlaczego gazy szlachetne są bardzo mało aktywne chemicznie; wymienia ich zastosowania;
4) pisze równania reakcji otrzymywania: tlenu, wodoru i tlenku węgla(IV) (np. rozkład wody pod wpływem prądu elektrycznego, spalanie węgla);
5) opisuje, na czym polega powstawanie dziury ozonowej; proponuje sposoby zapobiegania jej powiększaniu;
6) opisuje obieg tlenu w przyrodzie;
7) opisuje rdzewienie żelaza i proponuje sposoby zabezpieczania produktów zawierających w swoim składzie żelazo przed rdzewieniem;
8) wymienia zastosowania tlenków wapnia, żelaza, glinu;
9) planuje i wykonuje doświadczenie pozwalające wykryć CO_2 w powietrzu wydychanym z płuc;
10) wymienia źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza; planuje sposób postępowania pozwalający chronić powietrze przed zanieczyszczeniami.

5. Woda i roztwory wodne. Uczeń:

1) bada zdolność do rozpuszczania się różnych substancji w wodzie;
2) opisuje budowę cząsteczki wody; wyjaśnia, dlaczego woda dla jednych substancji jest rozpuszczalnikiem, a dla innych nie; podaje przykłady substancji, które rozpuszczają się w wodzie, tworząc roztwory właściwe; podaje przykłady substancji, które nie rozpuszczają się w wodzie, tworząc koloidy i zawiesiny;
3) planuje i wykonuje doświadczenia wykazujące wpływ różnych czynników na szybkość rozpuszczania substancji stałych w wodzie;
4) opisuje różnice pomiędzy roztworem rozcieńczonym, stężonym, nasyconym i nienasyconym;
5) odczytuje rozpuszczalność substancji z wykresu jej rozpuszczalności; oblicza ilość substancji, którą można rozpuścić w określonej ilości wody w podanej temperaturze;
6) prowadzi obliczenia z wykorzystaniem pojęć: stężenie procentowe, masa substancji, masa rozpuszczalnika, masa roztworu, gęstość; oblicza stężenie procentowe roztworu nasyconego w danej temperaturze (z wykorzystaniem wykresu rozpuszczalności);
7) proponuje sposoby racjonalnego gospodarowania wodą.

6. Kwasy i zasady. Uczeń:

1) definiuje pojęcia: wodorotlenku, kwasu; rozróżnia pojęcia wodorotlenek i zasada; zapisuje wzory sumaryczne najprostszych wodorotlenków: NaOH , KOH , Ca(OH)_2 , Al(OH)_3 i kwasów: HCl , H_2SO_4 , H_2SO_3 , HNO_3 , H_2CO_3 , H_3PO_4 , H_2S ;
2) opisuje budowę wodorotlenków i kwasów;

- 3) planuje i/lub wykonuje doświadczenia, w wyniku których można otrzymać wodorotlenek, kwas beztlenowy i tlenowy (np. NaOH, Ca(OH)₂, Al(OH)₃, HCl, H₂SO₃); zapisuje odpowiednie równania reakcji;
- 4) opisuje właściwości i wynikające z nich zastosowania niektórych wodorotlenków i kwasów;
- 5) wyjaśnia, na czym polega dysocjacja elektrolityczna zasad i kwasów; zapisuje równania dysocjacji elektrolitycznej zasad i kwasów; definiuje kwasy i zasady (zgodnie z teorią Arrheniusa);
- 6) wskazuje na zastosowania wskaźników (fenoloftaleiny, wskaźnika uniwersalnego); rozróżnia doświadczalnie kwasy i zasady za pomocą wskaźników;
- 7) wymienia rodzaje odczynu roztworu i przyczyny odczynu kwasowego, zasadowego i obojętnego;
- 8) interpretuje wartość pH w ujęciu jakościowym (odczyn kwasowy, zasadowy, obojętny); wykonuje doświadczenie, które pozwoli zbadać pH produktów występujących w życiu codziennym człowieka (żywność, środki czystości itp.);
- 9) analizuje proces powstawania kwaśnych opadów i skutki ich działania; proponuje sposoby ograniczające ich powstawanie.

W przypadku doświadczeń wskazanych w podstawie programowej uczestnik konkursu powinien wykazać się umiejętnością projektowania eksperymentów chemicznych i przewidywania ich wyników, opisywania efektów towarzyszących przemianom, odróżniania obserwacji od wniosków.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej

7. Sole. Uczeń:

- 1) wykonuje doświadczenie i wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania (np. HCl + NaOH);
- 2) pisze wzory sumaryczne soli: chlorków, siarczanów(VI), azotanów(V), węglanów, fosforanów(V), siarczków; tworzy nazwy soli na podstawie wzorów i odwrotnie;
- 3) pisze równania reakcji dysocjacji elektrolitycznej wybranych soli;
- 4) pisze równania reakcji otrzymywania soli (reakcje: kwas + wodorotlenek metalu, kwas + tlenek metalu, kwas + metal, wodorotlenek metalu + tlenek niemetalu);
- 5) wyjaśnia pojęcie reakcji strąceniowej; projektuje i wykonuje doświadczenie pozwalające otrzymywać sole w reakcjach strąceniowych, pisze odpowiednie równania reakcji w sposób cząsteczkowy i jonowy; na podstawie tabeli rozpuszczalności soli i wodorotlenków wnioskuje o wyniku reakcji strąceniowej;
- 6) wymienia zastosowania najważniejszych soli: węglanów, azotanów(V), siarczanów(VI), fosforanów(V) i chlorków.

8. Węgiel i jego związki z wodorem. Uczeń:

- 1) wymienia naturalne źródła węglowodorów;
- 2) definiuje pojęcia: węglowodory nasycone i nienasycone;
- 3) tworzy wzór ogólny szeregu homologicznego alkanów (na podstawie wzorów trzech kolejnych alkanów) i układa wzór sumaryczny alkanu o podanej liczbie atomów węgla; rysuje wzory strukturalne i półstrukturalne alkanów;
- 4) obserwuje i opisuje właściwości fizyczne i chemiczne (reakcje spalania) alkanów na przykładzie metanu i etanu;
- 5) wyjaśnia zależność pomiędzy długością łańcucha węglowego a stanem skupienia alkanu;

6) podaje wzory ogólne szeregów homologicznych alkenów i alkinów; podaje zasady tworzenia nazw alkenów i alkinów w oparciu o nazwy alkanów; 7) opisuje właściwości (spalanie, przyłączanie bromu i wodoru) oraz zastosowania etenu i etynu; 8) projektuje doświadczenie pozwalające odróżnić węglowodory nasycone od nienasyconych; 9) zapisuje równanie reakcji polimeryzacji etenu; opisuje właściwości i zastosowania polietylenu.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Szereg aktywności metali.	Uczeń: 1) przewiduje przebieg i pisze równania reakcji metali w roztworach kwasów i soli; 2) planuje i analizuje doświadczenia umożliwiające porównywanie aktywności metali.
Cykle przemian związków nieorganicznych.	Uczeń: 1) planuje i analizuje cykle przemian związków nieorganicznych, np. metal $\rightarrow$ tlenek metalu $\rightarrow$ wodorotlenek $\rightarrow$ sól; 2) pisze równania reakcji chemicznych na podstawie podanego schematu cyklu przemian.
Hydroliza soli. Odczyn roztworów wodnych soli.	Uczeń: 1) określa odczyn roztworów wodnych popularnych soli na podstawie ich wzorów; 2) pisze równania reakcji hydrolizy soli; 3) planuje doświadczenia, w których identyfikuje (rozdziela) sole na podstawie odczynu roztworów wodnych soli.
Reakcje jonowe.	Uczeń: 1) pisze jonowe równania reakcji otrzymywania kwasów, wodorotlenków i soli; 2) przewiduje przebieg i pisze równania reakcji jonowych, w których jednym z produktów reakcji jest gaz; 3) planuje i analizuje doświadczenia z udziałem reakcji jonowych.
Reakcje alkanów z fluorowcami. Nazwy fluorowcopochodnych alkanów.	Uczeń: 1) pisze równania reakcji alkanów z chlorem i bromem; 2) podaje nazwy chloropochodnych i bromopochodnych alkanów na podstawie wzorów i pisze wzory strukturalne i półstrukturalne na podstawie nazw.
Addycja wodoru, wody, chloru, bromu i chlorowodoru do alkenów. Reguła Markownikowa.	Uczeń: 1) pisze równania reakcji addycji wodoru, wody, chloru, bromu i chlorowodoru do alkenów zgodnie z regułą Markownikowa; 2) podaje nazwy związków powstających w wymienionych reakcjach (z wyjątkiem produktów tworzących się w reakcjach addycji wody).
Ustalanie wzorów elementarnych i rzeczywistych węglowodorów i fluorowcopochodnych węglowodorów.	Uczeń: 1) ustala wzór na podstawie: - informacji o właściwościach związku, - obliczeń z wykorzystaniem informacji o składzie procentowym związku lub stosunkiem wagowym połączonych pierwiastków.

Mol, masa molowa. Objętość molowa gazów w warunkach normalnych.	Uczeń: 1) wyjaśnia pojęcie mola, masy molowej i objętości molowej gazów; 2) dokonuje interpretacji molowej wzorów chemicznych i równań reakcji chemicznych; 3) wykonuje obliczenia stechiometryczne z wykorzystaniem pojęcia mola, liczby Avogadra, masy molowej i objętości molowej gazów w warunkach normalnych,
--	---

W etapie II konkursu obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu I.

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
9. Pochodne węglowodorów. Substancje chemiczne o znaczeniu biologicznym. Uczeń: 1) tworzy nazwy prostych alkoholi i pisze ich wzory sumaryczne i strukturalne; 2) bada właściwości etanolu; opisuje właściwości i zastosowania metanolu i etanolu; zapisuje równania reakcji spalania metanolu i etanolu; opisuje negatywne skutki działania alkoholu etylowego na organizm ludzki; 3) zapisuje wzór sumaryczny i strukturalny glicerolu; bada i opisuje właściwości glicerolu; wymienia jego zastosowania; 4) podaje przykłady kwasów organicznych występujących w przyrodzie i wymienia ich zastosowania; pisze wzory prostych kwasów karboksylowych i podaje ich nazwy zwyczajowe i systematyczne; 5) bada i opisuje właściwości kwasu octowego (reakcja dysocjacji elektrolitycznej, reakcja z zasadami, metalami i tlenkami metali); 6) wyjaśnia, na czym polega reakcja estryfikacji; zapisuje równania reakcji pomiędzy prostymi kwasami karboksylowymi i alkoholami jednowodorotlenowymi; tworzy nazwy estrów pochodzących od podanych nazw kwasów i alkoholi; planuje i wykonuje doświadczenie pozwalające otrzymać ester o podanej nazwie; 7) opisuje właściwości estrów w aspekcie ich zastosowań; 8) podaje nazwy wyższych kwasów karboksylowych nasyconych (palmitynowy, stearynowy) i nienasyconych (oleinowy) i zapisuje ich wzory; 9) opisuje właściwości długołańcuchowych kwasów karboksylowych; projektuje doświadczenie, które pozwoli odróżnić kwas oleinowy od palmitynowego lub stearynowego; 10) klasyfikuje tłuszcze pod względem pochodzenia, stanu skupienia i charakteru chemicznego; opisuje właściwości fizyczne tłuszczów; projektuje doświadczenie pozwalające odróżnić tłuszcz nienasycony od nasyconego; 11) opisuje budowę i właściwości fizyczne i chemiczne pochodnych węglowodorów zawierających azot na przykładzie amin (metyloaminy) i aminokwasów (glicyny); 12) wymienia pierwiastki, których atomy wchodzą w skład cząsteczek białek; definiuje białka jako związki powstające z aminokwasów; 13) bada zachowanie się białka pod wpływem ogrzewania, stężonego etanolu, kwasów i zasad, soli metali ciężkich (np. CuSO_4) i soli kuchennej; opisuje różnice w przebiegu denaturacji i koagulacji białek; wylicza czynniki, które wywołują te procesy; wykrywa obecność białka w różnych produktach spożywczych; 14) wymienia pierwiastki, których atomy wchodzą w skład cząsteczek cukrów; dokonuje podziału cukrów na proste i złożone;

15) podaje wzór sumaryczny glukozy i fruktozy; bada i opisuje właściwości fizyczne glukozy; wskazuje na jej zastosowania; 16) podaje wzór sumaryczny sacharozy; bada i opisuje właściwości fizyczne sacharozy; wskazuje na jej zastosowania; zapisuje równanie reakcji sacharozy z wodą (za pomocą wzorów sumarycznych); 17) opisuje występowanie skrobi i celulozy w przyrodzie; podaje wzory sumaryczne tych związków; wymienia różnice w ich właściwościach; opisuje znaczenie i zastosowania tych cukrów; wykrywa obecność skrobi w różnych produktach spożywczych.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Budowa i właściwości chemiczne alkoholi.	Uczeń: 1) podaje wzór ogólny szeregu homologicznego alkoholi jednowodorotlenowych (alkanoli) oraz wzory i nazwy alkoholi należących do tego szeregu o liczbie atomów węgla 1 – 5; 2) planuje i opisuje doświadczenie umożliwiające rozróżnienie alkoholi jednowodorotlenowych i glicerolu; 3) pisze równania reakcji spalania dowolnego alkoholu.
Otrzymywanie i właściwości chemiczne kwasów karboksylowych i ich soli.	Uczeń: 1) podaje wzór ogólny szeregu homologicznego nasyconych kwasów jednokarboksylowych oraz wzory i nazwy kwasów należących do tego szeregu o liczbie atomów węgla 1 – 5; 2) pisze równania reakcji kwasów karboksylowych z zasadami, metalami i tlenkami metali oraz równania reakcji dysocjacji elektrolitycznej.
Właściwości tłuszczów nasyconych i nienasyconych.	Uczeń: 1) podaje wzory sumaryczne i półstrukturalne tłuszczów; 2) pisze równania reakcji utwardzania i zmydlania tłuszczów. 3) wyjaśnia budowę i pisze wzory mydeł.
Właściwości chemiczne amin i aminokwasów.	Uczeń: 1) zapisuje równania reakcji prostych amin z wodą i kwasem solnym; 2) zapisuje w oparciu o podany wzór aminokwasu równania reakcji aminokwasów z zasadą sodową, kwasem solnym, kondensacji aminokwasów; 3) podaje wzory aminokwasów na podstawie podanego wzoru peptydu.
Właściwości chemiczne węglowodanów.	Uczeń: 1) pisze równania reakcji spalania węglowodorów, fermentacji alkoholowej glukozy, hydrolizy skrobi 2) planuje i opisuje doświadczenia umożliwiające rozróżnianie węglowodanów.
Otrzymywanie i zastosowania tworzyw sztucznych otrzymywanych w procesach polimeryzacji.	Uczeń: 1) wyjaśnia jakie związki ulegają polimeryzacji i na czym ten proces polega; 2) zapisuje wzór polimeru na podstawie wzorów prostych monomerów (np. propenu, chlorku winylu, tetrafluoroetylen);

	3) podaje wzór monomeru na podstawie wzoru polimeru; 4) wskazuje zastosowania tworzyw sztucznych wynikające z ich właściwości
Metody identyfikowania związków organicznych	Uczeń: 1) ustala wzór i nazwę związku na podstawie informacji o jego właściwościach; 2) planuje i opisuje doświadczenia umożliwiające identyfikowanie poznanych związków organicznych na podstawie ich właściwości; 3) analizuje podane wyniki doświadczeń, które umożliwiają identyfikowanie (rozróżnianie) związków organicznych.
Cykle przemian związków organicznych.	Uczeń: 1) planuje i analizuje cykle przemian związków organicznych, np. alken $\rightarrow$ alkohol $\rightarrow$ kwas karboksylowy $\rightarrow$ ester. 2) pisze równania reakcji chemicznych na podstawie podanego schematu cyklu przemian
Stężenie molowe roztworów. Przeliczanie stężeń.	Uczeń: 1) wykonuje obliczenia z wykorzystaniem pojęcia stężenie molowe roztworu; 2) przelicza stężenie procentowe roztworu na stężenie molowe i na odwrót; 3) oblicza stężenie roztworu po rozcieńczeniu lub zatężeniu; 4) dokonuje obliczeń dotyczących procesów zachodzących po zmieszaniu roztworów.

W etapie III konkursu obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu I i II.

2.3.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania typu prawda/fałsz, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi (w tym zadania rachunkowe).

2.3.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Kałuża B., Reych A., *Chemia. Zbiór zadań dla uczniów gimnazjów*, Wydawnictwo Edukacyjne Zofii Dobkowskiej „Żak”.
2. Koszmider M., Kozanecka G., *Zielone zadania. Ochrona środowiska w zadaniach chemicznych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
3. Kulawik T., Litwin M., Styka-Włazło Sz., *Chemia w zadaniach i przykładach. Zbiór zadań z repetytorium dla gimnazjum*. Warszawa, Wydawnictwo „Nowa Era”.
4. Łopata K., *Chemia a środowisko -zbiór ciekawych doświadczeń*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
5. Pazdro K., *Zbiór zadań z chemii do szkół ponadgimnazjalnych. Zakres podstawowy*, Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro.
6. Rygielska A., *Zadania dla uczestników konkursów chemicznych*, Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro.
7. Strona internetowa: <http://chemia.zamkor.pl> zakładka „Portal ucznia”(animacje i sfilmowane doświadczenia).

Opracowała Elżbieta Bytniewska

2.4. KONKURS Z FIZYKI

2.4.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowania fizyką.
- Motywowanie do poszerzania wiedzy i umiejętności w zakresie fizyki.
- Pogłębienie motywacji do samodzielnej i systematycznej pracy.
- Ukazanie użyteczności wiedzy fizycznej w życiu codziennym i związków fizyki z różnymi dziedzinami działalności człowieka.
- Rozwijanie umiejętności wykorzystania fizyki w życiu codziennym i działalności człowieka.
- Wspomaganie nauczycieli w rozpoznawaniu i rozwijaniu uzdolnień uczniów.

2.4.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku, poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.4.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

We wszystkich etapach konkursu uczestnicy powinni wykazać się umiejętnościami:

- posługiwania się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym również popularnonaukowych);
- analitycznego myślenia podczas rozwiązywania problemowych i obliczeniowych zadań fizycznych;
- odczytywania informacji z wykresów, tabel, schematów, rysunków; zapisywania danych w formie tabeli; sporządzania wykresów na podstawie danych z tabeli (oznaczania wielkości i skali na osiach);
- rozpoznawania proporcjonalności prostej na podstawie danych liczbowych lub na podstawie wykresu oraz posługiwania się proporcjonalnością prostą;
- rozpoznawania zależności rosnącej i malejącej na podstawie danych z tabeli lub na podstawie wykresu oraz wskazywania wielkości maksymalnej i minimalnej;
- posługiwania się językiem matematyki w rozwiązywaniu zadań fizycznych;
- dostrzegania, nazywania oraz opisywania zjawisk i procesów fizycznych zachodzących w otaczającym nas świecie;
- stosowania praw, zasad, teorii do wyjaśniania zjawisk i procesów fizycznych;
- wskazywania przykładów praktycznego zastosowania różnych zjawisk, procesów i praw fizycznych;
- planowania pomiarów i doświadczeń fizycznych oraz analizowania ich wyników; wyjaśniania roli użytych przyrządów; szacowania niepewności pomiarowej;
- wyodrębniania zjawiska z kontekstu, wskazywania czynników istotnych i nieistotnych dla wyniku doświadczenia;
- stawiania hipotez i formułowania wniosków;

- stosowania i przeliczania jednostek wielkości fizycznych wymienionych w wymaganiach szczegółowych dla poszczególnych etapów konkursu;
- szacowania rzędu wielkości spodziewanego wyniku i oceniania na tej podstawie wartości obliczanych wielkości fizycznych;
- rozróżniania wielkości danych i szukanych;
- przeliczania wielokrotności i podwielokrotności;
- zapisania przybliżonego wyniku pomiaru lub obliczenia fizycznego z dokładnością do 2-3 cyfr znaczących.

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Ruch prostoliniowy i siły. Uczeń: 1) posługuje się pojęciem prędkości do opisu ruchu; przelicza jednostki prędkości; 2) odczytuje prędkość i przebytą odległość z wykresów zależności drogi i prędkości od czasu oraz rysuje te wykresy na podstawie opisu słownego; 3) podaje przykłady sił i rozpoznaje je w różnych sytuacjach praktycznych; 4) opisuje zachowanie się ciał na podstawie pierwszej zasady dynamiki Newtona; 5) odróżnia prędkość średnią od chwilowej w ruchu niejednostajnym; 6) posługuje się pojęciem przyspieszenia do opisu ruchu prostoliniowego jednostajnie przyspieszonego; 7) opisuje zachowanie się ciał na podstawie drugiej zasady dynamiki Newtona; 8) stosuje do obliczeń związek między masą ciała, przyspieszeniem i siłą; 9) posługuje się pojęciem siły ciężkości; 10) opisuje wzajemne oddziaływanie ciał, posługując się trzecią zasadą dynamiki Newtona. 3. Właściwości materii. Uczeń: 1) analizuje różnice w budowie mikroskopowej ciał stałych, cieczy i gazów; 2) omawia budowę kryształów na przykładzie soli kamiennej; 3) posługuje się pojęciem gęstości; 4) stosuje do obliczeń związek między masą, gęstością i objętością ciał stałych i cieczy, na podstawie wyników pomiarów wyznacza gęstość cieczy i ciał stałych; 5) opisuje zjawisko napięcia powierzchniowego na wybranym przykładzie; 6) posługuje się pojęciem ciśnienia (w tym ciśnienia hydrostatycznego i atmosferycznego); 7) formułuje prawo Pascala i podaje przykłady jego zastosowania; 8) analizuje i porównuje wartości sił wyporu dla ciał zanurzonych w cieczy lub gazie; 9) wyjaśnia pływanie ciał na podstawie prawa Archimedesesa. 9. Wymagania doświadczalne. Uczeń zna te doświadczenia z podstawy programowej, które dotyczą zagadnień wymienionych powyżej.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązuje zakres materiału określony dla etapu szkolnego, a ponadto:

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Ruch prostoliniowy i siły. Uczeń: 11) wyjaśnia zasadę działania dźwigni dwustronnej, bloku nieruchomego, kołowrotu; 12) opisuje wpływ oporów ruchu na poruszające się ciała. 2. Energia. Uczeń:

- 1) wykorzystuje pojęcie energii mechanicznej i wymienia różne jej formy;
- 2) posługuje się pojęciem pracy i mocy;
- 3) opisuje wpływ wykonanej pracy na zmianę energii;
- 4) posługuje się pojęciem energii mechanicznej jako sumy energii kinetycznej i potencjalnej;
- 5) stosuje zasadę zachowania energii mechanicznej;
- 6) analizuje jakościowo zmiany energii wewnętrznej spowodowane wykonaniem pracy i przepływem ciepła;
- 7) wyjaśnia związek między energią kinetyczną cząsteczek i temperaturą;
- 8) wyjaśnia przepływ ciepła w zjawisku przewodnictwa cieplnego oraz rolę izolacji cieplnej;
- 9) opisuje zjawiska topnienia, krzepnięcia, parowania, skraplania, sublimacji i resublimacji;
- 10) posługuje się pojęciem ciepła właściwego, ciepła topnienia i ciepła parowania;
- 11) opisuje ruch cieczy i gazów w zjawisku konwekcji.

6. Ruch drgający i fale. Uczeń:

- 1) opisuje ruch wahadła matematycznego i ciężarka na sprężynie oraz analizuje przemiany energii w tych ruchach;
- 2) posługuje się pojęciami amplitudy drgań, okresu, częstotliwości do opisu drgań, wskazuje położenie równowagi oraz odczytuje amplitudę i okres z wykresu $x(t)$ dla drgającego ciała;

9. Wymagania doświadczalne. Uczeń zna te doświadczenia z podstawy programowej, które dotyczą zagadnień wymienionych powyżej.

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Kinematyka i dynamika 1. względność ruchu, prędkość względna; 2. przemieszczenie, prędkość i siła jako wielkości wektorowe; 3. ruchy prostoliniowe: jednostajnie przyspieszony (także z szybkością początkową) i jednostajnie opóźniony;	Uczeń: - posługuje się pojęciem układu odniesienia i względności ruchu; - analizuje ruch względem danego układu odniesienia; - w ruchu prostoliniowym opisuje położenie ciała za pomocą współrzędnej położenia x oraz rysuje i analizuje wykresy $x(t)$; - potrafi obliczyć wartość prędkości względnej dwóch pojazdów poruszających się wzdłuż tej samej prostej, w tę samą lub przeciwnie strony; - posługuje się pojęciem przemieszczenia (jako wielkości wektorowej) i odróżnia go od drogi, dodaje (wektorowo) przemieszczenia; - odróżnia wektory od ich wartości; - potrafi narysować wektor siły równoważący i wypadkowej sił działających wzdłuż tej samej prostej oraz sił o kierunkach wzajemnie prostopadłych i obliczyć ich wartości; - stosuje do obliczeń wzory na prędkość i drogę w ruchu jednostajnie przyspieszonym oraz jednostajnie opóźnionym; - potrafi obliczyć drogi przebyte w dowolnych przedziałach czasu ruchu jednostajnie zmiennego;

4. spadek swobodny i rzut pionowy; 5. siła sprężystości; 6. tarcie statyczne i kinetyczne; 7. pęd, zasada zachowania pędu na przykładzie zjawiska odrzutu i zderzeń niesprężystych; 8. równia pochyła, dźwignia jednostronna. Energia 1. praca; 2. pierwsza zasada termodynamiki; 3. bilans cieplny; 4. ciepło krzepnięcia i ciepło skraplania; 5. wykresy zależności $T(t)$, $T(Q)$ podczas dostarczania (oddawania) energii ciału (przez ciało) w określonym początkowym stanie skupienia; 6. rozszerzalność temperaturowa ciał; anomalna rozszerzalność wody.	- korzysta z zależności pomiędzy drogami przebytymi w kolejnych sekundach ruchu jednostajnie przyspieszonego bez prędkości początkowej; - rysuje i analizuje wykresy $V(t)$ oraz $s(t)$ dla ruchów jednostajnie zmiennych; - korzysta ze wzorów na prędkość i drogę w ruchu jednostajnie zmiennym do opisu spadku swobodnego i rzutu pionowego; - analizuje (jakościowo i ilościowo) przemiany energii podczas ruchu ciała spadającego swobodnie i ciała rzuconego pionowo do góry lub do dołu; - posługuje się pojęciem siły sprężystości jako siły, która przy rozciąganiu lub ściskaniu ciała dąży do przywrócenia jego początkowych rozmiarów; - odróżnia tarcie kinetyczne od statycznego i potrafi obliczyć ich wartości; - analizuje (również ilościowo) zmiany energii mechanicznej ciała pod wpływem siły tarcia; - posługuje się pojęciem pędu; - analizuje i sporządza wykres zależności wartości pędu od czasu dla ciała poruszającego się ruchem prostoliniowym jednostajnym lub jednostajnie zmiennym; - stosuje zasadę zachowania pędu do opisu zjawiska odrzutu i zderzeń niesprężystych dwóch ciał, z których jedno przed zderzeniem jest nieruchome; - rysuje i rozkłada na składowe siły działające na ciało umieszczone na równi wykorzystując podobieństwo odpowiednich trójkątów; - stosuje warunek równowagi dźwigni jednostronnej. Uczeń: - potrafi obliczyć pracę siły, której kierunek jest zgodny albo prostopadły do kierunku przesunięcia; - analizuje ilościowo zmiany energii wewnętrznej spowodowane wykonaniem pracy i przepływem ciepła; - stosuje do obliczeń zasadę bilansu cieplnego; - posługuje się pojęciem ciepła krzepnięcia i skraplania; - rysuje i analizuje wykresy $T(t)$, $T(Q)$; - potrafi wyjaśnić na czym polega rozszerzalność temperaturowa (liniowa i objętościowa) ciał i anomalna rozszerzalność wody.
---	--

Ruch drgający i fale 1. charakterystyka ruchu harmonicznego; 2. zależność okresu drgań wahadła matematycznego od długości.	Uczeń: - opisuje (jakościowo) zmiany szybkości, przyspieszenia i wypadkowej sił działających na ciało wykonujące ruch harmoniczny; - stosuje wzór na okres drgań wahadła matematycznego, $T = 2\pi\sqrt{l/g}$.
---	--

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązuje zakres materiału określony dla etapu szkolnego i okręgowego, a ponadto:

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
4. Elektryczność. Uczeń: 1) opisuje sposoby elektryzowania ciał przez tarcie i dotyk; wyjaśnia, że zjawisko to polega na przepływie elektronów; analizuje kierunek przepływu elektronów; 2) opisuje jakościowo oddziaływanie ładunków jednoimiennych i różnoimiennych; 3) odróżnia przewodniki od izolatorów oraz podaje przykłady obu rodzajów ciał; 4) stosuje zasadę zachowania ładunku elektrycznego; 5) posługuje się pojęciem ładunku elektrycznego jako wielokrotności ładunku elektronu (elementarnego); 6) opisuje przepływ prądu w przewodnikach jako ruch elektronów swobodnych; 7) posługuje się pojęciem natężenia prądu elektrycznego; 8) posługuje się (intuicyjnie) pojęciem napięcia elektrycznego; 9) posługuje się pojęciem oporu elektrycznego, stosuje prawo Ohma w prostych obwodach elektrycznych; 10) posługuje się pojęciem pracy i mocy prądu elektrycznego; 11) przelicza energię elektryczną podaną w kilowatogodzinach na dżule i dżule na kilowatogodzinę; 12) buduje proste obwody elektryczne i rysuje ich schematy; 13) wymienia formy energii, na jakie zamieniana jest energia elektryczna.	
5. Magnetyzm. Uczeń: 1) nazywa bieguny magnetyczne magnesów trwałych i opisuje charakter oddziaływania między nimi; 2) opisuje zachowanie igły magnetycznej w obecności magnesu oraz zasadę działania kompasu; 3) opisuje oddziaływanie magnesów na żelazo i podaje przykłady wykorzystania tego oddziaływania; 4) opisuje działanie przewodnika z prądem na igłę magnetyczną; 5) opisuje działanie elektromagnesu i rolę rdzenia w elektromagnesie; 6) opisuje wzajemne oddziaływanie magnesów z elektromagnesami i wyjaśnia działanie silnika elektrycznego prądu stałego.	
6. Ruch drgający i fale. Uczeń: 3) opisuje mechanizm przekazywania drgań z jednego punktu ośrodka do drugiego w przypadku fal na napiętej linie i fal dźwiękowych w powietrzu; 4) posługuje się pojęciami: amplitudy, okresu i częstotliwości, prędkości i długości fali do opisu fal harmonicznnych oraz stosuje do obliczeń związku między tymi wielkościami; 5) opisuje mechanizm wytwarzania dźwięku w instrumentach muzycznych;	

- 6) wymienia, od jakich wielkości fizycznych zależy wysokość i głośność dźwięku;
- 7) posługuje się pojęciami infradźwięki i ultradźwięki.

7. Fale elektromagnetyczne i optyka. Uczeń:

- 1) porównuje (wymienia cechy wspólne i różnice) rozchodzenie się fal mechanicznych i elektromagnetycznych;
- 2) wyjaśnia powstawanie obszarów cienia i półcienia za pomocą prostoliniowego rozchodzenia się światła w ośrodku jednorodnym;
- 3) wyjaśnia powstawanie obrazu pozornego w zwierciadle płaskim, wykorzystując prawa odbicia; opisuje zjawisko rozproszenia światła przy odbiciu od powierzchni chropowatej;
- 4) opisuje skupianie promieni w zwierciadle wklęsłym, posługując się pojęciami ogniska i ogniskowej, rysuje konstrukcyjnie obrazy wytworzone przez zwierciadła wklęsłe;
- 5) opisuje (jakościowo) bieg promieni przy przejściu światła z ośrodka rzadszego do ośrodka gęstszego optycznie i odwrotnie;
- 6) opisuje bieg promieni przechodzących przez soczewkę skupiającą i rozpraszającą (biegnących równoległe do osi optycznej), posługując się pojęciami ogniska i ogniskowej;
- 7) rysuje konstrukcyjnie obrazy wytworzone przez soczewki, rozróżnia obrazy rzeczywiste, pozorne, proste, odwrócone, powiększone, pomniejszone;
- 8) wyjaśnia pojęcia krótkowzroczności i dalekowzroczności oraz opisuje rolę soczewek w ich korygowaniu;
- 9) opisuje zjawisko rozszczepienia światła za pomocą pryzmatu;
- 10) opisuje światło białe jako mieszaninę barw, a światło lasera jako światło jednobarwne;
- 11) podaje przybliżoną wartość prędkości światła w próżni; wskazuje prędkość światła jako maksymalną prędkość przepływu informacji;
- 12) nazywa rodzaje fal elektromagnetycznych (radiowe, mikrofałe, promieniowanie podczerwone, światło widzialne, promieniowanie nadfioletowe i rentgenowskie) i podaje przykłady ich zastosowania.

9. Wymagania doświadczalne. Uczeń zna te doświadczenia z podstawy programowej, które dotyczą zagadnień wymienionych powyżej.

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
Elektryczność 1. elektryzowanie przez indukcję; uziemianie; 2. elektroskop; 3. prawo Coulomba; 4. pole elektrostatyczne centralne i jednorodne 5. praca pola elektrostatycznego a napięcie elektryczne; 6. zależność oporu przewodnika od jego rodzaju, długości i pola przekroju poprzecznego; 7. szeregowe, równoległe i mieszane łączenie odbiorników.	Uczeń: - wyjaśnia zjawisko elektryzowania przez indukcję oraz uziemiania ciał; - wyjaśnia i przewiduje zachowanie wskazówki elektroskopu w różnych sytuacjach; - stosuje prawo Coulomba; - posługuje się pojęciem pola elektrostatycznego, rysuje linie pola centralnego i jednorodnego, zaznacza ich zwrot; - stosuje związek między napięciem elektrycznym i pracą jednorodnego pola elektrostatycznego; - stosuje wzór $R = \rho l / s$; - liczy opór zastępczy obwodu, napięcie na poszczególnych odbiornikach oraz natężenia prądu w poszczególnych odcinkach obwodu.

Magnetyzm 1. pole magnetyczne; 2. siła elektrodynamiczna; 3. zjawisko indukcji elektromagnetycznej. Ruch drgający i fale 1. fale poprzeczne i podłużne. Fale elektromagnetyczne i optyka 1. całkowite wewnętrzne odbicie; 2. równanie zwierciadła, równanie soczewki, powiększenie; 3. zdolność skupiająca soczewki i jej jednostka.	Uczeń: - posługuje się pojęciem pola magnetycznego; - rysuje linie pola magnetycznego wytworzonego przez długi prostoliniowy przewodnik z prądem, przewodnik kołowy oraz zwojnicę i zaznacza ich zwrot; - posługuje się pojęciem siły elektrodynamicznej, stosuje wzór $F = BIl$ dla przypadku prostoliniowego przewodnika prostopadłego do linii pola; - stosuje regułę lewej dłoni do określania zwrotu siły elektrodynamicznej, zwrotu linii pola magnetycznego lub kierunku prądu; - podaje sposoby wzbudzania prądu indukcyjnego; - stosuje regułę Lenza. Uczeń: - odróżnia fale poprzeczne od podłużnych i podaje ich przykłady. Uczeń: - posługuje się pojęciem całkowitego wewnętrznego odbicia i kąta granicznego; - stosuje do obliczeń równanie zwierciadła (wklęsłego) i równanie soczewki, $\frac{1}{f} = \frac{1}{x} + \frac{1}{y}$; - potrafi obliczyć ich powiększenie, $p = \frac{h'}{h} = \frac{y}{x}$; - posługuje się pojęciem zdolności skupiającej soczewki, potrafi obliczyć zdolność skupiającą soczewki skupiającej i rozpraszającej.
---	---

2.4.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania typu prawda-fałsz, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

2.4.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Bober L., *Fizyka. Zbiór zadań dla gimnazjum*, Wyd. ŻAK.
2. Gołębiowski K., Trawiński R. S., *Konkursy fizyczne dla gimnazjalistów*, Wydawnictwo Aksjomat.
3. Ilczuk U, Kurek E., *Konkursy z fizyki - wybór zadań*, WSiP.
4. Niemiec J., Wójcicka J., *Zadania konkursowe dla uczniów gimnazjum*, Biblioteka nauczyciela fizyki, Zeszyt 6, ZamKor.
5. Salach J., Sagnowska B., *Zbiór zadań z fizyki dla uczniów gimnazjum i liceum profilowanego*, ZamKor.
6. Subieta R., *Zbiór zadań z fizyki dla gimnazjum*, WSiP.

Opracowała Małgorzata Wiertel

2.5. KONKURS Z MATEMATYKI

2.5.1. Cele konkursu

- Rozwijanie uzdolnień i zainteresowań matematycznych.
- Rozwijanie ciekawości poznawczej.
- Rozwijanie myślenia abstrakcyjnego i logicznego rozumowania.
- Wdrażanie do samokształcenia, współpracy i współzawodnictwa.
- Wyrabianie systematyczności i wytrwałości.
- Podnoszenie odporności psychicznej na stres towarzyszący egzaminom.
- Promocja szkół, nauczycieli i uczniów biorących udział w konkursach.

2.5.2. Podstawa programowa treści programowych konkursu.

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku, poz. 977 z późniejszymi zmianami).

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz. U. Nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami).

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

Uwaga!

Na żadnym etapie uczestnicy konkursu nie mogą korzystać z kalkulatora.

2.5.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu.

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów:30)

Wszystkie treści z matematyki zawarte w podstawie programowej dla **szkoły podstawowej** oraz treści z matematyki niżej wymienione zawarte w podstawie programowej dla **gimnazjum**.

Treści nauczania	Wymagania szczegółowe
1. Liczby wymierne dodatnie	Uczeń: 1) odczytuje i zapisuje liczby naturalne dodatnie w systemie rzymskim (w zakresie do 3000); 2) dodaje, odejmuje, mnoży i dzieli liczby wymierne zapisane w postaci ułamków zwykłych lub rozwinięć dziesiętnych skończonych zgodnie z własną strategią obliczeń; 3) zamienia ułamki zwykłe na ułamki dziesiętne (także okresowe), zamienia ułamki dziesiętne skończone na ułamki zwykłe; 4) zaokrągla rozwinięcia dziesiętne liczb; 5) oblicza wartości nieskomplikowanych wyrażeń arytmetycznych zawierających ułamki zwykłe i dziesiętne; 6) szacuje wartości wyrażeń arytmetycznych; 7) stosuje obliczenia na liczbach wymiernych do rozwiązywania problemów w kontekście praktycznym, w tym do zamiany jednostek (jednostek prędkości, gęstości itp.).
2. Liczby wymierne	Uczeń: 1) interpretuje liczby wymierne na osi liczbowej. Oblicza odległość między dwiema liczbami na osi liczbowej;

(dodatnie i niedodatnie).	2) wskazuje na osi liczbowej zbiór liczb spełniających warunek typu: $x \geq 3$, $x < 5$; 3) dodaje, odejmuje, mnoży i dzieli liczby wymierne; 4) oblicza wartości nieskomplikowanych wyrażeń arytmetycznych zawierających liczby wymierne.
3. Potęgi.	Uczeń: 1) oblicza potęgi liczb wymiernych o wykładnikach naturalnych; 2) zapisuje w postaci jednej potęgi: iloczyny i ilorazy potęg o takich samych podstawach, iloczyny i ilorazy potęg o takich samych wykładnikach oraz potęgę potęgi (przy wykładnikach naturalnych); 3) porównuje potęgi o różnych wykładnikach naturalnych i takich samych podstawach oraz porównuje potęgi o takich samych wykładnikach naturalnych i różnych dodatnich podstawach; 4) zamienia potęgi o wykładnikach całkowitych ujemnych na odpowiednie potęgi o wykładnikach naturalnych; 5) zapisuje liczby w notacji wykładniczej, tzn. w postaci $a \cdot 10^k$, gdzie $1 \leq a < 10$ oraz k jest liczbą całkowitą.
4. Pierwiastki.	Uczeń: 1) oblicza wartości pierwiastków drugiego i trzeciego stopnia z liczb, które są odpowiednio kwadratami lub sześciانami liczb wymiernych; 2) wyłącza czynnik przed znak pierwiastka oraz włącza czynnik pod znak pierwiastka; 3) mnoży i dzieli pierwiastki drugiego stopnia; 4) mnoży i dzieli pierwiastki trzeciego stopnia.
5. Procenty.	Uczeń: 1) przedstawia część pewnej wielkości jako procent lub promil tej wielkości i odwrotnie; 2) oblicza procent danej liczby; 3) oblicza liczbę na podstawie danego jej procentu; 4) stosuje obliczenia procentowe do rozwiązywania problemów w kontekście praktycznym, np. oblicza ceny po podwyżce lub obniżce o dany procent, wykonuje obliczenia związane z VAT, oblicza odsetki dla lokaty rocznej.
6. Wyrażenia algebraiczne.	Uczeń: 1) opisuje za pomocą wyrażeń algebraicznych związki między różnymi wielkościami; 2) oblicza wartości liczbowe wyrażeń algebraicznych; 3) redukuje wyrazy podobne w sumie algebraicznej; 4) dodaje i odejmuje sumy algebraiczne; 5) mnoży jednomiany, mnoży sumę algebraiczną przez jednomian oraz, w nietrudnych przykładach, mnoży sumy algebraiczne; 6) wyłącza wspólny czynnik z wyrazów sumy algebraicznej poza nawias; 7) wyznacza wskazaną wielkość z podanych wzorów, w tym geometrycznych i fizycznych.
7. Równania.	Uczeń: 1) zapisuje związki między wielkościami za pomocą równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą, w tym związki między wielkościami wprost proporcjonalnymi i odwrotnie proporcjonalnymi; 2) sprawdza, czy dana liczba spełnia równanie stopnia pierwszego z jedną niewiadomą; 3) rozwiązuje równania stopnia pierwszego z jedną niewiadomą;

	4) zapisuje związki między nieznanymi wielkościami za pomocą układu dwóch równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi; 5) sprawdza, czy dana para liczb spełnia układ dwóch równań stopnia pierwszego z dwiema niewiadomymi; 6) rozwiązuje układy równań stopnia pierwszego z dwiema niewiadomymi; 7) za pomocą równań lub układów równań opisuje i rozwiązuje zadania osadzone w kontekście praktycznym.
8. Statystyka opisowa i wprowadzenie do rachunku prawdopodobieństwa.	Uczeń: 1) interpretuje dane przedstawione za pomocą tabel, diagramów słupkowych i kołowych, wykresów; 2) wyszukuje, selekcjonuje i porządkuje informacje z dostępnych źródeł; 3) przedstawia dane w tabeli, za pomocą diagramu słupkowego lub kołowego; 4) wyznacza średnią arytmetyczną i medianę zestawu danych; 5) analizuje proste doświadczenia losowe (np. rzut kostką, rzut monetą, wyciąganie losu) i określa prawdopodobieństwa najprostszych zdarzeń w tych doświadczeniach (prawdopodobieństwo wypadnięcia orła w rzucie monetą, dwójki lub szóstki w rzucie kostką, itp.).
9. Figury płaskie.	Uczeń: 1) korzysta ze związków między kątami utworzonymi przez prostą przecinającą dwie proste równoległe; 2) rozpoznaje wzajemne położenie prostej i okręgu, rozpoznaje styczną do okręgu; 3) korzysta z faktu, że styczna do okręgu jest prostopadła do promienia poprowadzonego do punktu styczności; 4) rozpoznaje kąty środkowe; 5) oblicza długość okręgu i łuku okręgu; 6) oblicza pole koła, pierścienia kołowego, wycinka kołowego; 7) stosuje twierdzenie Pitagorasa; 8) korzysta z własności kątów i przekątnych w prostokątach, równoległobokach, rombów i w trapezach; 9) oblicza pola i obwody trójkątów i czworokątów; 10) zamienia jednostki pola; 11) oblicza wymiary wielokąta powiększonego lub pomniejszonego w danej skali; 12) oblicza stosunek pól wielokątów podobnych; 13) rozpoznaje wielokąty przystające i podobne; 14) stosuje cechy przystawiania trójkątów; 15) korzysta z własności trójkątów prostokątnych podobnych; 16) rozpoznaje pary figur symetrycznych względem prostej i względem punktu. Rysuje pary figur symetrycznych; 17) rozpoznaje figury, które mają oś symetrii, i figury, które mają środek symetrii. Wskazuje oś symetrii i środek symetrii figury; 18) rozpoznaje symetralną odcinka i dwusieczną kąta; 19) konstruuje symetralną odcinka i dwusieczną kąta; 20) konstruuje kąty o miarach 60°, 30°, 45°; 21) konstruuje okrąg opisany na trójkącie oraz okrąg wpisany w trójkąt; 22) rozpoznaje wielokąty foremne i korzysta z ich podstawowych własności.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Na etapie II obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu I oraz następujące treści podstawy programowej

Treści nauczania	Wymagania szczegółowe
10. Wykresy funkcji.	Uczeń: 1) zaznacza w układzie współrzędnych na płaszczyźnie punkty o danych współrzędnych; 2) odczytuje współrzędne danych punktów; 3) odczytuje z wykresu funkcji: wartość funkcji dla danego argumentu, argumenty dla danej wartości funkcji, dla jakich argumentów funkcja przyjmuje wartości dodatnie, dla jakich ujemne, a dla jakich zero; 4) odczytuje i interpretuje informacje przedstawione za pomocą wykresów funkcji (w tym wykresów opisujących zjawiska występujące w przyrodzie, gospodarce, życiu codziennym); 5) oblicza wartości funkcji podanych nieskomplikowanym wzorem i zaznacza punkty należące do jej wykresu.

III. Eliminacje wojewódzkie ((90 minut, liczba punktów: 40)

Na etapie III obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu II oraz następujące treści podstawy programowej.

Treści nauczania	Wymagania szczegółowe
11. Bryły.	Uczeń: 1) rozpoznaje graniastosłupy i ostrosłupy prawidłowe; 2) oblicza pole powierzchni i objętość graniastosłupa prostego, ostrosłupa, walca, stożka, kuli (także w zadaniach osadzonych w kontekście praktycznym); 3) zamienia jednostki objętości.

2.5.4. Forma zadań

1. Na każdym etapie konkursu narzędziem pomiarowym będzie test, w którym mogą wystąpić różne typy zadań: otwarte krótkiej odpowiedzi, otwartych rozszerzonej odpowiedzi, zamknięte wielokrotnego wyboru, typu prawda- fałsz, z luką, na dobieranie, krzyżówki.
2. W teście mogą wystąpić zadania sprawdzające umiejętność wykorzystania w ich rozwiązaniu nowych pojęć zdefiniowanych w treści zadania.

2.5.5. Proponowana literatura dla nauczyciela i ucznia

1. Bednarek W., *Olimpiady matematyczne w gimnazjum i liceum*, Wydawnictwo NOWIK, Opole 2012.
2. Bednarek W., *Zbiór zadań dla uczniów lubiących matematykę*, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, Gdańsk 1995.
3. Bobiński Z. i in., *Liga zadaniowa. Zbiór zadań dla uczniów zainteresowanych matematyką*, Wydawnictwo AKSJOMAT, Toruń 2004.
4. Bobiński Z., Nodzyński P., Uscki M., *Koło matematyczne w gimnazjum*, Wydawnictwo AKSJOMAT, Toruń 2010.
5. Wells D., *Cudowne i interesujące łamigłówki matematyczne*, Zys i S-ka Wydawnictwo, Poznań.
6. Dworacka K., Kochanowski Z., *Konkursy matematyczne, wybór zadań*, WSiP.
7. Gardiner T., *Matematyczne potyczki. Ciekawe zadania dla gimnazjalistów (część 1, 2)*, Nowa Era, Warszawa 2001.
8. Janowicz J., *Zbiór zadań konkursowych*, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, Gdańsk 2010.
9. Karkut J., *Zadania konkursowe dla uczniów gimnazjum*, Wydawnictwo NOWIK, Opole 2012.

Opracowała Anna Biskupska

2.6. KONKURS Z HISTORII

2.6.1. Cele edukacyjne

- Podnoszenie poziomu znajomości historii Polski na tle wydarzeń z historii powszechnej.
- Kształtowanie świadomości narodowej i postaw patriotycznych młodego pokolenia Polaków.
- Kształtowanie poczucia dumy narodowej i dostrzeganie wkładu Polaków w dorobek cywilizacyjny.
- Promowanie postawy szacunku dla osiągnięć wcześniejszych pokoleń.
- Kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy w zakresie samodzielnego uczenia się historii.
- Popularyzacja wiedzy o dziejach małej i dużej ojczyzny

2.6.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.6.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

Uczeń biorący udział w konkursie powinien na wszystkich etapach wykazać się poniżej wskazanymi umiejętnościami:

- umiejętnie posługiwać się terminologią historyczną, prawidłowo interpretować pojęcia historyczne;
- dostrzegać związki i powiązania między różnymi sferami rozwoju cywilizacyjnego (gospodarka – kultura – polityka – nauka);
- dostrzegać zmiany w życiu społecznym oraz w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym ludzkości;
- umieszczać wydarzenia we właściwym czasie i odpowiedniej przestrzeni historycznej;
- porządkować, porównywać, dokonywać oceny wybranych procesów historycznych;
- wyszukiwać informacje z różnych źródeł i formułować logiczne wnioski;
- wyjaśniać znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego;
- wyjaśniać związki przyczynowo – skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- przedstawiać argumenty uzasadniające własne stanowisko;
- analizować oraz interpretować różne źródła i opracowania historyczne;
- pracować z materiałem ikonograficznym, kartograficznym, statystycznym;
- formułować poprawną językowo i logicznie wypowiedź pisemną dotyczącą wybranych zagadnień historycznych.

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej

1. Najdawniejsze dzieje człowieka. Uczeń:

- 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i opisuje skutki przyjęcia przez człowieka trybu osiadłego;
- 2) wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem geograficznym a warunkami życia człowieka.

2. Cywilizacje Bliskiego Wschodu. Uczeń:

- 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnej Mezopotamii i Egiptu;
- 2) charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie;
- 3) wyjaśnia znaczenie pisma i prawa w procesie powstawania państw;
- 4) rozpoznaje typy pisma wykształcone na terenie Mezopotamii i Egiptu.

3. Starożytny Izrael. Uczeń:

- 1) charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu;
- 2) wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem, odwołując się do przykładów.

4. Cywilizacja grecka. Uczeń:

- 1) wyjaśnia wpływ środowiska geograficznego na gospodarkę i rozwój polityczny starożytnej Grecji;
- 2) umiejscawia w czasie i porównuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Sparcie i Atenach peryklejskich;
- 3) charakteryzuje czynniki integrujące starożytnych Greków – język, system wierzeń, teatr oraz igrzyska olimpijskie.

5. Cywilizacja rzymska. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i charakteryzuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Rzymie republikańskim i cesarstwie;
- 2) wyjaśnia przyczyny i wskazuje skutki ekspansji Rzymu, opisując postawy Rzymian wobec niewolników i ludów podbitych;
- 3) podaje przykłady wpływu kultury greckiej na kulturę rzymską;
- 4) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku starożytnego państwa rzymskiego.

6. Dziedzictwo antyku. Uczeń:

- 1) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej antycznego świata w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze;
- 2) podaje przykłady osiągnięć cywilizacyjnych antyku, które mają wpływ na cywilizację współczesną.

7. Chrześcijaństwo. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny i rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa;
- 2) wskazuje przyczyny i przykłady prześladowania chrześcijan w państwie rzymskim.

8. Arabowie i świat islamski. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni kierunki i zasięg podbojów arabskich;
- 2) opisuje podstawowe zasady i symbole islamu;
- 3) wyjaśnia rolę Arabów w przekazywaniu dorobku kulturowego pomiędzy Wschodem a Zachodem.

9. Początki cywilizacji zachodniego chrześcijaństwa. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni monarchię Karola Wielkiego, Państwo Kościelne oraz Cesarstwo w Europie Zachodniej;
- 2) charakteryzuje działalność Karola Wielkiego i wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński;

- 3) charakteryzuje główne idee uniwersalnego cesarstwa Ottona III;
- 4) opisuje relacje pomiędzy władzą cesarską a papieską w X-XI w.

10. Bizancjum i Kościół wschodni. Uczeń:

- 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie;
- 2) charakteryzuje rolę Bizancjum jako kontynuatora cesarstwa rzymskiego i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka);
- 3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI w.

11. Społeczeństwo średniowiecznej Europy. Uczeń:

- 1) rozpoznaje typowe instytucje systemu lennego;
- 2) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
- 3) charakteryzuje funkcje gospodarcze, polityczne i kulturowe miast w średniowieczu.

12. Kultura materialna i duchowa łacińskiej Europy. Uczeń:

- 1) wyjaśnia kulturotwórczą rolę Kościoła w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego średniowiecznego społeczeństwa;
- 2) porównuje główne elementy kultury rycerskiej i kultury miejskiej;
- 3) rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazując różnice pomiędzy stylem romańskim a stylem gotyckim, z uwzględnieniem przykładów z własnego regionu.

13. Polska pierwszych Piastów. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów;
- 2) wskazuje, na przykładzie państwa pierwszych Piastów, charakterystyczne cechy monarchii patrymonialnej;
- 3) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski;
- 4) ocenia dokonania pierwszych Piastów w dziedzinie polityki, gospodarki i kultury.

14. Polska dzielnicowa i zjednoczona. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbitcia dzielnicowego;
- 2) opisuje postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego;
- 3) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Piastów;
- 4) opisuje zmiany społeczno-gospodarcze w epoce rozbitcia dzielnicowego i dostrzega związki pomiędzy rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym;
- 5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;
- 6) charakteryzuje zmiany struktury społeczno-wyznaniowej Królestwa Polskiego po przyłączeniu ziem ruskich.

15. Polska w dobie unii z Litwą. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Litwą;
- 2) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Jagiellonów;
- 3) charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego.

16. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii;
- 2) ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz dla Nowego Świata.

17. Humanizm i renesans. Uczeń:

- 1) wyjaśnia źródła rozwoju kultury renesansu oraz opisuje jej charakterystyczne cechy;
- 2) charakteryzuje największe osiągnięcia: Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika i Galileusza;

3) ocenia rolę druku dla upowszechniania idei renesansu oraz rozwoju cywilizacji europejskiej.

18. Rozłam w Kościele zachodnim. Uczeń:

- 1) wymienia czynniki, które doprowadziły do rozłamu w Kościele zachodnim;
- 2) opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania kościoła anglikańskiego;
- 3) wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i wskazuje postanowienia służące wzmocnieniu katolicyzmu.

19. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:

- 1) ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów;
- 2) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej pomiędzy Polską a Litwą i jej główne postanowienia oraz wskazuje na mapie terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- 3) charakteryzuje stosunki wyznaniowe w państwie polsko-litewskim i wyjaśnia ich specyfikę na tle europejskim;
- 4) przedstawia największe osiągnięcia piśmiennictwa polskiego epoki renesansu, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego;
- 5) rozpoznaje reprezentatywne obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu.

20. Społeczeństwo i ustroj Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

- 1) wymienia instytucje ustrojowe demokracji szlacheckiej i charakteryzuje ich kompetencje;

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej

Zakres materiału z etapu szkolnego, ponadto następujące treści nauczania :

20. Społeczeństwo i ustroj Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

- 2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia oraz główne założenia konfederacji warszawskiej i artykułów henrykowskich;
- 3) przedstawia zasady wolnej elekcji;
- 4) ocenia charakter zmian systemu polityczno-ustrojowego Rzeczypospolitej w XVII w.;
- 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

21. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń:

- 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją, Turcją i Rosją;
- 2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
- 3) ocenia społeczno-gospodarcze i polityczne następstwa wojen w XVII w.;
- 4) wyjaśnia przyczyny i wskazuje przejawy kryzysu politycznego i społeczno-gospodarczego Rzeczypospolitej w II połowie XVII w.

22. Formy państwa nowożytnego. Uczeń:

- 1) charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej;
- 2) wymienia, odwołując się do przykładu Anglii, główne cechy monarchii parlamentarnej;
- 3) porównuje monarchię parlamentarną z monarchią absolutną, uwzględniając zakres władzy monarszej, prawa i obowiązki poddanych, rolę instytucji stanowych (parlamentu);
- 4) wyjaśnia, na czym polegała specyfika ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów na tle Europy.

23. Europa w XVIII w. Uczeń:

- 1) wymienia idee oświecenia i rozpoznaje je w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;
- 2) charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Monteskiusza i zasadę umowy społecznej

Rousseau;

3) porównuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.

24. Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVIII w. Uczeń:

- 1) przedstawia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich;
- 2) wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w.;
- 3) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego oraz dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich.

25. Bunt poddanych – wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Uczeń:

- 1) przedstawia przyczyny i następstwa wojny o niepodległość;
- 2) ocenia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych;
- 3) wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych i wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy.

26. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności powstania, zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
- 2) sytuuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz postanowienia Konstytucji 3 maja;
- 3) wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa;
- 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

27. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- 2) przedstawia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego;
- 3) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej.

28. Rewolucja francuska. Uczeń:

- 1) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej skutki;
- 2) wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej;
- 3) opisuje główne zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
1. Podboje Aleksandra Macedońskiego.	Uczeń: • potrafi wskazać na mapie i omówić etapy podbojów Aleksandra Macedońskiego; • przedstawia politykę Aleksandra wobec podbitych ludów.
2. Słowianie i pierwsze państwa słowiańskie.	Uczeń: • wskazuje na mapie plemiona słowiańskie; • wymienia postacie Cyryla i Metodego; • umie podzielić Słowian na odłamy oraz wymienić elementy ich życia (zajęcia, religię); • wyjaśnia powody przyjmowania chrztu przez władców słowiańskich; • omawia kształtowanie się państw słowiańskich we wczesnym średniowieczu; • umiejscawia w czasie i przestrzeni pierwsze państwa słowiańskie.
3. Krucjaty, uniwersalizmy, zakony (XI – XIII w.)	Uczeń: • wyjaśnia kulturotwórczą rolę Kościoła; • przedstawia rolę Innocentego III w budowie potęgi politycznej Kościoła;

4. Zmierzch Europy średniowiecznej	• wyjaśnia, na czym polegały uniwersalizmy papieski i cesarski; • wymienia przyczyny i skutki wypraw krzyżowych; • wymienia ruchy religijne powstałe w XII i XIII w., zakony rycerskie. Uczeń: • przedstawia pojęcia: husytyzm, schizma; • omawia przejawy kryzysu Kościoła zachodniego; • zna przyczyny wojny stuletniej; • wyjaśnia, kim była Joanna d'Arc, Jan Hus; • omawia przyczyny rozprzestrzeniania się dżumy w Europie.
------------------------------------	--

III. Eliminacje wojewódzkie (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
Zakres materiału z etapu szkolnego i okręgowego, ponadto następujące treści nauczania: 29. Epoka napoleońska. Uczeń: 1) opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych; 2) wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego oraz opisuje cechy ustrojowe i terytorium Księstwa Warszawskiego; 3) ocenia politykę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona. 30. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 1) przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego, uwzględniając jego decyzje w sprawie polskiej; 2) wyjaśnia główne założenia idei liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w I połowie XIX w. 31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń: 1) wymienia charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej; 2) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego; 3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania; 4) opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych. 32. Europa i świat w XIX w. Uczeń: 1) opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych; 2) dostrzega podobieństwa i różnice w procesie jednoczenia Włoch i Niemiec; 3) wyjaśnia przyczyny i sytuje w przestrzeni kierunki oraz zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.; 4) ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw. 33. Ziemia polska po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 1) wskazuje na mapie nowy układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie wiedeńskim; 2) charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego; 3) ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie. 34. Społeczeństwo dawnej Rzeczypospolitej w okresie powstań narodowych. Uczeń: 1) sytuje w czasie i przestrzeni powstanie listopadowe i powstanie styczniowe;

- 2) przedstawia przyczyny oraz porównuje przebieg i charakter powstań narodowych;
- 3) rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstańczych ruchów narodowych;
- 4) charakteryzuje główne nurty i postaci Wielkiej Emigracji.

35. Życie pod zaborami. Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej;
- 2) charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców;
- 3) porównuje warunki życia społeczeństwa w trzech zaborach w II połowie XIX w., uwzględniając możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego;
- 4) przedstawia główne nurty życia politycznego pod zaborami w końcu XIX w.

36. Europa i świat na przełomie XIX i XX w. Uczeń:

- 1) przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego;
- 2) charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego;
- 3) przedstawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury masowej i przemiany obyczajowe.

37. I wojna światowa i jej skutki. Uczeń:

- 1) wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz umiejscawia je na politycznej mapie świata i Europy;
- 2) charakteryzuje specyfikę działań wojennych, ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych.

38. Rewolucje rosyjskie. Uczeń:

- 1) wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r.;
- 2) wyjaśnia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji;
- 3) opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy;
- 4) charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji.

39. Sprawa polska w I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej oraz opisuje poglądy zwolenników różnych orientacji politycznych;
- 2) ocenia wysiłek zbrojny Polaków;
- 3) wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej.

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
1. Powstanie krakowskie i rabacja galicyjska 2. Wiosna Ludów w Europie	Uczeń: - potrafi opisać przygotowanie oraz przebieg powstania krakowskiego z 1846 r.; - sytuuje w czasie i przestrzeni powstanie krakowskie i rabację galicyjską; - wskazuje na mapie obszar objęty wydarzeniami związanymi z rabacją galicyjską; - zna przyczyny i skutki rabacji galicyjskiej; - wyjaśnia pojęcia: rabacja, powstanie; - przedstawia postaci: Ludwika Mierosławskiego, Jakuba Szeli, Edwarda Dembowskiego; - wymienia daty i przyporządkowuje im odpowiednie wydarzenia: 21/22. 02. 1846 r., 18/19. 02. 1846 r. Uczeń: - zna przyczyny kryzysu gospodarczego i politycznego pod koniec pierwszej połowy XIX wieku w Europie;

3. Wiosna Ludów na ziemiach polskich	- wymienia przyczyny rewolucji lutowej we Francji; - opisuje przebieg Wiosny Ludów w Austrii i w Niemczech; - zna przyczyny wybuchu powstania na Węgrzech; - zna i posługuje się pojęciem: Wiosna Ludów; - przedstawia postaci: Ludwika Napoleona Bonapartego, Franciszka Józefa I, Lajosa Kossutha, Klemensa von Metternicha, Ludwika Filipa; - wskazuje konsekwencje Wiosny Ludów w Austrii i Niemczech. Uczeń: - potrafi scharakteryzować przebieg Wiosny Ludów na ziemiach polskich w zaborze austriackim oraz pruskim; - przedstawia postaci: Wiktora Helmana, Franza Stadiona, Józefa Bema, Henryka Dembińskiego, Ludwika Mierosławskiego, Franciszka Szynajdy, Wojciecha Chrzanowskiego; - zna daty i przyporządkowuje im odpowiednie wydarzenia: 22. 04. 1848 r., 9. 05. 1848 r.; - potrafi wyjaśnić znaczenie zdobyczy Wiosny Ludów dla ziem polskich.
---	--

2.6.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

2.6.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. *Dzieje ojczyste*, Kraków 2012.
2. Chybowski W., *Historia. Gimnazjum – zeszyt do ćwiczeń na mapach konturowych*, Warszawa 2004.
3. *Encyklopedia Szkolna. Historia*, Warszawa 1997 wyd. WSiP i późniejsze wydania.
4. Groniowski K., Skowronek J., *Historia Polski 1795 – 1914*, Warszawa 1987 i późniejsze wyd.
5. *Historia Polski. Atlas ilustrowany*, Warszawa 2014.
6. *Poczet władców Polski*, Kraków 2012 wydawnictwo Kluszczyński
7. Roszkowski W., *Historia Polski 1914 - 1994*, Warszawa 1995 (okres od 1914-1918).
8. Samsonowicz H., *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1990 i późniejsze wydania.
9. Słownik pojęć i terminów historycznych.

Teksty źródłowe.

1. *Wiek V – XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 2003.
2. *Wiek XVI – XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 2003.
3. *Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 2003.
4. *Historia w tekstach źródłowych*, oprac. T. Maresz, K. Juszczak, tom 1,2,3 Toruń 1994.
5. *Spotkania z historią. Atlas z komentarzami źródłowymi dla gimnazjum*, PWN, Warszawa 2007.

Opracował Daniel Osiński

2.7. KONKURS Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO

2.7.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowania nauką języka angielskiego oraz zdobywanie motywacji do samodzielnego pogłębiania wiedzy i zdobywania umiejętności językowych.
- Doskonalenie umiejętności językowych oraz kompetencji komunikacyjnych, w tym podniesienie poziomu umiejętności językowych w zakresie czterech sprawności językowych (słuchania, mówienia, pisanie i czytania).
- Pogłębianie wiedzy o kulturze, historii, literaturze, geografii i sprawach życia codziennego krajów angielskiego obszaru językowego.
- Kształtowanie postawy otwartości wobec zjawisk interkulturowych oraz tolerancji w stosunku do przedstawicieli innych narodów i kultur.
- Rozwijanie umiejętności wykorzystywania różnego rodzaju źródeł informacji do samodzielnej nauki.
- Wspieranie uczniów w rozwijaniu zdolności językowych.
- Rozwijanie umiejętności praktycznego wykorzystywaniu zdobytej przez nich wiedzy i nabytych umiejętności.
- Stwarzanie młodzieży możliwości sprawdzenia swoich umiejętności i szlachetnego współzawodnictwa.

2.7.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.7.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (PP. III.1)
1.Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

- 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne);
 - 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama);
 - 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie);
 - 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media);
 - 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy);
 - 11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia);
 - 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno-komunikacyjne);
 - 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe);
 - 14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość).
- 3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne):**
- 1) określa główną myśl tekstu;
 - 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu;
 - 3) znajduje w tekście określone informacje;
 - 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu;
 - 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu);
 - 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
 - 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.
- 12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) i strategie kompensacyjne (np. zastąpienie innym wyrazem, opis, środki niewerbalne) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu.**
- 13. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).**

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (PP.III.1)
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy); 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama);

8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie);

9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media);

10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy);

11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia);

12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno-komunikacyjne);

13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe);

14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość);

15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu między kulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.

2. Uczeń rozumie ze słuchu proste, krótkie, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:

1) reaguje na polecenia;

2) określa główną myśl tekstu;

3) znajduje w tekście określone informacje;

4) określa intencję nadawcy/autora tekstu;

5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników);

6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne):

1) określa główną myśl tekstu;

2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu;

3) znajduje w tekście określone informacje;

4) określa intencje nadawcy/autora tekstu;

5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu);

6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;

7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

5. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. notatka, ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, wiadomość, ankieta, pocztówka, e-mail, opis, krótki list prywatny):

1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;

2) opisuje wydarzenia życia codziennego;

3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;

4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości;

5) wyraża i uzasadnia swoje poglądy, uczucia;

6) przedstawia opinie innych osób;

7) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;

8) opisuje doświadczenia swoje i innych osób;

9) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, pocztówka, krótki list prywatny) w typowych sytuacjach:

1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);

2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz);

- 3) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. uzgadnianie formy spędzania czasu);
- 4) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;
- 5) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- 6) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się, sprzeciwia się;
- 7) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- 8) prosi o radę i udziela rady;
- 9) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- 10) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.

8. Uczeń przetwarza tekst (...) pisemnie:

- 1) przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych;
- 2) przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym;
- 3) przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim.

11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

12. Uczeń **stosuje strategie komunikacyjne** (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) i **strategie kompensacyjne** (np. zastąpienie innym wyrazem, opis, środki niewerbalne) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu.

13. Uczeń **posiada świadomość językową** (np. podobieństw i różnic między językami).

Uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze i strukturze geopolitycznej krajów angielskiego obszaru językowego (np. nazwy państw i stolic, powierzchnie, kraje sąsiadujące, symbole, tradycje, znane miejsca i postaci, znani pisarze i poeci, artyści, malarze, zabytki, istotne wydarzenia historyczne, kulturalne itp.)

Zagadnienia spoza podstawy programowej (PP III.1)	Wymagane umiejętności
1) człowiek (np. problemy etyczne); 2) dom (np. wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania); 3) szkoła (np. oceny i wymagania, system oświaty); 4) praca (np. warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy); 5) żywienie (np. diety); 6) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, ochrona zdrowia); 7) świat przyrody (np. katastrofy, przestrzeń kosmiczna);	1. Uczeń odróżnia fakty od opinii.

III. Eliminacje wojewódzkie

Część pisemna (80 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (PP III.1)
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy); 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama); 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie); 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media); 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy); 11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia); 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno-komunikacyjne); 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe); 14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość); 15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej. 2. Uczeń rozumie ze słuchu proste, krótkie, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka: 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencję nadawcy/autora tekstu; 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników); 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi. 3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): 1) określa główną myśl tekstu; 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencję nadawcy/autora tekstu; 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi. 5. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. notatka,

ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, wiadomość, ankieta, pocztówka, e-mail, opis, krótki list prywatny):

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;
- 2) opisuje wydarzenia życia codziennego;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości;
- 5) wyraża i uzasadnia swoje poglądy, uczucia;
- 6) przedstawia opinie innych osób;
- 7) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
- 8) opisuje doświadczenia swoje i innych osób;
- 9) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, pocztówka, krótki list prywatny) w typowych sytuacjach:

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);
- 2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz);
- 3) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. uzgadnianie formy spędzania czasu);
- 4) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;
- 5) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- 6) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się, sprzeciwia się;
- 7) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- 8) prosi o radę i udziela rady;
- 9) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- 10) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.

8. Uczeń przetwarza tekst (...) pisemnie:

- 1) przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych;
- 2) przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym;
- 3) przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim.

11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

12. Uczeń **stosuje strategie komunikacyjne** (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) i **strategie kompensacyjne** (np. zastąpienie innym wyrazem, opis, środki niewerbalne) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu.

13. Uczeń **posiada świadomość językową** (np. podobieństw i różnic między językami).

Uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze i strukturze geopolitycznej krajów angielskiego obszaru językowego (np. nazwy państw i stolic, powierzchnie, kraje sąsiadujące, symbole, tradycje, znane miejsca i postaci, znani pisarze i poeci, artyści, malarze, zabytki, istotne wydarzenia historyczne, kulturalne itp.)

Zagadnienia spoza podstawy programowej (PP III.1)	Wymagane umiejętności
1) człowiek (np. problemy etyczne); 2) dom (np. wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania); 3) szkoła (np. oceny i wymagania, system oświaty); 4) praca (np. warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy); 5) żywienie (np. diety); 6) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, ochrona zdrowia); 7) świat przyrody (np. katastrofy, przestrzeń kosmiczna); 8) państwo i społeczeństwo (np. struktura państwa, organizacje społeczne i międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna, gospodarka); 9) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.	1. uczeń oddziela fakty od opinii

B. Część ustna (10 minut, liczba punktów: 10)

Zagadnienia	Wymagane umiejętności
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, grama tycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów (PP III.1): 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);	1. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne (PP III.1): 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; 2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości; 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; 6) przedstawia opinie innych osób; 7) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 8) opisuje doświadczenia swoje i innych osób; 9) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. 2. Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach (PP III.1): 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, wita się i żegna, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); 2) rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; 3) stosuje formy grzecznościowe; 4) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;

6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama); 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie); 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media); 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy); 11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia); 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno-komunikacyjne); 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe); 14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość); 15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.	5) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); 6) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; 7) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 8) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się, sprzeciwia się; 9) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie); 10) prosi o radę i udziela rady; 11) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; 12) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; 13) prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie (sprecyzowanie) tego, co powiedział rozmówca.
---	---

1) Zasady organizacji części ustnej

W części ustnej uczniowie losują zestaw składający się z 2 zadań.

Zadanie pierwsze zawiera ilustrację do opisanie. Uczniowie odpowiadają również na dwa pytania: jedno dotyczące ilustracji i jedno z zakresu tematycznego konkursu wiążące się z sytuacją przedstawioną na obrazku, ale uogólnione lub odnoszące się do przyzwyczajen ucznia, jego rodziny, ludzi, których zna.

Zadanie komunikacyjne związane z interakcją z zakresu tematycznego podanego powyżej (PP III.1)

2) Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

Przekazanie informacji 0-2 pkt

Leksyka 0-2 pkt

Gramatyka 0-2 pkt

Wymowa 0-2 pkt
Interakcja/komunikacja 0-2 pkt

2.7.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania typu prawda/ fałsz.

1. Etap szkolny

Test gramatyczno-leksykalny, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.

2. Etap okręgowy

Test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego i tekstu słuchanego, zadanie półotwarte lub proste zadanie otwarte sprawdzające umiejętność pisania nieskomplikowanych krótkich tekstów.

3. Etap wojewódzki

Część pisemna - test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, zadania na rozumienie tekstu słuchanego, wypowiedź pisemna na podany temat.

Część ustna – zadanie sprawdzające umiejętność prowadzenia rozmowy w języku angielskim na podstawie ilustracji i zadanie związane z interakcją na tematy zgodne z zakresem tematycznym konkursu.

2.7.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

<http://learnenglishteens.britishcouncil.org/>

<http://americanenglish.state.gov/materials-learning-english>

<http://projectbritain.com/education/index.html>

Opracowała Małgorzata Tetiurka

2.8. KONKURS Z JĘZYKA NIEMIECKIEGO

2.8.1. Cele edukacyjne

- Poszerzenie zainteresowania nauką języka niemieckiego oraz pogłębienie motywacji do dalszego samodzielnego zdobywania wiedzy i umiejętności językowych.
- Pogłębianie wiedzy o kulturze, historii, literaturze, geografii i sprawach życia codziennego krajów niemieckiego obszaru językowego.
- Kształtowanie postawy otwartości wobec zjawisk interkulturowych oraz tolerancji w stosunku do przedstawicieli innych narodów i kultur.
- Doskonalenie umiejętności językowych poprzez osiągnięcie kompetencji komunikacyjnej i językowej w tym podniesienie poziomu umiejętności językowych (słuchania, mówienia, pisanie i czytania).
- Rozwijanie umiejętności wykorzystywania różnego rodzaju źródeł informacji.

2.8.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.8.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (podstawa programowa III.0)
1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów (PP.III.0): 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego); 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług); 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, orientacja w terenie, informacja turystyczna, zwiedzanie); 9) kultura (dziedziny kultury, uczestnictwo w kulturze); 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe);

- 11) zdrowie (samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie)
- 12) technika (np. korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych);
- 13) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).
- 3. Uczeń rozumie krótkie, proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, proste teksty narracyjne) (PP.III.0):**
 - 1) określa główną myśl tekstu;
 - 2) znajduje w tekście określone informacje;
 - 3) określa intencje nadawcy/autora tekstu;
 - 4) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu).
- 12) Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) i strategie kompensacyjne (np. opis, zastąpienie innym wyrazem) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu. (PP.III.0)**
- 13) Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami). (PP.III.0)**

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (podstawa programowa III.0)
1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów (PP.III.0): 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego); 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług); 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, orientacja w terenie, informacja turystyczna, zwiedzanie); 9) kultura (dziedziny kultury, uczestnictwo w kulturze); 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe); 11) zdrowie (samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie) 12) technika (np. korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych); 13) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz). 14) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej. 2. Uczeń rozumie ze słuchu bardzo proste, krótkie wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, rozmowy) artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka (PP.III.0): 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu;

5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników).

3. Uczeń rozumie krótkie, proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy i proste teksty narracyjne): (PP.III.0)

1) określa główną myśl tekstu;

2) znajduje w tekście określone informacje;

3) określa intencje nadawcy/autora tekstu;

4) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu).

5. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne w formie prostych wyrażeń i zdań (np. wiadomość, e-mail, krótki opis) (PP.III.0):

1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i czynności;

2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego;

3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;

4) opisuje swoje upodobania;

5) wyraża swoje opinie i uczucia;

6) opisuje intencje i plany na przyszłość.

8. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie (PP.III.0):

1) przekazuje informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach);

2) przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu w języku obcym.

11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji i obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych). (PP.III.0)

12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznaną słowa i zwroty) i strategie kompensacyjne (np. opis, zastąpienie innym wyrazem) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu. (PP.III.0)

13. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami). (PP.III.0)

Uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze i strukturze geopolitycznej krajów niemieckiego obszaru językowego (np. nazwy państw i stolic, powierzchnie, kraje sąsiadujące, symbole, tradycje, znane miejsca i postaci, zabytki, istotne wydarzenia historyczne, kulturalne itp.)

Zagadnienia spoza podstawy programowej (PP III.0)	Wymagane umiejętności
1. człowiek (cechy charakteru); 2. życie rodzinne (okresy życia, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy); 3. żywienie (przygotowywanie posiłków); 4. zakupy i usługi (reklama); 5. podróżowanie i turystyka (hotel, wycieczki i zwiedzanie); 6. kultura (twórcy i ich dzieła, media); 7. sport (sport wyczynowy); 8. zdrowie (higieniczny tryb życia, uzależnienia, problemy ludzi niepełnosprawnych i starszych);	1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiających realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie zaproponowanych tematów 2. Uczeń rozumie ze słuchu proste, krótkie, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka: (PP III. 1) 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl tekstu;

9. nauka i technika (odkrycia naukowe, wynalazki, technologie informacyjno-komunikacyjne); 10. świat przyrody (zagrożenia ochrony środowiska naturalnego, klęski żywiołowe); 11. życie społeczne (konflikty i problemy społeczne, przestępczość).	3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencję nadawcy/autora tekstu; 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników); 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi; 3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): (PP III. 1) 1) określa główną myśl tekstu; 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu; 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.
---	--

III. Eliminacje wojewódzkie

A. Część pisemna (80 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów (PP.III.0): 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego); 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług); 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, orientacja w terenie, informacja turystyczna, zwiedzanie); 9) kultura (dziedziny kultury, uczestnictwo w kulturze); 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe); 11) zdrowie (samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie) 12) technika (np. korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych); 13) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

14) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.

2. Uczeń rozumie ze słuchu bardzo proste, krótkie wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, rozmowy) artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka (PP.III.0):

- 1) reaguje na polecenia;
- 2) określa główną myśl tekstu;
- 3) znajduje w tekście określone informacje;
- 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu;
- 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników).

3. Uczeń rozumie krótkie, proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy i proste teksty narracyjne) (PP.III.0):

- 1) określa główną myśl tekstu;
- 2) znajduje w tekście określone informacje;
- 3) określa intencje nadawcy/autora tekstu;
- 4) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu).

4. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne (PP.III.0):

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i czynności;
- 2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) opisuje swoje upodobania;
- 5) wyraża swoje opinie i uczucia;
- 6) opisuje intencje i plany na przyszłość.

5. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne w formie prostych wyrażen i zdań (np. wiadomość, e-mail, krótki opis) (PP.III.0):

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i czynności;
- 2) opisuje wydarzenia życia codziennego;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) opisuje swoje upodobania;
- 5) wyraża swoje opinie i uczucia;
- 6) opisuje intencje i plany na przyszłość.

6. Uczeń reaguje ustnie w prosty i zrozumiały sposób, w typowych sytuacjach (PP.III.0):

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, wita się i żegna, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);
- 2) stosuje formy grzecznościowe;
- 3) uzyskuje i przekazuje proste informacje i wyjaśnienia;
- 4) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- 5) wyraża swoje opinie i życzenia, pyta o opinie i życzenia innych;
- 6) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- 7) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- 8) prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie (sprecyzowanie) tego, co powiedział rozmówca.

8. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie (PP.III.0).

- 1) przekazuje informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach);
- 2) przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z prostego tekstu w języku obcym.

11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji i obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych) (PP.III.0).

12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznaną słowa i zwroty) i strategie kompensacyjne (np. opis, zastąpienie innym wyrazem) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu (PP.III.0).

13. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) (PP.III.0).

Uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze i strukturze geopolitycznej krajów niemieckiego obszaru językowego (np. nazwy państw i stolic, powierzchnie, kraje sąsiadujące, symbole, tradycje, znane miejsca i postaci, zabytki, istotne wydarzenia historyczne, kulturalne itp.)

Zagadnienia spoza podstawy programowej (PP III.0)	Wymagane umiejętności
1. człowiek (cechy charakteru); 2. życie rodzinne (okresy życia, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy); 3. żywienie (przygotowywanie posiłków); 4. zakupy i usługi (reklama); 5. podróżowanie i turystyka (hotel, wycieczki i zwiedzanie); 6. kultura (twórcy i ich dzieła, media); 7. sport (sport wyczynowy); 8. zdrowie (higieniczny tryb życia, uzależnienia, problemy ludzi niepełnosprawnych i starszych); 9. nauka i technika (odkrycia naukowe, wynalazki, technologie informacyjno-komunikacyjne); 10. świat przyrody (zagrożenia ochrony środowiska naturalnego, klęski żywiołowe); 11. życie społeczne (konflikty i problemy społeczne, przestępczość).	1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiających realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie zaproponowanych tematów 2. Uczeń rozumie ze słuchu proste, krótkie, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka (PP III. 1): 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencję nadawcy/autora tekstu; 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników); 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi; 5. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. notatka, ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, wiadomość, ankiet, pocztówka, e-mail, opis, krótki list prywatny) ((PP III. 1): 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; 2) opisuje wydarzenia życia codziennego; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości; 5) wyraża i uzasadnia swoje poglądy, uczucia; 6) przedstawia opinie innych osób; 7) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 8) opisuje doświadczenia swoje i innych osób; 9) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

	7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, pocztówka, krótki list prywatny) w typowych sytuacjach (PP III. 1): 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); 2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz); 3) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); 4) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; 5) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 6) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się, sprzeciwia się; 7) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie); 8) prosi o radę i udziela rady; 9) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; 10) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny. 3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne) (PP III. 1): 1) określa główną myśl tekstu; 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu; 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.
--	---

B. Część ustna (10 minut, liczba punktów: 10)

Zagadnienia	Wymagane umiejętności
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych,	1. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne (PP III.1):

ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów (PP III.1): 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy); 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama); 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie); 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media); 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy); 11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia); 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno-komunikacyjne); 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie	1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; 2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości; 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; 6) przedstawia opinie innych osób; 7) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 8) opisuje doświadczenia swoje i innych osób; 9) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. 2. Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach (PP III.1): 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, wita się i żegna, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); 2) rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; 3) stosuje formy grzecznościowe; 4) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; 5) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); 6) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; 7) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 8) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się, sprzeciwia się; 9) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie); 10) prosi o radę i udziela rady; 11) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; 12) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; 13) prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie (sprecyzowanie) tego, co powiedział rozmówca.
--	--

i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe); 14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość);	
--	--

1) Zasady organizacji części ustnej

W części ustnej uczniowie losują zestaw składający się z 2 zadań.

Zadanie pierwsze zawiera ilustrację do opisanie. Uczniowie odpowiadają również na dwa pytania: jedno dotyczące ilustracji i jedno z zakresu tematycznego konkursu wiążące się z sytuacją przedstawioną na obrazku, ale uogólnione lub odnoszące się do przyzwyczajień ucznia, jego rodziny, ludzi, których zna.

Zadanie komunikacyjne związane z interakcją z zakresu tematycznego podanego powyżej (PP III.1)

2) Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

Zadanie 1 - maksymalnie 5 pkt

a) opis ilustracji	0-1 pkt
b) pytanie 1	0-1 pkt
c) pytanie 2	0-1 pkt
d) poprawność językowa	0-1 pkt
e) bogactwo leksykalno-gramatyczne	0-1 pkt

Zadanie 2 - maksymalnie 5 pkt

a) interakcja	0-1 pkt
b) poprawność językowa	0-1 pkt
c) bogactwo leksykalno-gramatyczne	0-1 pkt
d) płynność wypowiedzi i wymowa	0-1 pkt

2.8.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania typu prawda/ fałsz.

1. Etap szkolny

Test gramatyczno-leksykalny, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.

2. Etap okręgowy

Test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego i tekstu słuchanego, zadanie półotwarte lub proste zadanie otwarte sprawdzające umiejętność pisanie nieskomplikowanych krótkich tekstów.

3. Etap wojewódzki

Część pisemna - test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, zadania na rozumienie tekstu słuchanego, wypowiedź pisemna na podany temat.

Część ustna – zadanie sprawdzające umiejętność prowadzenia rozmowy w języku angielskim na podstawie ilustracji i zadanie związane z interakcją na tematy zgodne z zakresem tematycznym konkursu.

2.8.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Słownik UniLex PONS niemiecko-polski, polsko - niemiecki, wyd. LektorKlett wersja książkowa lub elektroniczna.

2. Gramatyka niemiecka z ćwiczeniami dla początkujących, Stanisław Bęza, Wydawnictwo Szkolne PWN.
3. Nowe repetytorium z gramatyki języka niemieckiego, Stanisław Bęza, Wydawnictwo Szkolne PWN.
4. Grammatik Intensivtrainer A1, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt.
5. Grammatik Intensivtrainer A2, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt.
6. Grammatik Intensivtrainer B1, Magdalena Ptak, wyd: Langenscheidt.
7. Wortschatz Intensivtrainer A1, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt.
8. Wortschatz Intensivtrainer A2, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt.
9. Schreiben Intensivtrainer A1/A2; Elke Burger, wyd: Langenscheidt.
10. Trening gimnazjalny, E. Wideńska, M. Wilkowska, wyd. Langenscheidt.
11. Eine kleine Landeskunde der deutschsprachigen Lander, Stanisław Bęza, Wydawnictwo Szkolne PWN.
12. Dreimal Deutsch, Uta Matecki, wyd. LektorKlett.
13. Zur Orientierung, Ulrike Gaidosch, Christine Muller, wyd. Hueber Verlag.
14. Entdeckungsreise D-A-CH, Anna Pilaski, Brigitta Fröhlich, Christiane Bolte-Costabiei, Heinke Behal-Thomsen, wyd. Langenscheidt.
15. Landeskunde so interessant!, Elżbieta Kozłowska, wyd. Nowa Era.
16. Czasopismo JUMA (roczniki od 1999 - 2003)
17. Czasopismo Deutsch Aktuell, www.colorfulmedia.pl
18. Czasopismo Deutsch Perfekt, www.deutsch-perfekt.com
19. <http://www.dw.de/deutsch-lernen/s-2055>
20. <http://www.goethe.de/ins/pl/lp/lrn/deindex.htm>

Opracowały *Wiesława Wąsik Grażyna Wójcik-Josicz*

2.9. KONKURS Z JĘZYKA FRANCUSKIEGO

2.9.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowania językiem francuskim oraz pogłębianie motywacji do dalszego samodzielnego zdobywania wiedzy i umiejętności językowych.
- Rozbudzanie zainteresowania kulturą i cywilizacją krajów francuskiego obszaru językowego.
- Wzbogacenie wiedzy o kulturze, historii, literaturze, geografii i życiu codziennym krajów francuskiego obszaru językowego.
- Kształtowanie postawy tolerancji w stosunku do przedstawicieli innych kultur.

2.9.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.9.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

a) rozumienie tekstu czytanego b) test leksykalno-gramatyczny

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (PP, Poziom III.0)	Wymagane umiejętności (PP, Poziom III.0)
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych, umożliwiających realizację wymagań w zakresie następujących tematów: 1) Człowiek - dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania, zawody. 2) Dom i otoczenie - położenie, pomieszczenia i ich wyposażenie, przedmioty codziennego użytku. 3) Szkoła - przedmioty nauczania, życie szkoły. 4) Praca – popularne zawody i związane z nimi czynności. 5) Życie rodzinne i towarzyskie - członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego. 6) Żywnienie – artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne.	3. Uczeń rozumie krótkie, proste wypowiedzi pisemne: napisy informacyjne, listy, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, proste i krótkie teksty narracyjne. 1) określa główną myśl tekstu, 2) znajduje w tekście określone informacje, 3) określa intencje nadawcy/autora tekstu, 4) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawca, odbiorca, forma tekstu). 8. Uczeń przetwarza tekst pisemnie 1) przekazuje informacje zawarte w materiałach wizualnych oraz tekstach, 2) przekazuje w języku polskim informacje z tekstu w języku

7) Zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie, kupowanie, reklama, korzystanie z usług. 8) Podróżowanie i turystyka – środki transportu, orientacja w terenie, informacja turystyczna, zwiedzanie. 9) Kultura – dziedziny kultury, uczestnictwo w kulturze. 10) Sport – popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe. 11) Zdrowie – samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie. 12) Technika – korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych. 13) Świat przyrody – pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz. 14) Elementy wiedzy o kulturze i cywilizacji Francji (historia, geografia, kultura, życie codzienne, tradycje).	francuskim, przekazuje w języku francuskim informacje sformułowane w języku polskim.
--	---

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

- a) rozumienie tekstu czytanego
- b) test leksykalno-gramatyczny
- c) kultura i cywilizacja Francji:
 - geografia, w tym charakterystyka poszczególnych regionów;
 - historia: główne wydarzenia i postaci;
 - ustrój polityczny;
 - wydarzenia kulturalne;
 - życie codzienne, w tym gastronomia francuska;
 - święta i zwyczaje.
- d) Paryż: historia, zabytki, muzea i życie kulturalne.

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej	
Zagadnienia z podstawy programowej (PP, Poziom III.1)	Wymagane umiejętności (PP, Poziom III.1)
1) Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych, umożliwiających realizację wymagań w zakresie następujących tematów: 1) Człowiek - dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, zawody. 2) Dom – miejsce zamieszkania, położenie, opis domu, pomieszczenia i ich wyposażenie. 3) Szkoła - przedmioty nauczania, życie szkoły. 4) Praca - zawody i czynności z nimi związane, miejsce pracy. 5) Życie rodzinne i towarzyskie – okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania	3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne: napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne. 1) określa główną myśl tekstu, 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu, 3) znajduje w tekście określone informacje, 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu, 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawca, odbiorca, forma tekstu),

czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy. 6) Żywnienie - artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, ulubione potrawy, lokale gastronomiczne. 7) Zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie, kupowanie, reklama, korzystanie z usług. 8) Podróżowanie i turystyka – środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie. 9) Kultura – dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media. 10) Sport – dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy. 11) Zdrowie - higieniczny tryb życia, samopoczucie, dolegliwości, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia. 12) Nauka i technika – odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno-komunikacyjne. 13) Świat przyrody - pogoda, rośliny, zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe. 14) Życie społeczne - konflikty i problemy społeczne, przestępczość. 15) Elementy wiedzy o świecie i krajach francuskiego obszaru językowego: historia, geografia, kultura, życie codzienne, tradycje.	6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu, 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi. 8. Uczeń przetwarza tekst pisemnie: 1) przekazuje informacje zawarte w materiałach wizualnych oraz tekstach, 2) przekazuje w języku polskim informacje z tekstu w języku francuskim, przekazuje w języku francuskim informacje sformułowane w języku polskim.
Wymagania spoza podstawy programowej	
1. Uczeń rozumie ponadto dłuższe artykuły prasowe oraz teksty narracyjne w zakresie następujących tematów: - <i>Człowiek</i>: wpływ stresu na zachowanie człowieka; - <i>Dom</i>: różne typy mieszkań w Polsce i we Francji; - <i>Szkoła</i>: życie szkolne w Polsce i we Francji; - <i>Praca</i>: zawody popularne w Polsce i we Francji; - <i>Życie rodzinne</i>: życie codzienne w Polsce i we Francji: podobieństwa i różnice; - <i>Żywnienie</i>: gastronomia w Polsce i we Francji; - <i>Zakupy i usługi</i> w Internecie; - <i>Podróżowanie i turystyka</i>: różne sposoby podróżowania, przygotowanie się do podróży po krajach tropikalnych; - <i>Kultura</i> – dziedziny kultury preferowane przez młodzież polską i francuską; - <i>Sport</i>: dyscypliny sportu popularne w Polsce i we Francji; - <i>Zdrowie</i>: dbałość o zdrowie fizyczne i psychiczne; - <i>Nauka i technika</i>: sposoby korzystania z nowych technologii w codziennym życiu; - <i>Świat przyrody</i>: dbałość o środowisko w życiu codziennym; - <i>Życie społeczne</i>: przyczyny przestępczości wśród osób nieletnich; - <i>Elementy wiedzy o świecie i krajach francuskiego obszaru językowego</i>: główni przedstawiciele piosenki francuskojęzycznej w krajach Frankofonii.	

III. Eliminacje wojewódzkie

A. Część pisemna (80 minut, liczba punktów: 40)

- a) rozumienie ze słuchu
- b) rozumienie tekstu czytanego
- c) test leksykalno-gramatyczny
- d) kultura i cywilizacja Francji:
nauka, literatura i sztuka;
aktualna sytuacja społeczno-polityczna.
- e) wiedza o krajach francuskiego obszaru językowego :
 - podział administracyjny : departamenty i regiony zamorskie, zbiorowości zamorskie i pozostałe terytoria;
 - geografia;
 - główni przedstawiciele kultury i sztuki;
- f) związki Polski z Francją;
- g) wypowiedź pisemna (120 słów).

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych, umożliwiających realizację wymagań w zakresie następujących tematów: 1) Cechy charakteru pożądane w kontaktach z innymi – uzasadnienie. 2) Znaczenie życia rodzinnego i towarzyskiego dla rozwoju człowieka. 3) Porównanie zwyczajów świątecznych w Polsce i we Francji. 4) Dom i otoczenie – wybór miejsca zamieszkania i uzasadnienie. 5) Wybór szkoły i uczelni wyższej. 6) Szkolnictwo średnie i wyższe we Francji. 7) Praca – osobiste zainteresowania i planowanie kariery zawodowej. 8) Zdrowe żywienie. 9) Zakupy jako zaspokojenie potrzeb i jako forma spędzania czasu wolnego. 10) Hobby i jego znaczenie w życiu człowieka. 11) Manipulacja w środkach masowego przekazu. 12) Zdrowy styl życia. 13) Wpływ nowych technologii na życie człowieka.	1. Uczeń rozumie: - dłuższe artykuły prasowe, - teksty narracyjne, - krótkie teksty literackie. 2. W zakresie rozumienia tekstu czytanego uczeń: - określa główną myśl tekstu, - określa główną myśl poszczególnych części tekstu, - znajduje w tekście określone informacje, - określa intencje nadawcy/autora tekstu, - określa kontekst wypowiedzi (np. nadawca, odbiorca, forma tekstu), - rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu, - rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi. 3. Uczeń rozumie ze słuchu typowe wypowiedzi rodzimych użytkowników języka francuskiego artykułowane w standardowej odmianie języka (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy): - reaguje na polecenia, - określa główną myśl tekstu, - znajduje w tekście określone informacje, - określa intencje nadawcy/autora tekstu, - określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników), - rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi, 4. Uczeń tworzy krótkie wypowiedzi pisemne (np. notatka, ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, wiadomości, ankiet, pocztówka, e-mail, opis) oraz dłuższą wypowiedź pisemną w formie listu prywatnego: - opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności,

14) Ochrona środowiska naturalnego, ekologia i postawy pro-ekologiczne. 15) Konflikty i problemy społeczne w Polsce i we Francji. 16) Elementy wiedzy o krajach obszaru języka francuskiego oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej – historia, geografia. Kultura, życie codzienne, tradycje.	- opisuje wydarzenia życia codziennego, - przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości, - relacjonuje wydarzenia z przeszłości, - opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość, - wyraża i uzasadnia swoje poglądy i uczucia, - przedstawia opinie innych osób, - opisuje doświadczenia swoje i innych osób, - stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. 5. Uczeń reaguje w formie tekstu pisanego: - nawiązuje kontakty towarzyskie, - uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia, - prowadzi negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego, - proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie, - prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia, - wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; - wyraża swoje emocje; - prosi o radę i udziela rady; - wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; - wyraża skargę i przeprasza, przyjmuje przeprosiny. 6. Uczeń przetwarza tekst pisemnie: - przekazuje w języku polskim informacje z tekstu w języku francuskim, przekazuje w języku francuskim informacje sformułowane w języku polskim.
--	---

Część ustna (10 minut, liczba punktów: 10)

Zagadnienia	Wymagane umiejętności
Uczeń posługuje się zasobem środków językowych, umożliwiających realizację treści nauczania w zakresie wymagań szczegółowych podstawy programowej oraz zagadnień spoza podstawy programowej wskazanych w tym programie merytorycznym konkursu.	6. Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach życia codziennego (III.1.6): 1) nawiązuje kontakty towarzyskie: przedstawia siebie i inne osoby, wita się i żegna, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób; 2) rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; 3) stosuje formy grzecznościowe; 4) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; 5) prowadzi negocjacje w różnych sytuacjach życia codziennego; 6) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; 7) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 8) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; 9) wyraża swoje emocje; 10) prosi o radę i udziela rady;

	11) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; 12) wyraża skargę i przeprasza, przyjmuje przeprosiny; 13) prosi o powtórzenie lub sprecyzowanie tego, co powiedział rozmówca.
--	--

1) Zasady organizacji części ustnej

W części ustnej uczeń wykonuje dwa zadania. W zadaniu pierwszym opisuje ilustrację. W zadaniu drugim odpowiada na jedno pytanie z zakresu tematycznego konkursu.

2) Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

Za zadanie pierwsze uczeń może uzyskać maksymalnie 5 punktów, w tym: za opis ilustracji – 2 pkt, za poprawność językową – 2 pkt. i za bogactwo językowe - 1 pkt.

Za zadanie drugie uczeń może uzyskać maksymalnie 5 punktów, w tym: za interakcję – 1 pkt., za bogactwo językowe 2 pkt. i za poprawność językową – 2 pkt.

2.9.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

2.9.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego. Tom 3. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum:

<http://www.men.gov.pl/images/stories/pdf/Reforma/3b.pdf>

2. Podręczniki do nauki języka francuskiego, przeznaczone dla uczniów szkół gimnazjalnych.

3. Miquel C., Goliot-Lété A. 2007. *Vocabulaire progressif du français avec 250 exercices*. Paris. CLE International.

4. Akyüz et all. 2000. *Exercices de vocabulaire en contexte*. Paris. Hachette.

5. Roudmanovitch E. 2006. *Vocabulaire progressif du français pour les adolescents*. Paris. CLE International.

6. Grevisse M. 2005. *Gramatyka języka francuskiego od A do... B2*. De Boeck/Nowela.

7. Bié N., Santinan P. 2006. *Grammaire pour adolescents. 250 exercices*. Paris. CLE International.

8. Caqueneau-Gündüz et all. 2005. *Les exercices de grammaire. Niveau B1*. Paris. Hachette.

9. Grand-Clément O. 2008. *Civilisation en dialogues*. Paris. CLE International.

10. Roesch R., Rolle-Harold R. 2008. *La France au quotidien*. Grenoble. PUG.

11. Volpe A., Breuil A.L. 2007. *Puzzle. Ouverture sur le monde francophone*. ELI – Modern languages.

12. Barféty M., Beaujuin P. 2004. *Expression orale. Niveau 1*. Paris. CLE International.

13. Barféty M., Beaujuin P. 2005. *Expression orale. Niveau 2*. Paris. CLE International.

14. <http://insuf-fle.hautetfort.com/comprehension-orale/>

15. http://www.rfi.fr/lffr/questionnaires/072/questionnaire_12.asp

16. http://www.tv5.org/TV5Site/enseigner-apprendre-francais/accueil_apprendre.php

17. <http://flenet.rediris.es/baseaudio.html>

Opracowała Marlena Deckert

2.10. KONKURS Z JĘZYKA ROSYJSKIEGO

2.10.1. Cele edukacyjne .

- Rozbudzanie i pielęgnowanie zainteresowań językiem i kulturą rosyjską .
- Motywowanie do samodzielnego i systematycznego pogłębiania wiedzy i umiejętności z zakresu języka rosyjskiego.
- Kształtowanie postawy otwartości wobec zjawisk interkulturowych i tolerancji wobec odmienności kulturowej.
- Rozwijanie umiejętności wykorzystywania przez uczniów różnego rodzaju źródeł informacji.
- Umacnianie wiary we własne siły i umożliwienie osiągnięcia sukcesu.

2.10.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu.

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.11.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (forma pisemna 60 min, liczba punktów 30.

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (zakres podstawowy)
1. Uczeń posługuje się w miarę rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).
3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy i teksty narracyjne):
1) określa główną myśl tekstu;
2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu;
3) znajduje w tekście określone informacje;
4) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę);
5. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne w formie prostych wyrażen i zdań (wiadomość, e-mail, krótki opis):
1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i czynności;
2) opisuje wydarzenia z życia codziennego;
3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
4) opisuje swoje upodobania;
5) wyraża swoje opinie i uczucia;
6) opisuje intencje i plany na przyszłość.
8. Uczeń przetwarza tekst pisemnie:
1) przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach);

- 2) przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim, w zakresie następujących tematów:
- człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, problemy etyczne);
 - dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania);
 - szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne, system oświaty);
 - życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);
 - sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy).

II. Eliminacje okręgowe (forma pisemna - 90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (zakres rozszerzony)

Uczeń spełnia wymagania określone dla etapu I konkursu a ponadto:

1. Posługuje się bogatym zasobem środków językowych(leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych.
2. Rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).
 - rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
 - rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.
3. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach:
 - nawiązuje kontakty towarzyskie(np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób),
 - uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
 - proponuje , przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie,
 - prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
 - wyraża swoje opinie , intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia,
 - wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie),
 - prosi o radę i udziela rady,
 - wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby,
 - wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.
4. Uczeń przetwarza tekst pisemnie:
 - a) przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym,
 - b) rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe w zakresie następujących tematów:
 - praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, rynek pracy),
 - żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety),
 - zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedaż i kupno, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia),
 - podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, informacja turystyczna, baza noclegowa,
 - wycieczki, zwiedzanie, wypadki)
 - zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia)

III. Eliminacje wojewódzkie

A. Część pisemna (80 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (zakres rozszerzony)
Uczeń spełnia wymagania określone dla etapu I i II konkursu, a ponadto: 1. Rozumie ze słuchu teksty o różnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, komunikaty, instrukcje, wiadomości) artykułowane wyraźnie w standardowej odmianie języka. 1) określa główną myśl tekstu; 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje; 4) określa intencje nadawcy(autora tekstu); 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację uczestników). 2. Rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). 3. Tworzy dłuższe wypowiedzi pisemne (np. list formalny, opis,, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja) bogate i spójne pod względem treści a) Przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia, b) Stosuje formalny list lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji w zakresie następujących tematów: - kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media); - nauka i technika(np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych); - świat przyrody (np. klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, przestrzeń kosmiczna); - państwo i społeczeństwo (np. struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna); - elementy wiedzy o kraju nauczanego języka (Rosja) oraz o kraju ojczystym z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.

B. Część ustna (10 minut, liczba punktów: 10)

Wymagane umiejętności
1. Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne, bogate i spójne pod względem treści. 2. Uczeń reaguje płynnie w formie ustnej w różnorodnych, złożonych sytuacjach. 3. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

1) Zasady organizacji części ustnej

- Zadania dla tej części konkursu zostaną opracowane na podstawie tematyki podanej na I, II i III etap konkursu.
- Uczestnik rozmawia z egzaminatorem na jeden z wylosowanych tematów.

2) Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

W części ustnej oceniamy:

1. Przekazanie informacji. Poprawność rzeczowa – 3 pkt.

3 pkt. za wypowiedź bezbłędną, 2 pkt. za wypowiedź zawierającą od 1 do 3 błędów, 1 pkt. za wypowiedź zawierającą od 4 do 7 błędów, 0 pkt. za wypowiedź zawierającą 8 i więcej błędów.

2. Bogactwo leksykalno- gramatyczne. Znajomość realiów – 3 pkt.

3 pkt. za wypowiedź bezbłędną, 2 pkt. za wypowiedź zawierającą od 1 do 3 błędów, 1 pkt. za wypowiedź zawierającą od 4 do 7 błędów, 0 pkt. za wypowiedź zawierającą 8 i więcej błędów.

3. Poprawność językowa, artykulacyjno- akcentuacyjna 2 pkt.,

2 pkt. za wypowiedź bezbłędną, 1 pkt. za wypowiedź zawierającą od 1 do 3 błędów, 0 pkt. za wypowiedź zawierającą 4 i więcej błędów.

4. Płynność wypowiedzi. Logika i spójność wypowiedzi. 2 pkt.

2 pkt. za wypowiedź bezbłędną, 1 pkt. za wypowiedź zawierającą od 1 do 3 błędów, 0 pkt. za wypowiedź zawierającą 4 i więcej błędów.

2.10.4. Forma zadań.

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania prawda/ fałsz zadania krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

2.10.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów.

- 1) Irina Kabyszewa, Krzysztof Kusal, *Korepetycje język rosyjski*, wyd. Buchmann Warszawa.
- 2) Irina Kuzmina, Bożena Śliwińska, *Język rosyjski 365 zadań i ćwiczeń z rozwiązaniami*, wyd. Langenscheidt Warszawa.
- 3) Józefa Boczuła, Inessa Wierieszczagina, *Gry i zabawy na lekcjach języka rosyjskiego*, Warszawa 1999.
- 4) T. Tymińska, *Pierwyje szagi*, Warszawa WSiP.
- 5) Inessa Wierieszczagina, *Dawajcie pogovorim*, Warszawa 1998.
- 6) Krystyna i Antoni Paliński, *Ćwiczenia gramatyczne z języka rosyjskiego*, Warszawa 1990.
- 7) S. Chawronina, *Mówimy po rosyjsku*, Moskwa 1985, Russkij jazyk.
- 8) N. G Kryłowa, N. J. Amijłowa, N. A. Fiedonina, *Tak mówią Rosjanie*, Moskwa 1982, wyd. Russkij jazyk.

Opracowała Grażyna Polakowska

2.11. KONKURS Z JĘZYKA HISPANIEGO

2.11.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowania nauką języka hiszpańskiego.
- Wspieranie w nauce uczniów uzdolnionych językowo.
- Podniesienie poziomu umiejętności językowych (słuchania, mówienia, pisanie i czytania).
- Wzbogacenie wiedzy o kulturze, geografii, literaturze i życiu codziennym w krajach hiszpańskiego obszaru językowego.
- Kształtowanie postawy tolerancji w stosunku do przedstawicieli innych narodów i kultur.

2.11.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.11.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań w zakresie następujących tematów (PP.III.0.1): 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenie); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego); 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług); 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, informacja turystyczna, zwiedzanie); 9) kultura (np. dziedziny kultury, uczestnictwo w kulturze); 10) sport (np. popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe); 11) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie); 12) technika (np. korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych); 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz);

14) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczania języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.

3. Uczeń rozumie krótkie, proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy i proste teksty narracyjne) (PP. III.0.3)

- 1) określa główną myśl tekstu;
- 2) znajduje w tekście określone informacje;
- 3) określa intencje nadawcy/ autora tekstu;
- 4) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu).

5. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne: w formie prostych wyrażen i zdań (np. wiadomość, e-mail, krótki opis) (PP. III.0.5):

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i czynności;
- 2) opisuje wydarzenia życia codziennego;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) opisuje swoje upodobania;
- 5) wyraża swoje opinie i uczucia;
- 6) opisuje intencje i plany na przyszłość.

7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość) w typowych sytuacjach (PP. III.0.7):

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);
- 2) uzyskuje i przekazuje proste informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz);
- 3) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- 4) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej (PP.- podstawa programowa)

1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań w zakresie następujących tematów (PP.III.1.1):

- 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania);
- 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenie);
- 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły);
- 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy);
- 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);
- 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne);
- 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama);
- 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie);
- 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media);
- 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy);
- 11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia);

- 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno- komunikacyjne);
 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe);
 14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość);
 15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczania języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.

3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne) (PP.III.1.3):

- 1) określa główną myśl tekstu;
- 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu;
- 3) znajduje w tekście określone informacje;
- 4) określa intencje nadawcy/ autora tekstu;
- 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu);
- 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
- 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

5. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. notatka, ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, wiadomość, ankietę, pocztówka, e-mail, opis, krótki list prywatny) (PP.III.1.5):

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;
- 2) opisuje wydarzenia życia codziennego;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości;
- 5) wyraża i uzasadnia swoje poglądy, uczucia;
- 6) przedstawia opinie innych osób;
- 7) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
- 8) opisuje doświadczenia swoje i innych;
- 9) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, pocztówka, krótki list prywatny) w typowych sytuacjach (PP.III.1.7):

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);
- 2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz);
- 3) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. uzgadnianie formy spędzania czasu);
- 4) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;
- 5) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- 6) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się, sprzeciwia się;
- 7) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- 8) prosi o radę i udziela rady;
- 9) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- 10) wyraża skargę, przeprosza, przyjmuje przeprosiny.

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
1) dom (np. wynajmowanie mieszkania);	Uczeń: 1) przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów;

2) szkoła (np. kształcenie pozaszkolne).	2) rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).
--	---

Uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze, geografii, literaturze i życiu codziennym Hiszpanii i Kuby.

Zakres tematyczny dotyczący kultury, geografii, literatury i życia codziennego w Hiszpanii:

- 1) Geografia.
- 2) Ustrój.
- 3) Święta i tradycje hiszpańskie.
- 4) Kuchnia hiszpańska.
- 5) Literatura Hiszpanii:
- 6) Miguel de Cervantes
- 7) Eduardo Mendoza
- 8) Carlos Ruiz Zafón
- 9) Sztuka Hiszpanii:
- 10) Sztuka arabska
- 11) Sztuka barokowa
- 12) Sztuka współczesna
- 13) Piłka nożna (kluby sportowe).

Zakres tematyczny dotyczący kultury, geografii, literatury i życia codziennego na Kubie:

- 1) Geografia.
- 2) Ustrój.
- 3) Kuchnia kubańska.
- 4) Tańce kubańskie.
- 5) Muzyka kubańska.
- 6) Atrakcje turystyczne.

III. Eliminacje wojewódzkie

A. Część pisemna (80 minut, liczba punktów: 40)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań w zakresie następujących tematów (PP.III.1.1): 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenie); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy); 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama); 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie);

- 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media);
- 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy);
- 11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia);
- 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno- komunikacyjne);
- 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe);
- 14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość);
- 15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczania języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.

2. Uczeń rozumie ze słuchu proste, krótkie, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka (PP.III.1.2):

- 2) określa główną myśl tekstu;
- 3) znajduje w tekście określone informacje;
- 4) określa intencję nadawcy/ autora tekstu;
- 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników);
- 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

3. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne) (PP.III.1.3):

- 1) określa główną myśl tekstu;
- 2) określa główną myśl poszczególnych części tekstu;
- 3) znajduje w tekście określone informacje;
- 4) określa intencje nadawcy/ autora tekstu;
- 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu);
- 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
- 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

5. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. notatka, ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, wiadomość, ankietę, pocztówka, e-mail, opis, krótki list prywatny) (PP.III.1.5):

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;
- 2) opisuje wydarzenia życia codziennego;
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości;
- 5) wyraża i uzasadnia swoje poglądy, uczucia;
- 6) przedstawia opinie innych osób;
- 7) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
- 8) opisuje doświadczenia swoje i innych;
- 9) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.

7. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, pocztówka, krótki list prywatny) w typowych sytuacjach (PP.III.1.7):

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób);
- 2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz);
- 3) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. uzgadnianie formy spędzania czasu);
- 4) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;
- 5) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;

6) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się, sprzeciwia się; 7) wyraża swoje emocje (np. radość; niezadowolenie, zdziwienie); 8) prosi o radę i udziela rady; 9) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; 10) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.	
Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
1) dom (np. wynajmowanie mieszkania); 2) szkoła (np. kształcenie pozaszkolne); 3) żywienie (np. diety); 4) zakupy i usługi (np. środki płatnicze); 5) zdrowie (np. niepełnosprawni).	Uczeń: 1) przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu; przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; 2) wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; 3) wysuwa i rozważa hipotezy, aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpira argumenty przeciwnie); 4) komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; 5) rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).

Uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze, geografii, literaturze i życiu codziennym Hiszpanii i Kuby.

Zakres tematyczny dotyczący kultury, geografii, literatury i życia codziennego w Hiszpanii:

- 1) Geografia.
- 2) Ustrój.
- 3) Święta i tradycje hiszpańskie.
- 4) Kuchnia hiszpańska.
- 5) Literatura Hiszpanii:
- 6) Miguel de Cervantes
- 7) Eduardo Mendoza
- 8) Carlos Ruiz Zafón
- 9) Sztuka Hiszpanii:
- 10) Sztuka arabska
- 11) Sztuka barokowa
- 12) Sztuka współczesna
- 13) Piłka nożna (kluby sportowe).

Zakres tematyczny dotyczący kultury, geografii, literatury i życia codziennego na Kubie:

- 1) Geografia.
- 2) Ustrój.
- 3) Kuchnia kubańska.
- 4) Tańce kubańskie.
- 5) Muzyka kubańska.
- 6) Atrakcje turystyczne.

B. Część ustna (10 minut, liczba punktów: 10)

Zagadnienia	Wymagane umiejętności
1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań w zakresie następujących tematów (PP.III.1.1): 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenie); 3) szkoła (np. przedmioty nauczania, życie szkoły); 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy); 5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy); 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług, reklama); 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie, hotel, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie); 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media); 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy); 11) zdrowie (np. higieniczny tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia); 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologie informacyjno- komunikacyjne); 13) świat przyrody (np. pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe); 14) życie społeczne (np. konflikty i problemy społeczne, przestępczość); 15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczania języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej.	4. Uczeń tworzy krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne (PP. III.1.4): 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; 2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości; 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; 6) przedstawia opinie innych osób; 7) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 8) opisuje doświadczenia swoje i innych osób. 6. Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach (PP. III. 6): 2) rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; 9) wyraża swoje emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie); 13) prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie (sprecyzowanie) tego, co powiedział rozmówca.

1) Zasady organizacji części ustnej

W części ustnej uczniowie losują ilustrację do opisanie oraz jedno pytanie z zakresu tematycznego konkursu (zob. Wymagania szczegółowe z podstawy programowej: punkt 1).

2) Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

- a) Za zadanie 1 można uzyskać 5 punktów (opis ilustracji – 2p., poprawność językowa – 2 p., bogactwo językowe - 1 p.)
- b) za zadanie drugie można uzyskać 5 punktów (poprawność językowa i interakcja – 3 p., bogactwo językowe - 2 p.)

2.11.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania typu prawda/ fałsz.

2.11.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1. Diccionario de la Lengua Española (RAE).
- 2. *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid 2009, RAE.
- 3. R. Alonso Raya, A. Castañeda Castro, i in. *Gramática básica del estudiante de español*, Difusión, Barcelona 2005.
- 4. F. Castro, *Uso de la gramática española (elemental, intermedio)*, Edelsa, Madrid 2006.
- 5. P. Domínguez, P. Bazo, J. Herrera, *Actividades comunicativas. Entre bromas y veras...*, Edelsa, Madrid 2004.
- 6. A. Encinar, *Uso interactivo del vocabulario*, Edelsa, Madrid 2003.
- 7. C. Granger, J. Plumb, *La gramática da juego*, Heinemann, Madrid 1997.
- 8. A. G. Hermoso, C. R. Duenas, A. C. Velez, *Gramatyka języka hiszpańskiego en Uso*, polska adaptacja: Koszarska M., Edelsa/Nowela, Madrid 2008.
- 9. E. Martín Peris, N. Sans Baulenas, *Gente de la calle. Documentos de la vida cotidiana*, Difusión, Madrid.
- 10. C. Moreno, C. Hernández, C. Miki Kondo., *Gramática. Elemental A1-A2*, Anaya, Madrid 2007.
- 11. M. Moreno, K. Prussak, M. Socorro, *Język hiszpański. Zbiór ćwiczeń dla gimnazjalistów*, Nowela, Poznań 2009.
- 12. R. Pinilla, R. Acquaroni, *!Bien dicho! Ejercicios de expresión oral*, SGEL, Alcobendas, Madrid 2002.
- 13. L. Sandor, *Tiempo para practicar los pasados*, Edelsa, Madrid 2004.
- 14. A. Balea, P. Ramos, *Cultura española*, enCLAVE- ELE, 2007.
- 15. <http://www.elcastellano.org/>
- 16. <http://www.sispain.org/spanish/index.html>
- 17. <http://usuarios.multimania.es/caselmolino/index.htm>
- 18. <http://www.wordreference.com/>

Opracowała **Monika Łakuta**

2.12. KONKURS Z JĘZYKA POLSKIEGO

2.12.1. Cele edukacyjne:

- Rozwijanie literackich uzdolnień i zainteresowań polonistycznych prowadzących do głębszego zrozumienia ojczystej literatury oraz kulturowej tradycji narodowej i europejskiej.
- Rozbudzanie wrażliwości estetycznej i twórczego myślenia oraz inspirowanie do samodzielnych poszukiwań i działań w zakresie szeroko rozumianej edukacji humanistycznej,
- Stymulowanie aktywności w procesie gromadzenia wiedzy i zdobywania umiejętności polonistycznych poprzez rozwijanie sprawności rozumienia czytanych tekstów i kształcenie odbioru, analizy i pogłębionej interpretacji dzieł kultury w różnych zestawieniach kontekstualnych,
- Doskonalenie kompetencji językowo-stylistycznych poprzez ugruntowanie wiedzy o języku ojczystym.
- Kształcenie sprawności pisania i mówienia z dbałością o wysoką kulturę słowa i poprawność we wszystkich warstwach redagowanych i wypowiedzianych tekstów.
- Kształtowanie postawy refleksyjnego odbiorcy i twórcy różnorodnych tekstów kultury, świadomie, kreatywnie oraz inspirująco wykorzystującego w praktyce zintegrowaną wiedzę i umiejętności polonistyczne.

2.12.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie szkolnym** nie wykracza poza podstawę programową.

Zakres wiedzy i umiejętności wymagany od uczestników konkursu na **etapie okręgowym i wojewódzkim** może wykraczać poza treści podstawy programowej. Szczegółowo określa go regulamin.

2.12.3. Szczegółowy opis treści programowych obowiązujących na poszczególnych etapach konkursu

Uwaga!

Na wszystkich etapach konkursu obowiązują wymagania z dwóch wcześniejszych etapów kształcenia: klas I- III szkoły podstawowej, klas IV- VI szkoły podstawowej.

I. Eliminacje szkolne (60 minut, liczba punktów: 30)

Wymagania szczegółowe z podstawy programowej
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
1. Uczeń:
1.2)wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu;
1.3) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
1.4) odróżnia informacje o faktach od opinii;
1.6) rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym;

1.7) rozpoznaje intencję wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację);

3. Świadomość językowa.

Uczeń:

3.1) rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy;

3.2) rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenia w tekście;

3.3) dostrzega zróżnicowanie słownictwa – rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe, archaizmy i neologizmy, eufemizmy (...)); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone (obce) – rozumie ich funkcję w tekście;

3.5) rozpoznaje w zdaniach i w równoważnikach zdań różne rodzaje podmiotów, orzeczeń, dopełnień, okoliczników oraz przydawek – rozumie ich funkcje;

3.6) rozróżnia rodzaje zdań złożonych podrzędnie i współrzędnie, (...), zdania bezpodmiotowe oraz rozumie ich funkcje w wypowiedzi;

3.7) odróżnia temat fleksyjny od końcówki;

3.8) odróżnia czasowniki dokonane i niedokonane; rozpoznaje tryby i strony (czynną i bierną) czasownika (...) – wyjaśnia ich funkcje w tekście;

II. Analiza i interpretacja różnych tekstów kultury.

1. Uczeń:

1.2) rozpoznaje problematykę utworu.

2.2) charakteryzuje postać mówiącą w utworze;

2.4) wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (archaizmów, zdrobień, zgrubień, metafor), składni (powtórzeń, pytań retorycznych, różnego typu zdań i równoważników), fonetyki (rymu, (...));

2.6) przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego (epika, liryka, dramat);

2.7) rozpoznaje gatunek literacki czytanego utworu : (...),komedia, dramat (gatunek), tragedia, ballada, (...) nowela (...);

4. Wartości i wartościowanie

Uczeń:

4.1) posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości pozytywnych i ich przeciwieństw oraz określa postawy z nimi związane, np. patriotyzm-nacjonalizm, tolerancja-nietolerancja, piękno-brzydota, a także rozpoznaje ich obecność w życiu oraz w literaturze i innych sztukach;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Uczeń:

1) tworzy spójne wypowiedzi (...) pisemne w następujących formach gatunkowych: urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie opowiadanie, opis sytuacji (...) zróżnicowany stylistycznie i funkcjonalnie opis zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki, (...), sprawozdanie z lektury, filmu, (...); dostosowuje odmianę i styl języka do gatunku, w którym się wypowiada;

2) stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;

4) dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie (...);

2. Świadomość językowa.

Uczeń:

2.3) tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wysławiania się; świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści;

2.4) stosuje związki frazeologiczne, rozumiejąc ich znaczenie;

2.5) stosuje różne rodzaje zdań we własnych tekstach; (...)

2.7) przekształca części zdania pojedynczego w zdania podrzędne i odwrotnie, przekształca konstrukcje strony czynnej w konstrukcje strony biernej i odwrotnie (...);

2.11) operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie rozwijanym i koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: rozwój psychiczny, moralny i fizyczny człowieka; społeczeństwo i kultura; region i Polska).

Od uczestnika konkursu na tym etapie wymagane są także umiejętności posługiwania się poprawnym (również w zakresie ortografii i interpunkcji), bogatym i zróżnicowanym stylistycznie językiem dostosowanym do sytuacji komunikacyjnej.

II. Eliminacje okręgowe (90 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązują również wymagania wskazane w etapie szkolnym.

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Uczeń:

- 1.5) dostrzega różnice między fikcją a kłamstwem;
- 1.8) dostrzega w wypowiedzi przejawy agresji i manipulacji;
- 1.9) rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną, wskazuje tezę, argumenty i wnioski;
- 1.11) wykorzystuje dodatkowe informacje z przypisu.

3. Świadomość językowa.

Uczeń:

- 3.2) rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenia w tekście;
- 3.6) rozróżnia (...) imiesłowne równoważniki zdań, oraz rozumie ich funkcje w wypowiedzi;
- 3.8) odróżnia (...) imiesłowny – wyjaśnia ich funkcje w tekście;
- 3.9) rozpoznaje temat słowotwórczy i formant w wyrazach pochodnych i wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Uczeń:

- 2.3) rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz potrafi określić ich funkcje w utworze;
- 2.4) wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (archaizmów, zdrobnień, zgrubień, metafor), składni (powtórzeń, pytań retorycznych, różnego typu zdań i równoważników), fonetyki (rymu, (...), wyrazów dźwiękonaśladowczych);
- 2.5) omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu, podtytułu, motta, apostrofy, puenty, punktu kulminacyjnego);
- 2.7) rozpoznaje czytany utwór jako: dramat, przypowieść, pamiętnik, dziennik, (...), hymn, powieść historyczną;
- 2.8) rozpoznaje odmiany gatunkowe literatury popularnej: powieść lub opowiadanie obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy;

4. Wartości i wartościowanie

Uczeń:

- 4.3) dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi (...) pisemne w następujących formach gatunkowych: urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie opowiadanie, opis sytuacji i przeżyć,

(...), charakterystyka postaci literackiej, filmowej lub rzeczywistej, sprawozdanie (...) ze zdarzenia z życia (...); dostosowuje odmianę i styl języka do gatunku, w którym się wypowiada;

2) stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;

4) dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie (...);

5) uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;

7) stosuje zasady etykiety językowej – wie, w jaki sposób zwracać się do rozmówcy w zależności od sytuacji i relacji, łączącej go z osobą, do której mówi (dorosły, rówieśnik, obcy, bliski), zna formuły grzecznościowe, zna konwencje językowe zależne od środowiska (np. sposób zwracania się do nauczyciela, lekarza, profesora wyższej uczelni), ma świadomość konsekwencji używania formuł niestosownych i obraźliwych.

2. Świadomość językowa.

Uczeń:

2.3) tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wysławiania się; świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści;

2.4) stosuje związki frazeologiczne, rozumiejąc ich znaczenie;

2.5) stosuje różne rodzaje zdań we własnych tekstach; dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do wagi, jaką nadaje przekazywanym informacjom;

2.8) wprowadza do wypowiedzi partykuły, rozumiejąc ich rolę w modyfikowaniu znaczenia składników wypowiedzi;

2.9) wykorzystuje wykrzyknik jako część mowy w celu wyrażenia emocji; stosuje wołacz w celu osiągnięcia efektów retorycznych;

2.10) stosuje poprawne formy odmiany rzeczowników, czasowników (w tym imiesłówów), przymiotników, liczebników i zaimków; stosuje poprawne formy wyrazów w związkach składniowych (zgody i rzędu);

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
- wyrazy złożone, ich struktura i podział, - znajomość struktury składniowej wypowiedzi wielokrotnie złożonych, - znajomość wyznaczników formalnych następujących funkcji językowych: informatywnej, ekspresywnej, impresywnej. - znajomość merytorycznych i stylistyczno- językowych wyznaczników formalnych następujących form wypowiedzi: charakterystyka porównawcza, przemówienie.	- rozróżnianie różnych typów wyrazów złożonych; złożzeń, zrostów, zestawień; - wyodrębnianie elementów budowy słotwórczej wyrazów złożonych; - tworzenie i pisownia przymiotników złożonych; - sporządzanie wykresów graficznych wypowiedzi wielokrotnie złożonych, - dokonywanie analizy wypowiedzi wielokrotnie złożonych, - rozpoznawanie językowych cech wypowiedzi w funkcji informatywnej, ekspresywnej, impresywnej. - redagowanie wypowiedzi w funkcji informacyjnej, ekspresywnej, impresywnej. - redagowanie spójnych wypowiedzi poprawnych pod względem merytorycznym, językowo-stylistycznym i ortograficzno-interpunkcyjnym w następujących formach: charakterystyka porównawcza, przemówienie.

1. Materiał ortograficzny dotyczący wiadomości i umiejętności w zakresie pisowni: u – ó; ż – rz; h – ch; partykuły „nie” z różnymi częściami mowy; innych partykuł; liczebników, przymków złożonych i wyrażen przymkowych; zaimków, rzeczowników i przymiotników złożonych; nazw własnych (w tym miejscowych) i przymiotników od nich pochodzących, skrótów i skrótowców, złożen, zrostów i zestawień, małą i wielką literą oraz zasad poprawnego stosowania interpunkcji będzie sprawdzany w formie zadań otwartych. **Nie wystąpi dyktando.**
2. Wśród zadań otwartych znajdują się zadania sprawdzające następujące umiejętności:
- dokonywanie różnorodnych operacji na przytoczonym tekście (np. streszczanie, rozwijanie, parafrazowanie, korekta błędów),
 - rozpoznawania relacji semantycznych i stylistycznych między wyrazami (**synonimy, antonimy, homonimy, eponimy, eufemizmy, frazeologizmy**).

III. Eliminacje wojewódzkie

Obowiązują również wymagania wskazane w etapie szkolnym i etapie okręgowym konkursu.

A. Część pisemna (80 minut, liczba punktów: 40)

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Uczeń:

10) rozróżnia gatunki publicystyczne prasowe, radiowe i telewizyjne (artykuł, wywiad, reportaż);

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Uczeń:

2.4) wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (między innymi: archaizmów, zdrobnień, zgrubień, metafor), składni (między innymi: powtórzeń, pytań retorycznych, różnego typu zdań i równoważników), fonetyki (między innymi: rymu, rytmu, wyrazów dźwiękonaśladowczych);

2.9) wskazuje elementy dramatu, takich jak: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog;

3.1) przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją;

3.2) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny;

3.10) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych; wskazuje przykłady mieszania gatunków;

3.11) uwzględnia w analizie specyfikę tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatura, teatr, film, muzyka, sztuki plastyczne, sztuki audiowizualne.

4. Wartości i wartościowanie

Uczeń:

4.2) omawia na podstawie poznanych dzieł literackich i innych tekstów kultury podstawowe, ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, śmierć, cierpienie, lęk, nadzieja, wiara religijna, samotność, inność, poczucie wspólnoty, solidarność, sprawiedliwość;

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń:

1.1) tworzy spójne wypowiedzi (...) pisemne w następujących formach gatunkowych: urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie opowiadanie, (...) charakterystyka postaci literackiej, filmowej lub rzeczywistej, sprawozdanie z lektury, filmu, spektaklu i ze zdarzenia z życia, rozprawka, (...); dostosowuje odmianę i styl języka do gatunku, w którym się wypowiada;

1.2) stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną

pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;
 1.4) dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie (...);
 1.6) przestrzega zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych, m.in. zna konsekwencje stosowania form charakterystycznych dla elektronicznych środków przekazywania informacji, takich jak: SMS, e-mail, czat, blog (ma świadomość niebezpieczeństwa oszustwa i manipulacji powodowanych anonimowością uczestników komunikacji w sieci, łatwego obrażania obcych, ośmieszania i zawstydzania innych wskutek rozpowszechniania obrazów przedstawiających ich w sytuacjach kłopotliwych, zna skutki kłamstwa, manipulacji, ironii);
2. Świadomość językowa
Uczeń:
 2.5) stosuje różne rodzaje zdań we własnych tekstach; dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do wagi, jaką nadaje przekazywanym informacjom;
 2.6) wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych; stosuje średnik;
 2.7) (...) zamienia mowę niezależną na zależną;

Zagadnienia spoza podstawy programowej	Wymagane umiejętności
- odczytywanie dzieł literackich (tekstów kultury) z różnych epok i konwencji artystycznych (zwłaszcza tradycji biblijnej i antycznej jako źródeł kultury europejskiej, a także kręgu kultury rycersko-dworskiej, humanistycznej, patriotycznej, społecznikowskiej, regionalnej) z uwzględnieniem zróżnicowanych kontekstów: kulturowego, literackiego, filozoficznego, religijnego, regionalnego; - rozpoznawanie treści i interpretowanie znanych mitów, toposów i symboli obecnych w różnych tekstach kultury (wysokiej, popularnej, masowej); - posługiwanie się ze zrozumieniem pojęciami z dziedziny teorii literatury i wiedzy o kulturze (topos, mit, symbol, parabola, wiersz wolny, biały, sylabiczny, sonet, przerzutnia, stylizacja językowa, groteska i jej cechy, komizm i jego typy, gatunki filmowe); - rozumienie pojęć: komizm, groteska, ironia; - cechy i funkcje mass mediów	- dostrzeganie (rozpoznawanie), rozumienie i trafne wykorzystywanie w czytanych i redagowanych tekstach uniwersalizmu i specyfiki ludzkich doświadczeń, uczuć i dążeń wpisanych w dzieła literackie i inne teksty kultury z różnych epok, konwencji artystycznych oraz kręgów kulturowych; - dokonywanie interpretacji i reinterpretacji znanych mitów, toposów i symboli obecnych w różnych tekstach kultury (wysokiej, popularnej, masowej); - rozpoznawanie i nazywanie swoistych właściwości utworów literackich i innych tekstów kultury oraz określanie funkcji charakterystycznych dla nich językowych środków stylistycznych i sposobów artystycznego wyrazu. - rozpoznawanie w różnych tekstach kultury komizmu, ironii; dostrzeganie cech groteski; - określanie funkcji komizmu, ironii, elementów groteski w różnych tekstach kultury, - redagowanie tekstów na wskazany temat w tonie żartobliwym, ironicznym lub zawierających elementy groteski. -wskazywanie cech mass mediów; rozpoznawanie ich wyróżników formalnych i określanie funkcji mass mediów.

Pisemny test będzie zbudowany z różnych typów zadań otwartych i skonstruowany wokół jednolitej zasady łączącej poszczególne zadania (na przykład: motyw, temat, problemu, idei).

B. Część ustna (10 minut, liczba punktów: 10)

Ustna analiza i interpretacja wylosowanego przez uczestnika konkursu wiersza wykorzystującego motyw świata natury jako odwiecznej inspiracji dla poetów różnych epok literackich i konwencji artystycznych

Zagadnienia	Wymagane umiejętności
- analizowanie tekstu lirycznego z wykorzystaniem biegłej znajomości terminologii teoretycznoliterackiej (rozpoznawanie wskazanych w podstawie programowej obu etapów kształcenia środków stylistycznych, a także: anafory, antytezy, peryfrazy, oksymoronu, hiperboli, powtórzenia, pytania retorycznego, różnych typów zdań i równoważników, paralelizmu); - znajomość struktur wersyfikacyjnych utworów lirycznych (typ wiersza, rodzaje rymów, rytm); - rozpoznawanie (konkretyzowanie) podmiotu lirycznego i sytuacji lirycznej; - interpretacja tekstu lirycznego, - dbałość o zachowanie poprawności językowo-stylistycznej i artykulacyjnej prezentowanej wypowiedzi, - znajomość struktury ustnej wypowiedzi o charakterze analityczno-interpretacyjnym.	- wskazywanie środków stylistycznych i określanie ich funkcji w utworach lirycznych; - rozpoznawanie cech wersyfikacyjnych wiersza i analizowanie ich funkcji w przekazie treści. - charakteryzowanie podmiotu lirycznego i sytuacji lirycznej; - określanie problematyki utworu lirycznego, - omawianie sposobów jej wyrażenia; - wykorzystanie różnych zestawień kontekstualnych; - określanie funkcji różnych elementów wersyfikacji i struktury utworu (na przykład tytułu); - odczytanie przesłania, idei, myśli przewodniej utworu lirycznego; - wartościowanie analizowanego utworu; prezentacja własnych refleksji, przemyśleń i opinii; - budowanie i wygłaszanie wypowiedzi poprawnej pod względem językowo-stylistycznym i artykulacyjnym; - ustna prezentacja spójnej wypowiedzi o charakterze analityczno-interpretacyjnym poprawnej pod względem merytorycznym, kompozycyjnym oraz językowo-stylistycznym.

1) Zasady organizacji części ustnej

- Uczeń losuje jeden utwór poetycki z podanego zestawu i przygotowuje się do ustnego wystąpienia. **Czas przygotowania do wypowiedzi ustnej: 5 minut**
- Uczeń prezentuje swoją propozycję analizy i interpretacji wylosowanego utworu lirycznego. **Czas wypowiedzi ustnej: 5 minut.**

2) Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

A. Kryteria dotyczące analizy i interpretacji zaproponowanej przez mówiącego:

- postawienie tezy interpretacyjnej i jej uzasadnienie (rozwinięcie),
- opis sytuacji lirycznej (wskazanie jej elementów),
- struktura utworu (forma wypowiedzi podmiotu lirycznego),
- analiza języka utworu lirycznego,
- funkcje środków językowo-stylistycznych i sposobów obrazowania poetyckiego,

- znajomość i wykorzystanie różnych kontekstów (np. historycznego, biograficznego, religijnego, filozoficznego, kulturowego),
- poprawność zastosowanej terminologii teoretycznoliterackiej.

B. Kryteria oceny wypowiedzi analityczno-interpretacyjnej ucznia:

- struktura wypowiedzi ustnej (logika układu treści, spójność wewnętrzna, przejrzystość i jednoznaczność wyводу, precyzja języka),
- poprawność językowo-stylistyczna wypowiedzi ustnej.

2.12.4. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania z luką, zadania typu: prawda-fałsz.

2.12.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

Pozycje o charakterze słownikowo-encyklopedycznym i metodyczno-ćwiczeniowym do wykorzystania w pracy nauczyciela i ucznia:

1. Bańko M., Krajewska M., *Słownik wyrazów kłopotliwych*, Warszawa 1995.
2. Bańko M., *Polszczyzna na co dzień*, Warszawa 2013 (rozdz. 2. ABC stylistyki, 3. ABC gramatyki, 5. ABC grzeczności, 6. Zasady komunikacji internetowej, 7. Zasady pisowni, 8. Zasady interpunkcji, 10. Wzory tekstów użytkowych).
3. Bańko M., *Wykłady z polskiej fleksji*, Warszawa 2012.
4. Bortnowski S., *Jak uczyć poezji*. Warszawa 1998.
5. Bortnowski S., *Warsztaty dziennikarskie* Warszawa 1999.
6. Głowiński M., Kostkiewiczowa T., Okopień-Sławińska A., Sławiński J., *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1989.
7. Klemensiewicz Z., *Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego*, Warszawa 1970.
8. Kopaliński W., *Słownik symboli*. Warszawa 1991.
9. Kopaliński W., *Słownik mitów i tradycji kultury*. Warszawa 2007.
10. Müldner – Nieckowski P., *Wielki słownik frazeologiczny*, Warszawa 2004.
11. Nagajowa M., *Sztuka dobrego pisania i mówienia: poradnik językowy dla młodzieży*, Warszawa 2003.
12. Stypka A., *Ortografia w gimnazjum*, Warszawa 2002.
13. Stypka A., *Gramatyka w gimnazjum*. Warszawa 2002.
14. *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, pod red. E. Polańskiego, Warszawa 2012.
15. *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, pod red. A. Markowski, Warszawa 2012.
16. Strona internetowa Rady Języka Polskiego - www.rjp.pan.pl

W ocenie poprawności rozwiązań w zakresie języka, ortografii, interpunkcji uwzględniana będzie wykładnia podana w wymienionych słownikach.

Wybory(zbiory) poezji związanej pod względem tematyki i problematyki z uniwersalnym motywem świata natury jako odwiecznej inspiracji dla poetów różnych epok literackich i konwencji artystycznych (np. wiersze J. Kochanowskiego, A. Mickiewicza, J. Iwaszkiewicza, B. Leśmiana, L. Staffa, J. Tuwima, W. Broniewskiego, Cz. Miłosa, Z. Herberta, K. I. Gałczyńskiego, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, A. Kamieńskiej, J. Kulmowej, J. Twardowskiego).

Wybrane tomiki utworów

1. Cz. Miłosz, *Poezje wybrane*, Ossolineum 2013
2. Cz. Miłosz, *Wiersze wszystkie*, Kraków 2011.
3. L. Staff, *Wiersze wybrane*, Warszawa 1973

4. W. Broniewski, *Wiersze i poematy*, Warszawa 1974.
5. J. Kochanowski, *Fraszki*, Wrocław 1991 /BN/
6. J. Kochanowski, *Sobie śpiewam a Muzom... Antologia*, Warszawa 1975.
7. Z. Herbert, *Wiersze wybrane*, Kraków 2005.
8. J. Twardowski, *który stwarzasz jagody*, Kraków 1988.
9. B. Leśmian, *Poezje zebrane*, Warszawa 2012.
10. J. Kulmowa, *Moja pełnia czyli wiersze lubiane*, Warszawa 2000.
11. M. Pawlikowska-Jasnorzewska, *Poezje zebrane*, Toruń 1993.
12. J. Iwaszkiewicz, *Poezje*, Lublin 1989.
13. A. Kamieńska, *Jasność w środku nocy*, Warszawa 2001.
14. A. Mickiewicz, *Wybór poezyj*, Wrocław 1986.
15. J. Tuwim, *Wiersze wybrane*, Wrocław 1986.
16. K. I. Gałczyński, *Liryka 1926 – 1953*, Warszawa 1962.
17. K. I. Gałczyński, *Serwus, madonna*, Warszawa 1984.
18. A. Asnyk, *Poezje zebrane*, Toruń 1995

Podany spis tomików należy traktować tylko jako przykład. Kryterium wyboru utworów lirycznych do analizy i interpretacji jest motyw przyrody we wcześniej wskazanym ujęciu.

Opracowała Teresa Szabelska

2.13. WOJEWÓDZKI KONKURS ORTOGRAFICZNY

2.13.1. Cele edukacyjne:

- Poglębianie zainteresowania zagadnieniami związanymi z ortografią i interpunkcją jako częściami kultury języka.
- Rozwijanie świadomości ortograficznej i wrażliwości na problemy pisowni.
- Rozwijanie praktycznych umiejętności związanych z poprawnym zapisem tekstu.
- Poglębianie wrażliwości na poprawność ortograficzną i ortograficzną tekstu pisanego jako elementów skutecznego komunikowania się.
- Kształtowanie postawy szacunku i współodpowiedzialności za dziedzictwo językowe polszczyzny.

2.13.2. Podstawa prawna treści programowych konkursu

Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 roku., poz. 977 z późniejszymi zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. nr 13, poz. 125 z późniejszymi zmianami)

2.13.3. Opis obowiązujących treści programowych

1. Zakres użycia litery ó

Wymiana ó w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia ó w zakończeniach: -ów, -ówna, -ówka; pisownia ó uzasadniona historycznie.

2. Zakres użycia litery u

Pisownia u na początku wyrazów; w przyrostkach rzeczowników i przymiotników (np. -uch, -utki); pisownia u w formach czasu teraźniejszego zakończonych na -uję, -ujesz, -uje oraz w wyrazach, w których nie ma uzasadnienia pisownia ó.

3. Zakres użycia litery ż

Wymiana ż w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia ż po ł, l, r; pisownia ż także po n w wyrazach zapożyczonych; pisownia ż uzasadniona historycznie.

4. Zakres użycia litery rz

Wymiana rz w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia zakończeń -erz, -arz, -mierz, -mistrz; pisownia rz po spółgłoskach p, b, t, d, k, g, ch, j, w z uwzględnieniem pisowni sz lub ż po spółgłoskach; pisownia rz uzasadniona historycznie.

5. Zakres użycia litery ch

Wymiana ch w wyrazach pokrewnych, w formach fleksyjnych; pisownia ch na końcu wyrazu; pisownia ch po literze s; pisownia ch w wyrazach zapożyczonych oraz pisownia uzasadniona historycznie.

6. Zakres użycia litery h

Wymiana h w wyrazach pokrewnych; pisownia w rozpoczynającej wyraz części hekto-, hiper-, hydro-, hidro-, hipo-; pisownia h uzasadniona historycznie.

7. Pisownia q, ę, on, om, en, em w wyrazach rodzimych, spolszczonych i zapożyczonych, w formach deklinacyjnych i koniugacyjnych.

8. Pisownia i, j, zwłaszcza w rzeczownikach zakończonych na -ja, -ia, -eja, -ea, -ua.

9. Pisownia przedrostków z-, s-, ś-, wz-, weź-, ws-, wes-, bez-, nad-, ob-, od-, pod-, przed-, roz-, w-.

10. Zakres użycia spółgłosek podwójnych (np. poddasze, lekki, o Jagielle, o Traugucie).

11. Pisownia przymiotników zakończonych na -ski, -cki, -dzki.

12. Pisownia przymiotników od nazw miejscowych.

13. Pisownia rzeczowników zakończonych na *-stwo, -ctwo, -dztwo, -yzna, -izna*.
14. Pisownia łączna i rozdzielna partykuł *by, że, -ż, nie*, zrostów i zestawień, przymiotników złożonych, wyrażeń przyimkowych, przyimków złożonych, wyrazu *indziej*.
15. Pisownia łączna lub rozdzielna liczebnika *pół*.
16. Użycie wielkiej i małej litery.
17. Pisownia nazw, imion i nazwisk obcego pochodzenia.
18. Pisownia z łącznikiem lub bez łącznika.
19. Zasady dzielenia wyrazów przy przenoszeniu.
20. Zasady użycia kropki, przecinka, pytajnika, dwukropka, myślnika, cudzysłowu.
21. Pisownia skrótów i skrótowców.

Obowiązuje również poprawna pisownia słownictwa, którego zapis jest wyjątkiem od wyżej wymienionych zasad.

2.13.4. Forma i organizacja konkursu

- 1) Eliminacje szkolne, okręgowe i wojewódzkie mają tę samą formę.
- 2) Uczestnicy konkursu piszą ze słuchu przygotowany tekst, czyli dyktando.
- 3) Każde dyktando ma charakter tematyczny. Występujące w nim słownictwo koncentruje się wokół wybranego motywu, np. *wędrówka, góry*.
- 4) Dyktando to tekst zawierający od 250 do 350 wyrazów.
- 5) Na jego przeprowadzenie przeznaczona jest 45 minut po odliczeniu czynności organizacyjnych.
- 6) W konkursie mogą wziąć udział uczniowie klas 1-3.
- 7) O przejściu do eliminacji okręgowych i wojewódzkich decyduje kryterium ilościowe. Uczeń musi spełnić dwa warunki: popełnia w dyktandzie najwyżej trzy błędy ortograficzne i najwyżej pięć błędów interpunkcyjnych.
- 8) Laureatem konkursu zostaje uczeń, który spełnia dwa warunki: popełnia w dyktandzie najwyżej trzy błędy ortograficzne i najwyżej pięć błędów interpunkcyjnych.
- 9) Za błąd ortograficzny uznaje się każde odstępstwo od obowiązujących w polskiej pisowni zasad ortograficznych.
- 10) Za błąd interpunkcyjny uznaje się każde niewłaściwe użycie przecinka, kropki, pytajnika, dwukropka, myślnika, cudzysłowu.

2.13.5. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1) Bańko M., *Polszczyzna na co dzień*, Warszawa 2013 (rozdz. 7. *Zasady pisowni*, 8. *Zasady interpunkcji*).
- 2) Polański E., *Dydaktyka ortografii i interpunkcji*, Warszawa 1987.
- 3) Polański E., Kita M., Dereń E., Nowak T., *Słownik ortograficzny w wyrażeniach*, Wrocław 2005.
- 4) Stypka A., *Ortografia w gimnazjum*, Warszawa 2000.
- 5) *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, pod red. E. Polańskiego, Warszawa 2012.
- 6) Strona internetowa Rady Języka Polskiego – www.rjp.pan.pl

W ocenie poprawności rozwiązań w zakresie ortografii, interpunkcji uwzględniana będzie wykładnia podana w wymienionym słowniku ortograficznym.

Opracowały Teresa Szabelska, Katarzyna Mikos, Zofia Starownik

